

Modaaliverbirakenteet tulevan toiminnan ilmauksissa

Hertta Wallenius

Pro gradu -tutkielma

Kielen oppimisen ja opettamisen tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Helmikuu 2025

Pro gradu -tutkielma

Kielen oppimisen ja opettamisen tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Hertta Wallenius

Modaaliverbirakenteet tulevan toiminnan ilmauksissa

Sivumäärät: 79 s.

Tarkastelen modaaliverbirakenteita puhujan oman tulevan toiminnan ilmauksissa. Tutkimuskohteena ovat modaaliverbit *voida*, *pitää*, *täytyä* ja *saada* sekä niihin liittyvät infinitiivit eli seuralaisverbit.

Nojaan tutkielmassani Miia Karttusen (2018) väitöstutkimukseen, jossa hän tutkii puhujan tulevan toiminnan ilmausten kielioppia ja pragmatiikkaa. Jatkan Karttusen tutkimusaihetta keskittyen kirjoitetussa kielessä esiintyviin modaaliverbirakenteisiin, joilla puhuja ilmaisee omaa tulevaa toimintaansa.

Käsillä olevan tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii käyttöpohjainen kielioppi, ja tutkimusmenetelmänä on perinteinen lingvistinen analyysi. Tutkimukseni on konstruktio- ja konstruktiolähtöinen: tässä tutkimuksessa se tarkoittaa sitä, että vaikka konstruktiokielioppi ei ole varsinainen tutkimusmenetelmä, tarkastelen kieltä *konstruktion* tai *rakenteen* käsitteen avulla. Tutkimuksen aineistona toimivat horoskooppiaiheisen Astro.fi -sivuston keskustelupalstan keskustelut. Aineisto käsittää yhteensä 189 aineistoesiintymää.

Käsittelyosan ensimmäisessä osassa syvennyn verbiketjujen finiittiverbeihin eli tarkastelemini modaaliverbeihin. Selvitän, millaisissa moduksissa ja persoonissa modaaliverbit esiintyvät. Toisessa osassa tarkastelen keskiöön nousevat modaaliverbien ja seuralaisverbien verbien muodostamat modaaliverbirakenteet eli konstruktiot, joita hahmotan Pajusen (2001) syntaktis-semanttisen verbityyppiluokittelun avulla.

Voida on tutkimistani modaaliverbeistä yleisin puhujan oman tulevan toiminnan ilmauksissa. Aineiston kaksi yleisintä verbityyppiä ovat teko-, tapahtuma- ja muutosverbit sekä psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit. Harvinaisin verbityyppi on fysiologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit.

Luokittelen aineistosta yhteensä kahdeksan erilaista konstruktiota: tekemis-, ajattelu-, muistuttelu-, tutkimis-, menemis-, sanomis- ja katsomiskonstruktio sekä metaforiset verbikonstruktiot. Nämä konstruktiot ovat kunkin modaaliverbin sekä niiden kanssa yleisimmin esiintyvien seuralaisverbien verbityyppien muodostamia.

Tarkastelemani *pitää*- ja *täytyä*-verbilliset nesessiivirakenteet esiintyvät yleisimmin ilman genetiivisubjektia. *Voida*- ja *saada*-verbi esiintyvät yleisimmin nollapersoonalauseessa. Verbiketjujen finiittiverbeillä on aineistossa kaksi modusta: indikatiivi ja konditionaali. Indikatiivi on tarkastelemini *pitää*-, *täytyä*- ja *saada*-verbien yleisin modus. Vain *voida*-verbi esiintyy tyypillisimmin konditionaalimuotoisena.

Avainsanat: futuuri, modaalisuus, modaaliverbi, käyttöpohjainen kielioppi, konstruktiokielioppi

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tutkielman lähtökohdat	5
1.2	Viitekehys ja aiempi tutkimus	7
1.3	Tutkimuksen tavoitteet, hypoteesit ja eteneminen	9
2	Käyttöpohjainen kielioppi ja konstuktiolähtöisyys teoreettisina viitekehysinä	12
2.1	Käyttöpohjainen kieliteoria	12
2.2	Konstuktiolähtöinen viitekehys	13
3	Lähtökohtia modaaliverbejä sisältävien verbiketjujen tutkimiseen futuurin kielellisinä ilmauksina	16
3.1	Tuleva aika – puhe-, viittaus- ja tapahtumahetki	16
3.2	Modaalisuus ja modaaliverbit	19
3.2.1	<i>Pitää-</i> ja <i>täytyä-</i> nesessiiviverbit	23
3.2.2	<i>Voida-</i> ja <i>saada-</i> modaaliverbit	24
3.2.3	Modaaliverbit nollapersoonalauseissa	25
3.3	Futuuriset ilmaukset suomen kielessä	26
3.3.1	Tempukset	26
3.3.2	Modukset	27
3.4	Verbien syntaktis-semanttinen jaottelu verbityyppeihin	28
4	Aineisto ja metodi	31
4.1	Keskustelupalsta	31
4.2	Tutkimusaineiston keruu ja rajaus	32
4.3	Eettiset kysymykset	34
4.4	Tutkimusmenetelmät	34
5	Modaaliverbit futuurisissa ilmauksissa Astro.fi -keskustelupalstalla	37
5.1	Määrällistä tarkastelua	37
5.1.1	Modaaliverbit ja infinitiivilausekkeiden tyypit	37
5.1.2	Yleisimmät syntaktis-semanttiset verbityypit	40

5.2	<i>Pitää- ja täytyä-verbit</i>	41
5.2.1	Nollapersoona ja genetiivisubjekti	41
5.2.2	Modukset	43
5.3	<i>Voida-verbi</i>	46
5.3.1	Modus	46
5.3.2	Persoona	48
5.4	<i>Saada-verbi</i>	49
5.4.1	Modus	49
5.4.2	Persoona	50
6	Modaaliverbien ja seuralaisverbien muodostamat konstruktiot Astro.fi - keskustelupalstalla	52
6.1	<i>Voida-verbin ja seuralaisverbien muodostamat konstruktiot</i>	53
6.1.1	Tekemiskonstruktio	54
6.1.2	Ajattelukonstruktio	56
6.2	<i>Pitää-verbin ja seuralaisverbien muodostamat konstruktiot</i>	59
6.2.1	Muistuttelukonstruktio	60
6.2.2	Tutkimiskonstruktio	61
6.3	<i>Täytyä-verbin ja seuralaisverbien muodostamat konstruktiot</i>	62
6.3.1	Menemiskonstruktio	63
6.3.2	Sanomiskonstruktio	64
6.4	<i>Saada-verbin ja seuralaisverbien muodostama konstruktio</i>	65
6.5	<i>Metaforiset verbikonstruktiot</i>	67
7	Yhteenveto ja päätelmät	69
	Lähteet	75
	Aineslähteet	75
	Tutkimuskirjallisuus	75

1 Johdanto

1.1 Tutkielman lähtökohdat

Eri kielillä on keskenään hyvin erilaisia tapoja ilmaista aikaa. Futuuri on verbin yksi aikamuoto, jonka tarkoituksena on ilmaista puhehetken kannalta tulevaa aikaa ja tulevaisuudessa tapahtuvia asioita (VISK § 1542). Suomen kielessä ei ole erillistä morfologista futuuritempusta (Karttunen 2018: 17; ks. myös Dahl–Velupillai 2008) eli finiittisessä verbimuodossa ilmenevää kieliopillista kategoriaa (VISK § 1523). Se ei kuitenkaan tarkoita, ettei suomen kielessä olisi erilaisia keinoja ilmaista puhehetken kannalta tulevaa toimintaa.

Tässä tutkielmassa tarkastelen, miten horoskooppiaiheisella Astro.fi -keskustelupalstalla informantit puhuvat omasta tulevasta toiminnastaan. Tutkimuskohteena ovat modaalisuutta ilmaisevat verbit eli modaaliverbit *voida*, *pitää*, *täytyä* ja *saada*. Tarkastelen, miten kyseisiä verbejä käytetään tulevan toiminnan ilmauksissa: millaisissa moduksissa ja persoonissa verbiketjujen modaaliverbit esiintyvät ja millaisia modaaliverbirakenteita aineistosta pystyy hahmottamaan.

Modaaliverbeillä on keskeinen asema tulevan toiminnan kielellisissä ilmauksissa (VISK § 1551; Karttunen 2018: 68). Keskityn tutkielmassani erityisesti modaaliverbien ja niiden A-infinitiivitäydennyksien muodostamiin verbiketjuihin. A-infinitiivillä tarkoitetaan verbin infiniittistä verbimuotoa, jonka tunnuksena on *-a* tai *-ä* (VISK, määritelmät).

Modaaliverbeihin liittyvien A-infinitiivien lisäksi huomioon myös muut infiniitit, joita tarkastelemini modaaliverbeihin liittyy. Käytän tässä tutkielmassa modaaliverbin verbiketjussa saamasta infiniivitäydennyksestä synonyymina termiä *seuralaisverbi*.

Keskeiseksi käsitteeksi tässä tutkielmassa nousee *nesessiivirakenne*. Nesessiivirakenteessa nesessiivinen modaaliverbi eli nesessiiviverbi, *pitää* tai *täytyä*, saa rinnalleen A-infinitiivin (esimerkiksi *minun pitää tehdä*). Kerron lähemmin modaalisuudesta, modaaliverbeistä ja nesessiivirakenteesta luvussa 3.

Tässä työssä tarkastelen verbiketjuja, joita käytetään tulevan toiminnan ilmaisuun. Verbiketju muodostuu kahdesta tai useammasta verbistä: niissä infiniivi liittyy modaaliseen tai muuhun abstraktiin verbiin. Verbiketjuissa modaaliverbiin liittyy yleensä A-infinitiivin perusmuoto. (VISK § 496.) Tarkastelen sekä edellä mainitsemiä nesessiivirakenteiden modaaliverbejä

että seuralaisverbien syntaktis-semanttisia verbityyppejä. Selvitän myös, millaisia seuralaisverbejä muut tarkastelemani modaaliverbit saavat ja millaisia rakenteita ne muodostavat. Käsillä oleva tutkimus tuo lisää tietoa kirjoitetuissa vuorovaikutustilanteissa esiintyvistä futuurisista ilmauksista.

Olen kerännyt tutkimusaineistoni horoskooppi-aiheisen Astro.fi -keskustelupalstan viestiketjuista. Astro.fi -keskustelupalstan viestiketjut valikoituivat tutkimusaineistoksi kiinnostavan kielellisen ja kulttuurisen ilmiön takia. Horoskoopit ovat joillekin ihmisille viihdettä, joillekin tärkeä harrastus ja osalle jopa elämäntapa. Tutkimusaiheeni on myös siksi ajankohtainen, koska horoskoopit ovat melko suosittuja z-sukupolven keskuudessa. Erityisesti sosiaalisessa mediassa astrologia-aiheiset videot keräävät paljon näyttökertoja (HS.fi, Piritta Räsänen, 27.5.2021, <https://www.hs.fi/nyt/art-2000007988186.html>).

Horoskooppitekstit esiintyvät yleensä iltapäivälehtien viihdepalstoilla tai esimerkiksi horoskooppi-aiheisilla verkkosivustoilla. Horoskooppitekstejä lukiessa huomio kiinnittyy muun muassa ohjeiden antamiseen ja tiettyihin ilmiöihin, jotka liittyvät tulevan ajan kielellisiin ilmauksiin. Perinteisistä sanoma- ja aikakauslehtien horoskooppiteksteistä löytää usein esimerkiksi ennustuksenomaisen *tulla*-verbin preesensmuodon ja illatiivisijaisen MA-infinitiivin muodostaman verbiliiton, esimerkiksi *Tulet löytämään elämäsi rakkauden*.

Lehdistä luettavista horoskooppiteksteistä puuttuu kuitenkin vuorovaikutuksen näkökulma. Entä jos ihminen itse tulkitsee erilaisia horoskooppikarttoja ja keskustelee niistä muiden kanssa? Miten puhuja kirjoittaa omasta tulevaisuudestaan? Astro.fi -keskustelupalstalla yhdistyvät vuorovaikutus ja astrologiaan liittyvät aiheet, ja oletan, että tulevasta ajasta puhuminen on kaikille horoskooppiteksteille tyypillinen ilmiö. Luvussa 4 kerron tarkemmin tutkimusaineistosta ja sen keruusta sekä otan esille tutkimusaineiston keruuseen liittyvät eettiset kysymykset.

Tutkimusaihe on tarpeellinen, koska Suomessa horoskooppeja on tutkittu kielentutkimuksen näkökulmasta suhteellisen vähän. Tutkimusasetelmani on täysin uusi, vaikka tulevan toiminnan ilmauksia on tutkittu aiemmin: aiemmat suomen kieltä koskevat tutkimukset oman tulevan toiminnan kielellisistä ilmauksista keskittyvät puhuttuun kieleen, kun taas tässä työssä tarkastelen kirjoitettua kieltä verkkokeskusteluissa.

Tutkielmani pääasiallisena metodina on perinteinen lingvistinen analyysi. Tutkielmani edustaa kvalitatiivista aineistopohjaista kielentutkimusta, mutta hyödynnän myös

kvantitatiivista tutkimusotetta aineiston analyysissa. Teoreettis-metodisilta lähtökohdiltaan tutkielmani painopiste on käyttöpohjaisessa kieliopissa.

Sovellan tässä tutkimuksessa *konstruktion* eli vakiintuneen kielen rakenteen käsitettä analyysin apuna (Leino 2010: 73). Konstruktion käsite ja kielen ymmärtäminen konstruktioalähtöisesti antaa mahdollisuuden kielen rakenteiden tarkasteluun aidoissa vuorovaikutustilanteissa. Tarkastelen puhujan tulevaa toimintaa ilmaisevien modaaliverbien ja niiden seuralaisverbien muodostamia konstruktioita. Konstruktiokielioppi ei kuitenkaan ole tässä työssä varsinainen tutkimusmenetelmä, vaan lähinnä näkökulma. Kerron käyttämistäni teoreettisista lähtökohdista luvuissa 2 ja 3 ja tutkimusmenetelmistä luvussa 4.2.

1.2 Viitekehys ja aiempi tutkimus

Nojaan vahvasti Miia Karttusen (2018) väitöstutkimukseen, jossa hän tarkastelee puhujan tulevan toiminnan ilmausten kielioppia ja pragmatiikkaa. Kiinnostuin Karttusen väitöstutkimusaiheesta miettiessäni omaa tutkimusaihettani, ja hänen tutkimuksensa toimii tässä tutkielmassa tärkeänä viitekehysenä: olen tehnyt samoja valintoja esimerkiksi aineistopojintojen kriteereissä ja tutkimuskohteen rajaamisessa.

Vaikka tutkimusasetelmani on hyvin samankaltainen kuin Karttusella, tutkimusaineistomme eroavat toisistaan merkittävästi. Karttusen tutkimusaineistona ovat haastattelu- ja keskusteluaineistot, kun taas tässä tutkimuksessa aineistona ovat tietokonevälitteiset viestiketjut keskustelupalstalla.

Tutkimuksemme eroavat myös metodologisilta lähtökohdiltaan. Karttunen tutkii puhujan tulevan toiminnan kielellisiä ilmauksia vuorovaikutuksen näkökulmasta ja käyttää tutkimusmenetelmänään vuorovaikutuslingvistiikkaa ja keskustelunanalyysia, kun taas käsillä olevassa tutkimuksessa tarkastelen modaaliverbejä syntaktis-semanttisesti käyttäen perinteistä lingvististä analyysia tutkimusmenetelmänä. Lisäksi tässä työssä konstruktioalähtöisyys nousee yhdeksi tärkeimmäksi näkökulmaksi. Kerron konstruktiokieliopin tarjoamasta perustasta työlleni lähemmin luvussa 2.

Suomen kielen futuurisista ilmauksista ja niiden esiintyvyydestä ei ole kattavaa kokonaiskuvaa (Karttunen 2018: 5). Karttusen tutkimuksen tavoitteena onkin tuottaa lisää empiiristä tietoa futuurisen merkityksen ilmaisemisesta ja erityisesti puhujan oman tulevan toiminnan ilmauksista erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Hänen aineistonsa yleisimmät

modaaliverbit, joita puhujat käyttävät tulevan toiminnan kielellisissä ilmauksissa, ovat *pitää*, *voida* ja *saada* (ks. mt.: 68).

Myös Hakulinen ja Sorjonen (1989) ovat tutkineet modaaliverbejä arkikeskusteluissa. Heidän aineistonsa yleisimmät modaaliverbit ovat *voida*, *täytyä*, *pitää* ja *saada* (ks. mt.: 73–97). Olen rajannut oman tutkimukseni tutkimuskohteeksi modaaliverbit *pitää*, *täytyä*, *voida* ja *saada* näiden aiempien tutkimusten valossa.

Tärkeänä viitekehystenä tutkimukselleni toimii myös Anneli Pajusen (2011) teos *Argumenttirakenne*. Hyödynnän tutkimuksessani Pajusen ehdottamaa syntaktis-semanttista verbityyppiä jaottelua. Pajusen kuvaus verbityypeistä liittyy verbin argumenttirakenteeseen mutta myös semantiikkaan. Jaottelu perustuu pitkälti siihen, millaista asiantilaa lause kuvaa. Käsillä olevassa tutkielmassa jaottelen modaaliverbien rinnalleen saamia A-infinitiiviverbejä sekä muutamia MA-infinitiiviverbejä syntaktis-semanttisiin ryhmiin. Modaaliverbiin liittyvästä infinitiiviverbistä käytän nimitystä seuralaisverbi.

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisten seuralaisverbien kanssa tarkasteltavat modaaliverbit muodostavat verbiketjun ja millaisiin syntaktis-semanttisiin ryhmiin, eli verbityyppiin, seuralaisverbit voidaan jaotella. Selvitän, esiintyvätkö tietyt seuralaisverbit tiettyjen modaaliverbien kanssa. Kerron käyttämästäni verbityyppiä jaottelusta lähemmin luvussa 3.4.

Jenni Voutilainen (2021) tutkii pro gradu -tutkielmassaan *taitaa*-modaaliverbin käyttöä. Hän selvittää, millaista *taitaa*-modaaliverbin syntaktis-semanttinen käyttö on varhaisnykysuomen kaudella. Lisäksi hän vertaa varhaisnykysuomen *taitaa*-modaaliverbin käyttöä nykysuomeen. Voutilaisen tutkimus on hyvin samankaltainen käsillä olevan tutkielman kanssa juuri modaaliverbien infinitiivitäydennysten, eli seuralaisverbien tarkastelun vuoksi.

Voutilaisen tutkimuskysymyksenä on, miten usein modaaliverbi *taitaa* esiintyy yksinäisenä verbinä ja miten usein infinitiivitäydennyksen kanssa. Hän tarkastelee myös infinitiiviverbien verbityyppiä ja sitä, millaisten infinitiiviverbien kanssa *taitaa*-modaaliverbi esiintyy: *taitaa*-modaaliverbi esiintyy yhtäältä väitelauseissa ja toisaalta myös kysymyslauseissa, epärestriktiivisissä relatiivilauseissa, päälausetta muistuttavissa sivulauseissa sekä alisteisissa sivulauseissa. *Taitaa*-modaaliverbi esiintyy pääasiassa infinitiivitäydennyksen kanssa varhaisnykysuomen aineistossa, ja nykysuomessa *taitaa*-modaaliverbin käyttö ilman infinitiivitäydennystä on harvinaista. (Voutilainen 2021: 88–89.)

Johanna Ranta-Knuutila (2015) tarkastelee pro gradu -tutkielmassaan horoskooppeja tekstilajina. Hänen tutkimusaineistonaan on myös Astro.fi -verkkosivusto, mutta keskustelupalstan sijaan hän tutkii ilmaishoroskooppeja sivustolla ja haastattelee myös astrologia. Hänen tutkimuksensa tavoitteena on kuvailla horoskooppeja tekstilajina: millaisia horoskooppitekstit ovat ja miten niitä kirjoitetaan.

Ranta-Knuutilan tutkimuksessa sivutaan myös horoskooppiteksteissä esiintyviä futuurisia ilmauksia. Hänen aineistonsa yleisin futuurinen ilmaus on *tulee olemaan* -verbiliitto. Tämä verbiliitto esiintyi kaikissa muissa hänen tutkimusaineistonsa horoskooppiteksteissä paitsi luonnehoroskoopeissa. Tutkielmassa tarkastellaan yleisesti tulevan ajan kielellisiä ilmauksia. Jatkotutkimusideana Ranta-Knuutilan tutkielmasta syntyi Astro.fi -verkkosivuston tutkiminen verkkoyhteisön toiminnan ja verkkokirjoittamisen näkökulmasta.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet, hypoteesit ja eteneminen

Tavoitteenani on selvittää, miten verbejä *pitää*, *täytyä*, *voida* ja *saada* käytetään puhujan oman tulevan toiminnan ilmauksissa Astro.fi -keskustelupalstalla.

Tämän työn tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Miten modaaliverbit *pitää*, *täytyä*, *voida* ja *saada* esiintyvät puhujan oman tulevan toiminnan kielellisissä ilmauksissa? Mikä tarkasteltavista modaaliverbeistä ja seuralaisverbien syntaktis-semanttisista verbityypeistä on aineiston yleisin?
- 2) Mitä seuralaisverbejä modaaliverbit *pitää*, *täytyä*, *voida* ja *saada* saavat rinnalleen verbiketjuissa? Esiintyykö tietyn modaaliverbin kanssa tietyn syntaktis-semanttisen verbityypin infinitiivejä? Millaisia konstruktioita aineistosta pystyy hahmottamaan verbityyppiä jaottelun avulla?

Hypoteesini on, että välttämättömyyttä ilmaisevat modaaliverbit *pitää* ja *täytyä* esiintyvät samankaltaisissa rakenteissa. Verbit *pitää* ja *täytyä* tulkitaan yleensä synonyymisiksi tulevan toiminnan ilmauksissa (Hakulinen–Sorjonen 1989: 89; Karttunen 2018: 77). Modaaliverbit *voida* ja *saada* saattavat myös esiintyä keskenään samankaltaisissa rakenteissa, koska ne molemmat ilmaisevat mahdollisuutta (Karttunen 2018: 68; ks. myös esim. VISK § 1562).

Toinen hypoteesini on, että aineiston nesessiiviverbeistä, *pitää* ja *täytyä*, yleisin tarkastelemani modaaliverbi on *pitää*. Kyseinen modaaliverbi on yleisin myös Karttusen

väitöstutkielman aineistossa (ks. Karttunen 2018: 68). Tämän hypoteesin perustan siis aiempaan tutkimukseen.

Kolmantena hypoteesina on, että modaaliverbeihin liittyvistä seuralaisverbeistä, primääri-B-verbit ovat yleisimpiä aineistoni verbiketjuissa. Horoskooppi aiheisella keskustelupalstalla puheenaiheet liittyvät itsensä tutkiskeluun, mietiskelyyn, uskomuksiin ja ennustamiseen kuin aktiiviseen tekemiseen tai toimintaan. Näin ollen seuralaisverbit todennäköisesti liittyvät selvemmin psykologiseen tilaan, emootioon ja kognitioon kuin tekemiseen, liikkeeseen, tilaan tai tapahtumiin, joita primääri-A-verbit ilmaisevat.

Karttunen (2018) tutkimusaineistossa konkreettisia asiantiloja ilmaisevat primääri-A-verbit ovat yleisimpiä seuralaisverbejä. Hänen tutkimusaineistossaan seuralaisverbit edustavat syntaktis-semanttiselta tyypiltään erityisesti liikeverbejä, joihin sekä Pajunen (2001) että Karttunen luettelevat monenlaisia liikettä ilmaisevia verbejä, kuten esimerkiksi omistussuhteen muutosverbejä, asettamisverbejä ja omavoimaista liikettä ilmaisevia liikeverbejä. (Karttunen 2018: 104; Pajunen 2001: 185–272). Liikeverbeistä muodostuu näin yleisin seuralaisverbien syntaktis-semanttinen verbityyppi Karttunen väitöstutkielmassa. Tämän tutkielman tutkimusaineisto on kuitenkin luonteeltaan hyvin erilainen verrattuna Karttunen tutkimusaineistoon, joka on haastattelupainotteinen.

Esittelen luvuissa 2 ja 3 työni lähtökohdat ja teoreettisen taustan: Seuraavassa luvussa esittelen käyttöpohjaisen kieliopin tarjoaman teoreettisen viitekehyksen ja kerron, miten konstruktiokielioppi liittyy myös vahvasti teoreettiseen viitekehykseen. Luvussa 3 siirryn futuurisuuden kielellisten ilmausten tarkastelun lähtökohtiin. Aloitan luvun taustoittamalla lähtökohtia tulevan ajan tarkasteluun (ks. luku 3.1). Tämän jälkeen kerron modaalisuudesta ja modaaliverbeistä (ks. luku 3.2), suomen kielen futuurisista ilmauksista (ks. luku 3.3) sekä modaaliverbeihin liittyvien seuralaisverbien syntaktis-semanttisesta verbityyppiluokittelusta (ks. luku 3.4).

Luku 4 sisältää tutkimusaineiston ja -menetelmien tarkemman esittelyn: kerron tutkimusaineistosta ja sen keruusta sekä keruuprosessiin liittyvistä eettisistä kysymyksistä ja käyttämistäni tutkimusmenetelmistä.

Luvussa 5 esittelen aineistoesimerkkien avulla analyysini tuloksia. Tarkastelen jokaista modaaliverbiä yksinään omassa luvussaan. Jokainen luku sisältää modaaliverbin yksityiskohtaista tarkastelua.

Luvussa 6 tarkastelun keskiöön nousevat syntaktis-semanttiset verbityypit. Tarkastelen jokaisen modaaliverbin kanssa esiintyviä seuralaisverbien verbityyppejä ja hahmotan niistä syntyviä konstruktioita.

Tutkielmani viimeiseen lukuun kokoan yhteenvedon ja päätelmät tutkimukseni keskeisimmistä tuloksista. Viimeisessä luvussa vastaan tutkimuskysymyksiini ja pohdin tutkimuksen tuloksia.

2 Käyttöpohjainen kielioppi ja konstruktio­lähtöisyys teoreettisina viitekehyksinä

Tässä luvussa esittelen käyttöpohjaisen kieliopin tarjoaman perustan työlleni. Lisäksi kerron hyödyntämästäni konstruktio­kieliopin näkemyksestä kielen rakentumisessa. Käyttöpohjainen kielioppi ja konstruktio­kielioppi liitetään viitekehyksinä usein toisiinsa (Heinonen ym. 2022: 122), mikä sopii tutkielmani luonteeseen.

Tutkimuksellani on konstruktio­lähtöinen viitekehys. Konstruktio­kielioppi ei siis ole varsinainen tutkimusmenetelmä. Tämä tarkoittaa sitä, että lähestyn tutkittavaa aihetta *konstruktion* käsitteen ja konstruktio­kieliopin tarjoaman näkemyksen kautta, jonka mukaan kieli muodostuu konstruktioista. Koska tutkimukseni on konstruktio­lähtöinen, taustoitan tässä luvussa konstruktio­kieliopin tutkimussuuntausta.

2.1 Käyttöpohjainen kieliteoria

Tutkimukseni sijoittuu käyttöpohjaisen kieliopin viitekehukseen, koska tarkastelen kielen käyttöä aidoissa vuorovaikutustilanteissa. Tarkastelen, miten kielen rakenteita sovelletaan näissä autenttisissa kielenkäyttötilanteissa. Käyttöpohjainen käsitys kielestä pohjautuu kielen luonnolliseen käyttöön. Käyttöpohjainen kieliteoria toisin sanoen pohjautuu ajatukseen siitä, että kieli muovautuu nimenomaan luonnollisessa kielenkäytössä. (Varjo 2018: 24.)

Käyttöpohjaisessa kieliopissa kieltä ei nähdä sääntöjen tuotteena, vaan pikemminkin jatkuvassa muutoksessa olevana kokonaisuutena.

Käyttöpohjainen kieliteoria hylkää ajatuksen siitä, että kielioppi olisi kielenkäytöstä riippumaton sääntökokoelma. Käyttöpohjaisuus antaa mahdollisuuden tarkastella rakenteita, joista kieliopilliset resurssit sen mukaan koostuvat. (Varjo 2023: 25.) Tämä sopii tutkielmassani käyttämäni näkökulmaan konstruktio­lähtöisyydestä, jossa kieli nähdään juuri rakenteina eli konstruktioina.

Konstruktio­tiot liittyvät vahvasti käyttöpohjaisen kieliteoriaan, koska myös konstruktio­tiot nähdään muotoutuvan kielenkäytössä (Heinonen ym. 2022; Goldberg 1995, 2006). Esimerkiksi modaaliverbit *voida*, *täytyä* ja *pitää* ja *saada* muodostavat omia konstruktioitaan, joissa on sekä muoto että merkitys. Kun nämä konstruktio­tiot esiintyvät tarpeeksi usein kielenkäytössä vuorovaikutustilanteissa, ne muokkaavat yksilöiden kielioppia.

2.2 Konstruktioalähtöinen viitekehys

Konstruktiokielioppi on kieliteoreettinen suuntaus, jonka keskiössä on ajatus siitä, että kielioppi koostuu kielenkäytössä muodostuvista rakenteista. Näitä rakenteita kutsutaan *konstruktioiksi*. Konstruktiot yhdistävät kielen muodon ja merkityksen. (Leino 2010: 71.)

Yksi tämän teorian keskeisimmistä kehittäjistä on Adele Goldberg, jonka teos *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure* on ollut merkittävä askel konstruktiokieliopin vakiinnuttamisessa. Goldbergin tutkimukset ovat nostaneet hänet konstruktiokieliopin keskiöön ja tuoneet esiin sen, miten kieltä voidaan tarkastella konstruktioiden kautta. (Leino 2010: 71–73.)

Käsillä olevan tutkimuksen yksi ydinkäsitteistä on *konstruktio*, joka yksinkertaistettuna tarkoittaa muodon ja merkityksen yhteensulautumista (Leino 2010: 73). Konstruktion käsite ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, ja sitä on käsitelty eri tavoin eri tutkimuksissa. Konstruktiota on muun muassa luonnehdittu tarpeeksi usein esiintyviksi kielen rakenteiksi, ja kielioppi voidaan ymmärtää näiden rakenteiden strukturoituina luetteloina (Ono–Thompson 1995: 219).

Konstruktiota voidaan siis tarkastella rakenteena, jossa muoto ja merkitys yhdistyvät ja joka esiintyy kielessä tarpeeksi usein. Konstruktioiden avulla voidaan kuvata kielen rakenteita, joissa syntaksi ja leksikko toimivat yhdessä ja joissa ei ole selkeää rajaa niiden välillä (Goldberg 2006: 5). Tämä on yksi tärkeä osa konstruktiokieliopin ajattelua. Käytän tässä tutkimuksessa sekä *konstruktion* että *rakenteen* käsitteitä viittaamaan näihin jakamattomiin kielen yksiköihin, jotka yhdistävät muodon ja merkityksen (Leino 2010: 73).

Tämä Goldbergin konstruktion määritelmä on kehittynyt ajan saatossa: kehitys on näyttäytynyt erityisesti siinä, pidetäänkö myös läpinäkyviä rakenteita konstruktioina. Goldberg painotti konstruktion merkityksen idiomaattista luonnetta eli sitä, ettei sen merkitystä voi johtaa sen osista. Myöhemmin myös frekvenssi on noussut tärkeäksi lisäkriteeriksi, eli uuden näkemyksen mukaan riittävän usein esiintyvien rakenteiden voidaan katsoa olevan konstruktioita. (Heinonen ym. 2022, Goldberg 2006: 5.)

Konstruktiokieliopilla viitataan tutkimussuuntaukseen, joka on syntynyt useamman kielioppiteorian pohjalta, ja tutkimussuuntauksesta esiintyykin monia eri versioita (Itkonen 2011: 600). Konstruktiokieliopin tutkimusperinteen katsotaan alkaneen 1980-luvulla, kun julkaistiin ensimmäisiä aihetta käsitteleviä artikkeleita. Fillmoren, Kayn ja O’Connorin

(1988) varhainen artikkeli nähdään yhtenä alan tärkeimpänä merkkipaaluna Fillmoren (1988) oman artikkelinsa ohella. (Leino 2010: 73; Kotilainen 2007: 14.)

Tunnetuimpana konstruktikieliopin suuntauksista pidetään kuitenkin Goldbergin (1995) kehittämää konstruktikieliopin teoriaa. Goldberg tekee rajanvedon eri konstruktikieliopin tutkimussuuntauksille. Hän erottaa toisistaan neljä tutkimustradition päähaaraa. Nämä päähaarat ovat:

- 1) unifikaatiokonstruktikielioppi
- 2) kognitiivinen kielioppi
- 3) radikaali konstruktikielioppi
- 4) kognitiivinen konstruktikielioppi

Konstruktikielioppi on siis tutkimussuuntaus, jonka taustalla vaikuttaa monta tutkimussuuntausta ja kuvausmallia (Leino 2010: 84). Konstruktikielioppia hyödyntävät tutkimukset yleensä erittelevätkin, mihin ”päähaaraan” katsovat oman tutkimuksensa pohjautuvan. Myös Goldberg itse luokittelee oman konstruktikieliopin tutkimuksensa kuuluvan kognitiivisen konstruktikieliopin päähaaraan. (Leino 2010: 84–85.)

Funktionaaliset kielentutkimuksen suuntaukset – kognitiivinen kielioppi ja konstruktikielioppi – sopivat periaatteiltaan työni lähtökohtien kanssa hyvin yhteen, koska kuvaan kieltä aidoissa vuorovaikutustilanteissa. Tausta-ajatuksena tässä työssä toimii konstruktikieliopin näkemys siitä, että kielioppi koostuu konstruktioista, eikä kielen ensisijaisina rakenneyksikköinä pidetäkään esimerkiksi sanaluokkia tai lausekekatteorioita. Konstruktioina nähdään yhtäältä morfeemit ja lekseemit ja toisaalta myös lauserakennemallit ja laajemmatkin kokonaisuudet, jotka jäsentävät diskurssia. Konstruktikieliopin tavoitteena on siis keskittyä laajempiin kokonaisuuksiin kuin vain esimerkiksi lauseeseen tai lausekkeeseen. (Leino 2010: 76–77.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelun keskiössä ovat kielen rakenteet. Keskityn siihen, millaisin rakentein eli konstruktioin ihminen voi ilmaista omaa tulevaa toimintaansa modaaliverbien avulla. Tarkastelemani konstruktiot muodostuvat siis modaaliverbistä ja siihen liittyvästä infinitiivistä.

Konstruktiokielioppia hyödyntäneet tutkimukset ovat yleensä kiinnostuneita muodon ja merkityksen tarkastelusta (Niemi 2015:10). Laajojen kokonaisuuksien ymmärtämisen sijaan tarkastelen tässä tutkielmassa yksityiskohtaisempia kieliopin ilmiöitä ja rakenteita autenttisissa vuorovaikutustilanteissa, joten tutkimukseni pääpaino on lausetason ilmiöissä. Hyödynnän kuitenkin konstruktiokieliopin näkemystä siitä, että kieli koostuu näistä vakiintuneista rakenteista.

3 Lähtökohtia modaaliverbejä sisältävien verbiketjujen tutkimiseen futuurin kielellisinä ilmauksina

Tässä luvussa esittelen tämän työn kannalta keskeiset teoreettiset lähtökohdat. Luvussa 3.1 syvennyn futuuristen ilmausten tarkastelun lähtökohtiin sekä tulevan ajan käsittämiseen. Luvussa 3.2 taustoitan lähemmin modaalisuutta kielen ilmiönä: esittelen oman työni kannalta tärkeät teoreettiset lähtökohdat ja käsitteet, jotka liittyvät modaalisuuteen ja modaaliverbeihin. Luvussa 3.4 esittelen Anneli Pajusen (2001) syntaktis-semanttisen verbityyppiluokittelun, jota hyödynnän verbiketjujen seuralaisverbien luokittelussa.

3.1 Tuleva aika – puhe-, viittaus- ja tapahtumahetki

Tämän tutkimuksen yhtenä lähtökohtana on verbikeskeisyys. Dependenssikieliopista ja valenssiteoriasta tuttu käsitys siitä, että predikaatti on lauseen pääjäsen, on yksi tärkeimmistä tätä tutkimusta ohjaavista ajatuksista. Persoonamuotoinen verbi eli *finiittiverbi* on lauseen tärkein ja myös välttämätön osa (Hakulinen 2016: 124). Finiittiverbi määrää lauseen rakenteen ja yksikköjen määrän sekä niiden järjestyksen, muotokategorioiden jäsenet ja niiden spesifiointitavan. Finiittiverbillä voidaan siis osoittaa *tempusten* eli *aikamuotojen* avulla ajalliset suhteet, ja *tapaluokkien* eli *modusten* avulla asennoitumisen puheena olevaan asiaan. (Mt.: 124.)

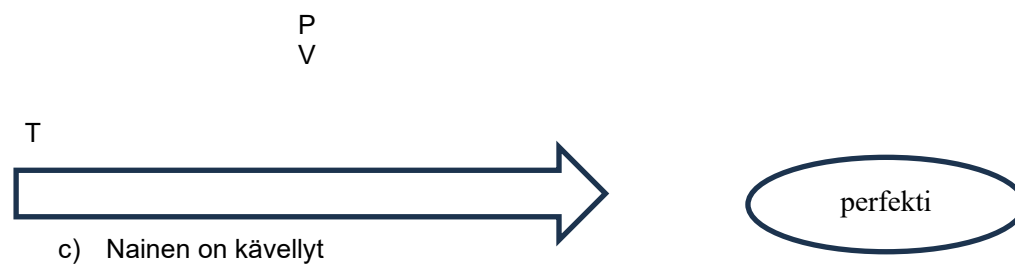
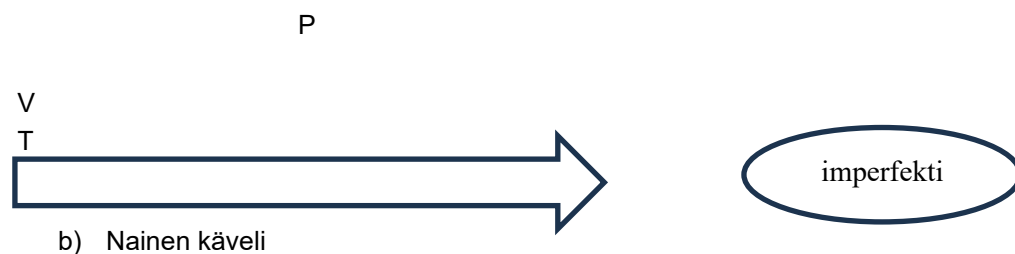
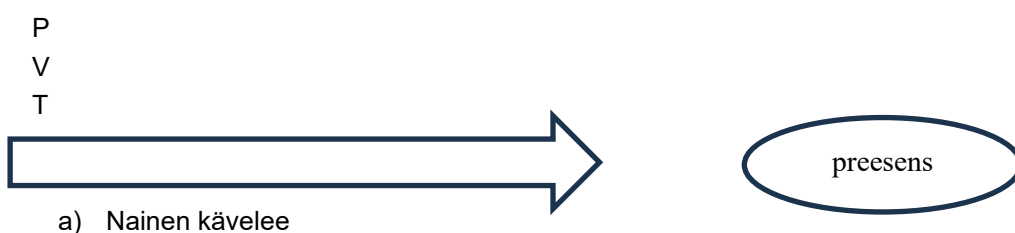
Sanaluokkien semantiikka nähdään kaksijakoisena. Sanaluokkiin kuuluvat yksiköt omaavat sekä leksikaalisia merkityksiä että grammatikaalisia merkityksiä. (Itkonen 2001: 95–98.) Itkonen (2001: 98) jaottelee verbin grammatikaaliset merkitykset neljään eri kategoriaan, jotka ovat inherentit merkitykset (puheakti, affirmaatio vs. negaatio, tempus, modaliteetti ja aspekti), relationaaliset merkitykset (persoonaa, luokka ja luku), rektionaaliset merkitykset (semanttiset roolit ja lauseenjäsenet) ja argumenttirakenteen muutosta koskevat merkitykset (passiivi, refleksiivi, mediaali, kausatiivi, antipassiivi ja applikatiivi).

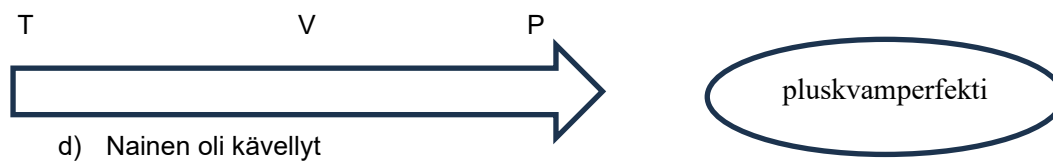
Kun verbiä tarkastelee ajan näkökulmasta, keskeisimmiksi merkityskategorioiksi muodostuvat inherentit merkitykset. Inherenttien merkitysten kategoriasta tempus, modaliteetti ja aspekti nousevat tärkeimmiksi ulottuvuuksiksi tarkasteltaessa kieliopillisen ajan ilmaisemista. Ajan ilmaisemista kielissä voi lähestyä kahdesta eri näkökulmasta: tempus voidaan ymmärtää sekä muoto- että merkityskategoriaksi. (Itkonen 2001: 89.)

Perusoletuksena on, että kielessä esiintyy kolmijakoinen tempussysteemi: preteriti – preesens – futuuri. On kuitenkin kieliä, joissa on yksinkertaisimpiakin systeemejä. (Mt.:117.)

Futuurilla tarkoitetaan morfologista tempusmuotoa, jolla ilmaistaan puhehetkeä myöhempää aikaa. Suomen kieli luetaan sellaisiin kieliin, jossa ei ole morfologista futuuritempusta. Puhehetken kannalta tulevan toiminnan ajan ilmaus on suomen kielessä kuitenkin mahdollista erilaisin kielellisin keinoin. (VISK § 1542.)

Puhe- ja *tapahtumahetki* ovat keskeisiä futuurisen tulkinnan saamien ilmausten tarkastelussa. Havainnollistan seuraavassa kuviossa 1 suomen kielen tempusjärjestelmän tapahtuma-aikaa (T), puhehetkeä (P) ja viittaushetkeä (V) Reichenbachia (ks. 1947: 290) mukailten.

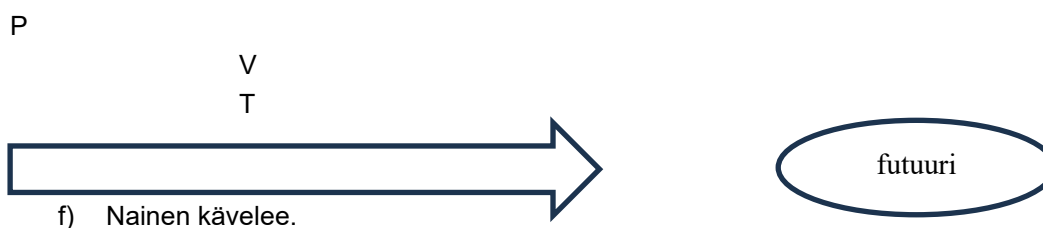
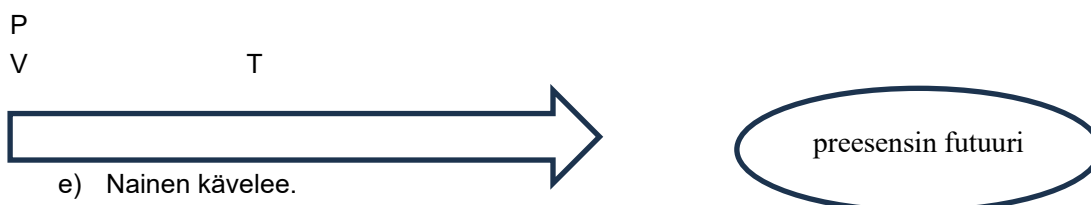

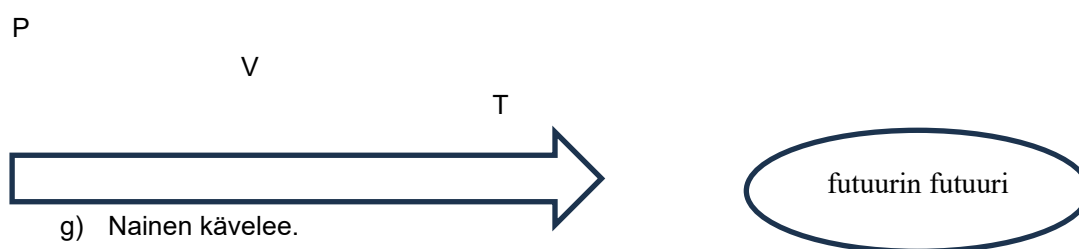

KUVIO 1. Suomen kielen tempusjärjestelmän aikasuorat Reichenbachia (ks. 1947: 290) mukailleen.

Kun verbin ilmaisema tekeminen tapahtuu, on aikajanalla ajankohtana tapahtuma-aika (T). Kun taas ilmaus esitetään, ajankohtana on puhehetki (P). Viittaushetkellä (V) tarkoitetaan aikajanan kohtaa, jolloin tapahtumaa tarkastellaan. Tilanteita tarkastellaan siitä viittaushetkestä käsin, missä ajankohdassa tai -jaksossa tilanne tapahtuu. (VISK § 1524.) Kun puhuja ilmaisee aikasuhteita, hän tekee kielellisiä valintoja. Hän valitsee yhtäältä tarkasteltavan näkökulman ja toisaalta päättää, onko viittaushetki puhehetkeä varhaisempi, samanaikainen vai myöhempi. (Wiik 1976: 137–138.)

Wiik (1976: 139) jaottelee suomen kielen ajallisiin viittaussuhteisiin kuuluvaksi 9 eri aikasuhdetta. Hän esittää, että menemättömän ajan suhteiksi kuuluu preesensin (ks. kuvio 1a) lisäksi preesensin futuuri (e), futuuri (f) ja futuurin futuuri (g). Olen alla olevassa kuviossa 2 havainnollistanut Wiikin (1976) jaottelua.

KUVIO 2. Menemättömän ajan aikasuorat Wiikiä (1976: 139) mukaillen.

Lauseen *Nainen kävelee* pystyy hahmottamaan semanttisesti eri tavoin riippuen siitä, mihin pisteeseen puhe- ja viittaushetki janalla asettuvat. Vaikka lauseiden muoto on sama, niiden ajallinen suhde on eri. Wiik (1976) esittää, että preesensin futuuri (ks. kuvio 2e) on aikamuoto, jossa viittaus- ja puhehetki tapahtuvat samaan aikaan, ja tapahtuma-aika on näitä myöhemmin. Preesensin futuurissa tulevaa tarkastellaan puhehetken näkökulmasta, ja tällöin on tapana käyttää tulevaan suuntautuneita deiktisiä adverbejä (*huomenna, ensi viikolla*), joilla tulevan ajankohta voidaan määritellä. (Ks. Wiik 1976; ks. myös Karttunen 2018: 26.)

Wiik nimittää futuuriksi (ks. kuvio 2f) aikasuhdetta, jossa sekä tapahtuma-aika että viittaushetki sijoittuvat puhehetkeä myöhemmäksi, ja futuurin futuuriksi (g) aikasuhdetta, jossa viittaushetki on puhehetkeä myöhemmin ja tapahtuma-aika viittaushetkeä myöhemmin (ks. Wiik 1976: 151; ks. myös Karttunen 2018: 26). Tässä työssä on keskeistä, mihin kohtaan tapahtuma-aika ja puhehetki sijoittuvat. Olen valinnut tutkimusaineistooni keskustelupalstalta vain sellaisia esimerkkejä, joissa tapahtuma-aika sijoittuu myöhemmäksi kuin puhehetki.

3.2 Modalisuus ja modaaliverbit

Modalisuutta on tarkasteltu erilaisista näkökulmista ja lähtökohdista, ja modalisuus on myös ilmiönä monimutkainen. Modalisuuden ilmiön juuret juontavat modaalilogiikan perinteisiin. Logiikassa erotetaan yhtäältä modalisuuden peruskategoriat ja toisaalta modalisuuden perusasteet. (Esim. Hakulinen–Karlsson 1979: 262.)

Modalisuuden peruskategorioita modaalilogiikassa ovat *episteeminen* ja *deonttinen* modalisuus. Fennistiikan alalla episteemisen ja deonttisen modalisuuden rinnalle on vakiintunut myös *dynaaminen* modalisuus. (Ks. Kangasniemi 1992; ks. myös esim. Laitinen 1992: 152.) Kerron myöhemmin tässä luvussa lisää modaalilogiikasta kielitieteeseen tulleista modalisuuden peruskategorioista.

Modaalilogiikassa modaalisuudessa nähdään olevan kaksi perusastetta: mahdollisuus ja välttämättömyys (esim. Hakulinen–Karlsson 1979: 262; Bybee–Fleischman 1995: 4). Mahdollisuus ja välttämättömyys voivat olla modaalisesti deonttista tai episteemistä. Modaalilogiikan käsitteitä, kuten mahdollisuus ja välttämättömyys, ja kategorioita, kuten episteeminen ja deonttinen, lähestytään kahdella alalla eri tavoin. (Bybee–Fleischman 1995: 4.) Koska modaalisuutta lähestytään kielitieteessä ja logiikassa erilaisista näkökulmista, ilmiöllä on erilaisia määritelmiä (Forsberg 1998: 35).

Kielitieteen alalla modaalisuus on tavallisimmin määritelty puhujan kannanotoksi siihen, miten lausuman asiantila suhteutuu vaihtoehtoihin asiantiloihin. Yksinkertaistettuna tämä tarkoittaa sitä, että millaisena puhuja näkee asiantilan: onko se puhujan mielestä esimerkiksi kielletty, todennäköinen, pakollinen tai vaikka mahdoton. (Esim. Forsberg 1998: 37; ks. myös esim. Larjavaara 2007: 399.)

Modaali-ilmauksina pidetään taas kieliopillisia keinoja, joilla puhuja ilmaisee omaa näkemystään ja asennettaan asiantilaa kohtaan (Forsberg 1998: 37). Modaalisuuden ilmaisuun sisältyy aina siis subjektiivinen näkemys. Modaali-ilmaus kertoo kielenkäyttäjän suhtautumisesta esittämäänsä proposition. (Larjavaara 2007: 399.)

Fennistiikan alalla modaalisuus jaetaan perinteisesti kolmeen eri pääkategoriaan: episteemiseen, deonttiseen ja dynaamiseen modaalisuuteen. Episteeminen, deonttinen ja dynaaminen modaalisuus ovat merkityksiä, joita ei tavallisesti eroteta toisistaan leksikaalisesti, kun taas modaalisuuden perusasteet – mahdollisuus ja välttämättömyys – pyrkivät tyypillisesti leksikaalistumaan toisistaan. (Hakulinen–Sorjonen 1989: 74.) On tärkeää huomioda, ettei modaali-ilmausten jakaminen pääkategorioihin ole koskaan yksinkertaista. Rajat modaalisuuden kategorioiden välillä eivät ole koskaan kielenkäytössä kovin selviä. (VISK § 1552.)

Episteeminen modaalisuus tarkoittaa yksinkertaistettuna puhujan suhtautumista (tietoa, päätelmiä tai uskoa) asiantilan varmuudesta, todennäköisyydestä tai mahdollisuudesta (VISK § 1556). Erityisesti futurisia ilmauksia tarkasteltaessa, keskeiseksi modaalisuuden lajiksi nousee episteeminen modaalisuus. Kun ihminen puhuu tulevasta tapahtumista ja tulevan asiantilan todennäköisyydestä, lausumiin sisältyvät aina puhujan eri arviot ja ennusteet tulevasta. Episteemistä modaalisuutta voidaan ilmaista monipuolisesti erilaisilla kielenaineiksilla, esimerkiksi moduksilla, modaaliverbeillä, adverbilla, partikkeleilla ja lausetyypeillä. Episteemiset modaali-ilmaukset asettuvat jatkumolle, joiden kaksi eri ääripäätä

ovat puhujan varmaksi arvioima tilanne ja puhujan mahdottomaksi arvioima tilanne. (VISK § 1556.)

Ei-episteemiseen modaalisuuteen kuuluvat dynaaminen ja deonttinen modaalisuus. Karkeasti jaoteltuna dynaamiseen modaalisuuteen liittyvät toiminnan mahdollisuudet ja edellytykset ja deonttiseen modaalisuuteen sallittavuus ja velvollisuus. (Kangasniemi 1992: 2,3.)

Dynaaminen modaalisuus liittyy sekä fyysiseen mahdollisuuteen ja kykyyn että paktoon ja välttämättömyyteen. Pakko, kyky tai mahdollisuus voivat johtua ulkoisista olosuhteista, esimerkiksi *Minun on pakko mennä huomenna kouluun kävellen, koska pyöräni on rikki*. Ne voivat myös yhtä hyvin tulla toimijasta itsestään, esimerkiksi *Jaksan kävellä kouluun*. Toisinaan on vaikea sanoa, johtuuko fyysinen mahdollisuus ja kyky sekä pakko ja välttämättömyys ulkoisista olosuhteista vai kumpuaako se toimijasta itsestään. (Ks. VISK § 1554.)

Deonttiseen modaalisuuteen liittyy sekä puhujan tahto että puheyhteisön normeja ilmaisevat velvollisuus ja lupa. Deonttista modaalisuutta ilmaisevat usein verbit *saada* ja *voida*, jotka ilmaisevat lupaa. Deonttista modaalisuutta ilmaisevat usein myös verbit *pitää* ja *täytyä*, jotka liittyvät velvollisuuden ilmaisuun. (VISK § 1554.)

Modaaliverbejä tarkastellaan aina niiden kielenkäyttökontekstissaan, joten mikään modaaliverbi yksinään ei edusta yhtä tiettyä modaalisuuden lajia (VISK § 1552). Mahdollisen ja välttämättömän välillä ei ole jyrkkää rajaa, vaan verbit voidaan sijoittaa kahden eri ääripään jatkumolle (VISK § 1562). Hyödynnän luokittelussani Hakulisen ja Karlssonin (1979: 262) näkemystä siitä, että episteemisen ja deonttisen modaalisuuden asteikolla voi olla useampia modaalisuuden asteita eli lajeja. Vaikka verbit *pitää* ja *täytyä* sijoittuvat modaalisuudeltaan tyypillisesti välttämättömyyden ääripäähän, ja *voida* ja *saada* mahdollisuuden ääripäähän, toisinaan käyttökontekstissaan ne saattavat sijoittua aineistossani näiden ääripäiden välille. Tarkastelen modaaliverbi-ilmauksia niiden esiintymisympäristössään eli huomioon kontekstin, muut verbit, modukset ja muut kielenaineokset.

Modaaliverbejä voidaan suomen kielessä luokitella erilaisiin modaalisiin ulottuvuuksiin ja kategorioihin, ja eri kuvauksissa modaaliverbejä on määritelty eri tavoin. Tämä tekee modaaliverbien luokittelusta monimutkaista, eikä niitä pysty pelkästään muodon perusteella sijoittamaan mihinkään ryhmään (Jokela 2012: 77). Modaaliverbejä pystyy kuitenkin jaottelemaan semanttisin perustein eri modaalisuuden ulottuvuuksiin (Kangasniemi 1992: 6).

Modaaliverbien tulkintaan vaikuttaa lopulta aina myös konteksti, joten ryhmien rajat ovat liukuvia (Jokela 2012: 82).

Modaaliverbejä on tutkinut fennistiikan alalla Siro (1964: 89–91), joka esittää, että modaalisen verbin käyttäytymiseen liittyy subjektin tarkoitteen suhtautuminen lauseen puheenaiheeseen. Suhtautuminen voi olla mahdollisuutta, pelkäämistä tai vaikkapa tahtomista. Siro (1951: 391–392, 1964: 89–91) luokittelee modaaliverbeiksi sellaiset monipersonaiset transitiiviverbit, jotka saavat A-infinitiivimuotoisen objektin. Hänen määritelmänsä mukaan infinitiivitäydennyksen ilmaisevan toiminnan subjekti tulee olla sama kuin modaaliverbin subjekti.

Siron määritelmässä on nähty ongelmallisena se, että jotkin ei-modaaliset verbit saavat A-infinitiivitäydennyksen. Toisaalta tällaiset verbit pystytään helposti rajaamaan kuitenkin modaaliverbien ulkopuolelle, koska niillä ei ole semanttisia perusteita modaalisuudelle. Siron näkemys siitä, että A-infinitiivitäydennyksellä tulee olla sama subjekti kuin modaaliverbillä on relevantti ainakin *sallia*-verbin kohdalla. *Sallia*-verbin voisi nähdä merkitsevän semanttiselta olemukseltaan modaalista mahdollisuutta, mutta *sallia*-verbin A-infinitiivitäydennyksen subjekti on eri kuin sen oma subjekti. (Haltia 2015: 12.)

Penttilä (1963: 620–621) taas luokittelee modaaliverbeiksi infinitiivin kanssa subjektittomissa lauseissa esiintyvät apuverbit, eksistentiaalilauseissa esiintyvät apuverbit ja lausesubjektillisissa lauseissa esiintyvät apuverbit. Penttilän ja Siron kuvauksista jätetään kuitenkin kokonaan ulkopuolelle genetiivisubjektilliset nesessiiviset modaaliverbit eli nesessiiviverbit *pitää* ja *täytyä* (ks. Siro 1951, 1964; Penttilä 1963: 620–621). Näitä nesessiiviverbejä alettiin nimittää modaaliverbeiksi vasta 1970-luvulla. Ennen sitä modaaliverbien ryhmään kuuluivat vain Siron ja Penttilän kuvausten mahdollisuutta ja propositionaalista asennetta ilmaisevat infinitiivin kanssa esiintyvät verbit. Kerron nesessiiviverbeistä ja nesessiivirakenteesta tarkemmin tämän luvun lopuksi.

Kangasniemi (1992: 291) puolestaan luettelee modaaliverbeiksi vain verbit *voida*, *saattaa*, *saada*, *sopia*, *taitaa*, *mahtaa*, *pystyä*, *kyetä*, *päästä*, *pitää*, *tulla*, *täytyä*, *joutua* ja *tarvita*. Kangasniemen mukaan nämä suomen kielen verbit täyttävät modaaliverbin semanttisen määritelmän: ne ilmaisevat dynaamista, deonttista tai episteemistä mahdollisuutta tai välttämättömyyttä.

Flint (1980: 4–5) nimittää 45 eri suomen kielen verbiä mahdollisuuden ja riittävyyden verbeiksi. Iso suomen kielioppi verkossa nimittää Flintin luokittelemia verbejä dynaamisiksi voimisverbeiksi (ks. VISK § 1563). VISK:n kieliopin kuvauksessa on otettu huomioon sekä Kangasniemen että Flintin määritelmät modaaliverbeille: VISK määrittelee modaaliverbit verbeiksi, jotka ilmaisevat dynaamista, deonttista ja episteemistä mahdollisuutta ja välttämättömyyttä. Välttämättömyyden ulottuvuuteen kuuluvat verbit *täytyä*, *pitää*, *tarvita* ja *joutua*, kun taas mahdollisuuden ulottuvuuteen kuuluvat verbit *voida*, *saattaa*, *taitaa* ja *mahtaa*. (VISK § 1562, 1563.)

Hyödynnän tässä työssä Kangasniemen ja VISK:n modaaliverbien määritelmää. Työn taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että verbit *pitää* ja *täytyä* kuuluvat välttämättömyyden ja pakon ulottuvuuteen sekä verbit *voida* ja *saada* mahdollisuuden ulottuvuuteen.

3.2.1 *Pitää-* ja *täytyä-*nesessiiviverbit

Koska tarkastelen verbejä *pitää* ja *täytyä* sekä niiden muodostamia verbirakenteita, on syytä määritellä termit *nesessiiviverbi* ja *nesessiivirakenne*. Silloin kun nesessiiviverbiin tai muuhun nesessiiviseen predikaattiin liittyy A-infinitiivin perusmuoto, on kyseessä nesessiivirakenne. Se on verbikonstruktio, joka voi saada genetiivisubjektin. (VISK § 505.) Genetiivisubjektin tilalla voi nesessiivirakenteessa esiintyä myös partitiivi- tai nominatiivisijainen subjekti (VISK § 505; Vilkuna 2000: 286).

Nesessiivirakenteessa voi olla nesessiivinen modaaliverbi eli nesessiiviverbi, joista kaksi yleisintä verbiä ovat *pitää* ja *täytyä* (VISK § 1573). Nesessiiviverbien ainoa persoonamuoto on yksikön kolmas, joten ne ovat yksipersonaisia (VISK § 457). Konstruktion nesessiiviverbi ja siihen liittyvä infinitiivi muodostavat yhdessä verbiketjun (VISK § 505). Nesessiivinen verbiliitto toimii nesessiivirakenteen predikaattina, esimerkiksi *on tehtävä* -verbiliitto (VISK, määritelmät).

Tässä tutkielmassa tarkastelen nesessiivirakenteita, joissa on nesessiiviverbi *pitää* tai *täytyä* ja siihen liittyvä A-infinitiivi. *Pitää-* ja *täytyä-*nesessiiviverbeillä ei tyypillisesti katsota olevan merkityseroa, ja puhujan omaa tulevaa toimintaa kuvaavissa lauseissa modaaliverbit *pitää* ja *täytyä* ovat Karttusen (2018: 77) mukaan synonyymisia. Vaikka *pitää-* ja *täytyä-*modaaliverbejä on perinteisesti pidetty synonyymeinä, tutkielmani tavoitteena on selvittää, eroavatko ne mahdollisesti jollain tavalla toisistaan joko käytön tai merkityksen näkökulmasta. Tässä tutkielmassa pohdin, ovatko kyseiset nesessiiviverbit täysin

yhdenmukaisia kaikissa konteksteissa. Koska aikaisemmissa tutkimuksissa on käsitelty näitä verbejä samassa yhteydessä, tarkastelen niitä myös tässä tutkielmassa yhteisesti samassa analyysiluvussa.

3.2.2 *Voida-* ja *saada-*modaaliverbit

*Voida-*verbi ei kuulu modaalisuudeltaan varsinaisesti mihinkään lajiin. Sillä voidaan ilmaista joko episteemistä tai ei-episteemistä mahdollisuutta, mutta tulkinta ei aina ole yksinkertaista. (VISK § 1566.) *Voida-*verbi luokitellaan kuitenkin tyypillisesti dynaamisen modaalisuuden kategoriaan ja sillä ilmaistaan useimmiten mahdollisuutta, kuten esimerkiksi *Kahvitaulla voi juoda kahvia tai teetä*. (Ks. Jokela 2012: 82). Kuten edellä on käynyt ilmi, verbin tulkinta riippuu loppupeleissä kuitenkin asiayhteydestä.

*Voida-*verbillä voidaan ilmaista myös deonttista mahdollisuutta. Tällöin toiminta ilmaistaan mahdollisena niin, että joku tai jokin sallii sen tai antaa luvan siihen, kuten esimerkiksi *Kirjastot voivat olla jälleen auki ensi viikosta alkaen*. (Ks. VISK § 1569.) Episteemiseksi tulkittavassa modaaliverbi-ilmauksessa on taas aina puhujan arvio asiantilan todennäköisyydestä. Väljästi episteemisellä verbillä *voida* voidaan ilmaista mahdollisuutta, joka ei ole välttämättä eristettävissä dynaamisesta modaalisuudesta, esimerkiksi *Voi olla, etten pysty tulemaan juhliin parin viikon päästä*. (Ks. VISK § 1571.)

Kuten kaikki muutkin modaaliverbit, *saada-*verbi on myös monitulkintainen modaalisuutensa suhteen. Verbi *saada* on yksi yleisimmistä suomen kielen lupaa ja kieltoa ilmaiseva verbi, jolla voidaan ilmaista dynaamista mahdollisuutta, esimerkiksi *Sain juoda paljon kahvia palaverissa* tai dynaamista välttämättömyyttä *Saamme paiskia oikein kunnolla töitä tänään*. (Ks. Kangasniemi 1992: 91–92, 399.) *Saada-*modaaliverbiä voidaan käyttää toisinaan myös velvollisuuden ilmaisussa, joten sillä voidaan ilmaista yhtäältä dynaamista mahdollisuutta ja välttämättömyyttä ja toisaalta deonttista mahdollisuutta ja välttämättömyyttä (Jokela 2012: 86).

*Saada-*modaaliverbi esiintyy sekä nollapersoonaisena ja infinitiivin kanssa (*Kahvia saa ottaa niin paljon kuin haluaa*) että NP-objektin kanssa (*Rahalla ei saa onnea*) ja verbi-idiomeissa (*Sen käsialasta ei saa mitään selvää*) (ks. VISK § 1352).

3.2.3 Modaaliverbit nollapersoonalauseissa

Tässä tutkimuksessa *nollapersoon*a nousee keskeiseksi käsitteeksi ja tarkasteltavaksi kielen ilmiöksi, koska nollapersoonan ja modaaliverbit esiintyvät tyypillisesti yhdessä (ks. VISK § 1352). Aloitan määrittelemällä ensin persoonan, nollapersoonan ja nollapersoonalauseen käsitteet ja siirryn sen jälkeen käsittelemään modaaliverbien ja nollapersoonan kytköksiä toisiinsa.

Nollapersoonan määritelmän ymmärtämiseksi pitää ymmärtää ensin *persoonan* käsitettä kieliopillisena kategoriana. Verbin persoona perustuu osallistujaroleihin: keskustelussa voidaan hahmottaa yhtäältä puhuja ja puhuteltava ja toisaalta keskustelun muut osallistujat. Osallistujaroolit ilmenevät suomen kielessä persoonapronomineina (*minä, sinä*), verbin persoonapäätteinä (*puhun, kirjoitat*) ja possessiivisuffikseina nomineissa ja verbien ei-finiittisessä muodossa (*kirjani, kirjoitettuasi*). (Ks. Varjo 2023: 34; ks. myös Jokela 2012: 32.)

Nollapersoonan on laaja ja monimutkainen ilmiö, ja sillä on monia eri nimityksiä. Kaikille nollapersoonan määritelmälle on kuitenkin yhteistä persoonattomuus ja viittauskohteen avoin tulkinta (Varjo 2023: 31; Vilkuna 2000: 139, 141). Nollapersoonalla ei ole omaa morfologista muotoa, toisin kuin muilla persoonajärjestelmän persoonilla (Varjo 2023: 34).

Nollapersoonan morfologinen tunnuksittomuus ja sen syntaktisen aseman vaihtelevuus vaikuttaa termin määrittelyn vaikeuteen, ja nollapersoonan määrittely perustuukin usein sen viittausalaan (mt.: 34).

Nollapersoonan henkilötarkoite tai mainitsematon tekijä (termistä ks. Jokela 2012: 13) on lähes avoin, jolloin sillä voidaan viitata keneen tahansa. Tyypillisesti nollapersoonan henkilötarkoite kuitenkin viittaa puhetilanteen osallistujaan: puhujaan, kuulijaan tai kolmanteen osapuoleen. (VISK § 1347; Jokela 2012: 13.) Nollapersoonan mahdollistaa sen, että jokin tapahtuma tai asia, joka on yksittäistä ihmistä koskeva ja yksityinen, voidaan esittää ketä tahansa koskevana (VISK § 1348).

Nollapersoonatulkinta on tyypillisintä subjektittomissa nollapersoonalauseissa, eli nollasubjektalauseissa (VISK, määritelmät). Nollapersoonalauseella tarkoitetaan tässä tutkielmassa yksinkertaistettuna lausetta, jossa ei ole ilmisubjektia, ja jonka verbi on yksikön kolmannessa persoonassa (VISK § 1347). Nollasubjekti nähdään osana suomen kielen persoonajärjestelmää – nollan ollessa subjektina, verbi on aina yksikön kolmannessa

persoonassa. Nollasubjekttilauseilla on siis samat kieliopilliset ominaisuudet kuin kolmaspersoonaisissa lauseissa. Tässä suhteessa nollasubjekti eroaa muissa lauseasemissa olevista avoimista nollista, koska niillä ei ole mitään persoonakategorian merkkiä. (VISK § 1349.)

Modaaliverbit esiintyvät usein nollapersoonan predikaatteina, ja nollasubjektin tyypillinen ilmaistyyppi onkin nesessiivirakenne (Varjo 2023: 31; Jokela 2012: 70; VISK § 1352).

Nesessiivirakenteessa on modaalinen predikaatti ja siihen liittyvä infinitiivi.

Nesessiivirakenteen mahdollinen ilmisubjekti on aina genetiivissä. (VISK § 1354.)

Nollapersoonaa esiintyy myös muiden modaaliverbien kuin nesessiiviverbien kanssa.

Tyypillisiä nollapersoonaisina esiintyviä modaaliverbejä ovat nesessiiviverbien lisäksi modaaliverbit *voida* ja *saada* (VISK § 1352), jotka ovat myös käsillä olevan tutkimuksen tutkimuskohteina. Nollapersoonalauseet, jotka sisältävät *voida*-verbin ovat jaettavissa kahteen päätyyppiin. Yhtäältä niillä kuvataan, millaisia mahdollisuuksia ja kykyjä lauseen tekijällä tai kokijalla on kuvatun asian suorittamiseksi tai tilan kokemiseksi. Toisaalta *voida*-verbi voi esiintyä ohjeistuksessa ja neuvomisen yhteydessä. (Jokela 2012: 81.)

3.3 Futuuriset ilmaukset suomen kielessä

3.3.1 Tempukset

Tempus on kieliopillinen kategoria, joka ilmaisee ajallisen suhteen verbin tarkoittaman tilanteen ajan ja lausuman esittämisen ajankohdan eli puhehetken välillä (VISK § 1523).

Morfologiset tempukset voidaan nähdä ajan ilmausten kielellisinä keinoina. Suomen tempusjärjestelmässä ovat *mennyt aika* ja *menemätön aika*. Menemättömällä ajalla tarkoitetaan sekä nykyistä että tulevaa aikaa puhehetken kannalta, ja menneellä ajalla tarkoitetaan nimensä mukaisesti puhehetken kannalta mennyttä tai aiempaa aikaa.

Suomen kielen morfologisia tempuksia ovat *preesens* ja *imperfekti* eli *preteriti*. *Perfekti* ja *pluskvamperfekti* edustuvat liittomuotoina (VISK § 1523). Perfekti luokitellaan sekä menneen ajan että menemättömän ajan tempukseksi (VISK § 1540). Pluskvamperfekti on perfektin kanssa samankaltainen siinä mielessä, että molemmissa tilanteen tapahtuma-aika on viittaushetkeä ennen. Pluskvamperfektissä tapahtunutta tarkastellaan perfektiä aiemmasta hetkestä käsin. (VISK § 1540.)

Yleisesti ottaen preesens nähdään tavallisimpana tapana ilmaista tulevaa suomen kielessä. Preesensmuotoisen verbin seuralaisena on usein tulevaan osoittava adverbiaali, mutta myös aikamääritteetön preesensmuotoinen lause voidaan tulkita futuuria ilmaisevaksi. (VISK § 1544.) Preesensmuotoisissa lauseissa myös objektin sijamuoto vaikuttaa ajan tulkintaan. Totaaliobjektin avulla voidaan ilmaista, että ennen kuin toiminta tulee päätökseen, sen loppuun saattaminen vie aikaa. Totaaliobjekti lauseessa ei kuitenkaan aina merkitse futuurisuutta. Kontekstilla on suuri merkitys siinä, johtaako esimerkiksi totaaliobjekti futuuriseen tulkintaan. (VISK §1544.)

Preesensin lisäksi futuuria pystyy suomen kielessä ilmaisemaan perfektillä ja jopa imperfektillä, vaikka ne ovatkin tulevan toiminnan ilmauksissa harvinaisia (Karttunen 2018: 32). Perfektiä käytetään tulevan toiminnan ilmauksena silloin, kun viittaushetki ja tapahtumaaika ovat myöhäisempiä kuin puhehetki. Tällaisissa ilmauksissa tuleva tilanne nähdään ikään kuin jo tapahtuneena tulevassa, esimerkiksi *Kun huomiseen mennessä me olemme saaneet tämän valmiiksi, juhlitaan kunnolla*. Perfektilauseissa sekä tilanteisesta kontekstista että tulevaan aikaan viittaavasta adverbialista voi tulkita futuurisuuden. Perfekti-ilmaukselle tyypillinen tulevan ajan konteksti on alisteinen temporaalinen lause, esimerkiksi *Juhlin, jähka olen saanut tämän valmiiksi*.

3.3.2 Modukset

Käsillä olevassa työssä tarkastelen, millaisia moduksia verbiketjujen finiittiverbeillä eli tutkimillani modaaliverbeillä on. Tässä luvussa esittelen lyhyesti, millaisia moduksia suomen kielessä on, ja miten niitä käytetään futuurisissa ilmauksissa.

Suomen kielessä on neljä modusta eli verbien ilmaisemia suhtautumisen tapoja. Verbin moduksia suomen kielessä ovat imperatiivi, indikatiivi, potentiaali ja konditionaali. (VISK § 1590.) Modus on yksi keino ilmaista tulevia tapahtumia, ja suomen kielessä tulevaa ilmaistaan kaikilla moduksilla (Karttunen 2018: 36). Verbin modukset ilmaisevat modaalisuutta. Moduksista imperatiivi ilmaisee deonttista modaalisuutta ja potentiaali ja konditionaali ilmaisevat episteemistä modaalisuutta. (VISK § 1590.) Morfologinen modus on kieliopillistunut modaalisuuden ilmentymä (Karttunen 2018: 36).

Yleisin modus tulevan toiminnan kielellisissä ilmauksissa on tyypillisesti indikatiivi (Karttunen 2018: 36). Indikatiivi on tunnuksen ja sen yhteydessä voidaan ilmaista kaikkia tempuksia. Preesensmuotoinen konditionaali taas on pitkään suomen kielessä tunnustettu

futuurin ilmaisun keino (mt.: 36). Konditionaali ilmaisee suunnittelua, arvelua ja ennustettua tai kuviteltua asiantilaa (VISK § 1592). Samoin potentiaalın preesensillä ilmaistaan puhehetken arviota joko tulevista asioista tai meneillään olevasta puhehetkestä (VISK § 1597). Myös deonttista modaalisuutta ilmaisevaa imperatiivia käytetään toisinaan futuurisissa ilmauksissa. Imperatiivilla puhuja esittää käskyn, kehotuksen, pyytää jotain, antaa luvan tai neuvoo jossain. (VISK § 1591.)

3.4 Verbien syntaktis-semanttinen jaottelu verbityyppeihin

Pohjaan tässä tutkielmassa käyttämäni verbityyppi-jakoni Anneli Pajusen (2001) syntaktis-semanttiseen verbityyppi-jaotteluun. Pajusen verbileksikon jaottelu liittyy verbien argumenttirakenteeseen. *Argumenttirakenteella* tarkoitetaan samaa kuin *valenssi*: sanan, kuten esimerkiksi verbin valenssi tarkoittaa sen kykyä saada rinnalleen seuralaisia. Sanan seuralaisia kutsutaan *täydennyksiksi* tai *argumenteiksi*. (VISK § 446.) Pajusen kuvaus liittyy argumenttirakenteen lisäksi myös verbin semanttisiin piirteisiin. Tämä näkyy siinä, että lauseiden rakenne muodostuu myös niiden kuvaaman asiantilan mukaan. Asiantilassa olevia osallistujia on lähes aina yhtä monta kuin verbillä argumentteja. (Pajunen 2001: 20.)

Verbit voidaan jakaa sekundaari- ja primääriverbeihin. Sekundaariverbejä ovat mahdollisuutta ja pakkoa ilmaisevat verbit, kuten *täytyä*, *mahtaa* ja *voida* ja aspektuaaliset verbit, kuten *ruveta*, *ryhtyä*, *jatkaa*, *alkaa*. Niille ominaista on, että ne esiintyvät infinitiivin kanssa ja harvemmin itsenäisinä. Ei-primäärin sekundaariverbit kvalifioivat asiantiloja tai suhteuttavat niitä toisiinsa. (Pajunen 2001: 52.)

Primääriset semanttiset verbityypit jakautuvat edelleen primääri-A- ja primääri-B-verbeihin (jatkossa A-verbit ja B-verbit). Primääristen semanttisten verbityyppien jaottelun perusteena Pajunen käyttää asiantilan kielennystä: A-verbit kielentävät asiantilaa B-verbejä suuremmin. Asiantilan kielentämisellä tarkoitetaan asiantilan konkreettista leksikalisointia. A-verbeissä on siis enemmän merkitykseltään konkreettisia verbejä kuin B-verbeissä. B-verbit sisältävät asiantilan kielentämisen lisäksi jonkin asenteen tai tulkinnan kyseisestä asiantilasta. Kaikki maailmassa havaitaan, mielletään ja kielennetään kielenkäyttäjän eli tulkitsijan kautta. B-verbit liittyvät siis mentaaliasiantilojen kielentämiseen. (Pajunen 2001: 24.)

B-verbit eroavat A-verbeistä siinä, että B-verbien verbilekseemissä itsessään on nähtävissä kielenkäyttäjän tulkinta. B-verbit sallivat myös propositioargumentteja. Propositioargumentti voi olla esimerkiksi lauseobjekti. (Ks. Väänänen 2016: 186.)

Primääriverbien semanttiset asiantilatyypit voidaan jakaa eri tyyppeihin. Jaottelu liittyy ominaisuuksiin, kuten käsittely, muutos, liike, sijainti, kosketus ja niin edelleen. A-verbistä muodostuvat verbityypit ovat tapahtuma, teko, liike ja tila. A-verbien tapahtumatyyppiin kuuluvat verbit, jotka ilmaisevat luonnontapahtumia, muutosta tai fysiologisia tapahtumia. Tekotyyppiin taas kuuluvat verbit, jotka ilmaisevat (aiheutettua) muutosta ja esimerkiksi jonkun asian valmistamista tai käsittelyä. Tekotyyppiin kuuluvat myös ylipäättään tekemistä ja toimimista ilmaisevat verbit. Liiketyyppeihin kuuluvat lokomotionaalista ja refleksiivistä liikettä ilmaisevat verbit. Tilatyyppejä ovat olion lokaatiota tai positiota, kahden olion välistä suhdetta sekä luonnontiloja ja fysiologisia tiloja ilmaisevat verbit. (Pajunen 2011: 55–56.)

Tässä työssä luokittelen yhdeksi verbityyppiryhmäksi teko-, tapahtuma- ja muutosverbit. Tähän ryhmään kuuluvat tapahtumatyyppin ja tekotyyppin verbit. Luokittelen verbit laajempaan ryhmään, jotta esitystapani olisi tarpeeksi selkeä. Liiketyypin verbit ja tilatyyppin verbit luokittelen omiin ryhmiinsä. Hyödynnän Pajusen luokittelua pohjana tälle jaottelulle.

B-verbien semanttiset asiantilatyypit voidaan myös jakaa eri tyyppeihin. Nämä tyypit ovat psykologinen tila ja prosessit, perkeptio sekä puheakti. Psykologinen tila ja prosessit -tyyppiin kuuluvat emootioon liittyvät tunnetiloja ilmaisevat verbit ja kognitiiviset propositionaalisia asenteita ilmaisevat verbit. Prekeptiotyyppin alle lukeutuvat aistihavaintoihin (näkö, kuulo, maku ja haju) liittyvät verbit. Viimeiseen eli puheakti-tyyppiin kuuluvat verbit, jotka ilmaisevat verbaalista ja ei-verbaalista kommunikaatiota. Tässä työssä jaottelen infinitiivejä näihin kaikkiin kolmeen B-verbien verbityyppiin.

Primääriverbejä jaottelevien ominaisuuksien avulla muodostuneita verbityyppejä tässä työssä ovat tila, teko, tapahtuma ja muutos, liike, fysiologinen tila ja prosessit, psykologinen tila ja prosessit, perkeptio sekä puheakti. Näistä verbityypeistä verbejä voi lähteä jakamaan erilaisiin verbiluokkiin, jotka muodostuvat myös verbien erilaisten ominaisuuksien avulla. Käsillä olevassa tutkielmassa luokittelen verbejä vain verbityyppeihin välttääkseni liian hienojakoista analyysia. Nostan käsittelyyn kuitenkin joidenkin verbityyppien yhteydessä selvästi hahmottuvia verbiluokkia, esimerkiksi psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevien verbien emootio- ja kognitiiviverbit.

Pajusen kuvaus hyvin moniulotteinen ja yksityiskohtainen: käsillä olevan työn kannalta on relevanttia pitää luokittelua vain runkona ja perustana tässä työssä käytettävälle verbityyppijaottelulle. Tässä työssä huomioin infinitiivien osalta vain niin sanotut primääriverbit, eli A- ja B-verbit. Tutkimani modaaliverbit ovat puolestaan

sekundaariverbejä. Jaottelen modaaliverbeihin liittyvien A-infinitiivien lisäksi muutamia muitakin infinitiivejä: MA-infinitiivejä ja E-infinitiivejä. Tarkastelun pääpaino on kuitenkin A-infinitiiveissä.

4 Aineisto ja metodi

Tässä luvussa kerron tarkemmin tutkimusaineistosta ja sen keräämisestä sekä käyttämästäni tutkimusmenetelmistä. Luvussa 4.1 kerron tutkimukseni metodisista lähtökohdista. Luvussa 4.2 kerron tutkimusaineistosta ja siitä, millaisin kriteerein olen aineistoa kerännyt. Lopuksi huomioin eettiset kysymykset luvussa 4.3.

4.1 Keskustelupalsta

Keskustelupalsta, -ryhmä, -kanava, -foorumi tai -alue ovat usein arkikielessä esiin nousevia termejä, joilla kaikilla viitataan palveluihin, joissa voi lähettää, vastaanottaa tai lukea viestejä Internetin välityksellä. Nämä Internet-palvelut voidaan jakaa synkronisiin ja asynkronisiin palveluihin. Synkronisella palvelulla tarkoitetaan palvelua, jossa vuorovaikutus ja kommunikaatio tapahtuvat reaaliajassa. Asynkronisissa palveluissa kommunikaatio ihmisten välillä on hitaampaa: aika viestin lähettämisen ja sen vastaanottamisen ja lukemisen välillä on pitempi. (Arpo 2005: 20.)

Asynkroniset palvelut voidaan jakaa edelleen kahteen ryhmään: uutisryhmiin (*engl. news group*) ja www-keskusteluryhmiin (*engl. web-board*). Molemmille ryhmälle on ominaista se, että niillä on ennalta päätetty ja julkituotu keskustelunaihe. Uutisryhmät ja www-keskusteluryhmät eroavat ”chateista” ei pelkästään asynkronisen luonteensa vaan myös julkituodun keskustelunaiheensa puolesta. (Arpo 2005: 21.) *Keskusteluryhmä* termillä voidaan viitata myös tällaiseen uutisryhmään, eli palveluun, jossa käyttäjät voivat lukea ja kirjoittaa artikkeleita, mielipiteitä ja ilmoituksia. Monet palveluntarjoajat ovat lopettaneet uutisryhmien ylläpidon vuodesta 2005 alkaen, sillä keskustelu on siirtynyt enimmäkseen verkkosivustoilla esiintyville keskustelupalstoille (Salmi 2014: 192).

Astro.fi -keskustelupalsta on asynkroninen www-keskusteluryhmä. Jokaisella keskustelulla on julkituotu keskustelunaihe, ja vuorovaikutuksellisen toiminnan muoto painottuu tähän ennalta sovittuun aiheeseen. Käytän tässä tutkielmassa termiä *keskustelupalsta* viittamaan asynkroniseen Internet-palveluun, joka on työssäni tutkimusaineistona. Keskustelupalsta korostaa keskustelun asynkronista luonnetta, kun taas reaaliajassa tapahtuvaa kommunikaatiota, esimerkiksi web-chat-palveluissa viestittelyä voisi kuvata termillä keskusteluryhmä. Keskusteluryhmä-termillä voidaan viitata myös edellä mainitsemini uutisryhmiin, joten myös sen vuoksi termin keskustelupalsta käyttäminen on loogisinta.

4.2 Tutkimusaineiston keruu ja rajaus

Tutkimukseni aineistona ovat horoskooppi aiheisen Astro.fi -keskustelupalstan keskustelut ja niissä esiintyvät monen ihmisen väliset viestiketjut. Keskustelupalstalla nettisivuille rekisteröityneet käyttäjät pystyvät keskustelemaan itseä kiinnostavista astrologiaan, kiinalaiseen astrologiaan, tarot-tulkintaan, numerologiaan tai riimuihin liittyvistä asioista (Astro.fi 2023).

Astro.fi -keskustelupalstalla on viisi yläkategoriaa keskusteluille. Nämä kategoriat ovat *Astro special*, *Kulta-ajan tekijät*, *Yleistä*, *Tervetuloa, aloita täältä*. *Myös ohjeet ja ongelmien ratkaisut!* ja *Muita keskusteluaiheita*. Nämä yläkategoriat jakautuvat alakategorioiksi. *Astro special* -yläkategoriaan kuuluu yhdeksän alakategoriaa: *Yleistä*, *Astro special*, *Maya-astrologia*, *Syntymäkartan tulkintaa*, *Julkkiskartat*, *Ennustava astrologia*, *Ihmissuhdeastrologia*, *Sideerinen astrologia* ja *Kiinalainen astrologia*. Alakategoriat jakautuvat edelleen varsinaisiksi keskustelualueiksi. Esimerkiksi *Astro special* -yläkategorian *Ihmissuhdeastrologia* -alacategoriaan kuuluu yhteensä 870 keskustelua ja 13 393 viestiä. (Tilanne 13.12.2023). Olen rajannut tutkimusaineistoni vain *Astro special* -yläkategoriaan liittyvään *Astro special* -alacategoriaan keskusteluineen. Uskon, että tällä keskustelualueella ihmiset puhuvat laajasti itseään kiinnostavista aiheista, eikä keskustelu näin ollen rajaudu liian spesifeihin aihealueisiin.

Tutkimusaineistoni käsittää yhteensä 189 aineistopoimintaa kuudesta eri viestiketjusta. Olen kerännyt aineistoa Access-tietokantaan, johon olen luonut taulukon. Olen nimennyt Access-taulukon sarakkeet asetelman 1 mukaisesti.

Tutkimusaineiston poiminnassa hyödynnän samaa kriteeristöä kuin Karttusella (2018) on väitöstutkimuksessaan. Kriteerit ovat määrittäneet sitä, miten verbi tai verbirakenne ylipäättään on valikoitunut keskustelupalstalta aineistopoimintoihini.

ASETELMA 1. Access-taulukon sarakkeiden nimet ja niiden selitteet.

Sarakkeen nimi	Sarakkeen selite
Aineistoesimerkin lähde	Keskustelun nimi, keskustelijan nimimerkki ja viestin lähetyspäivämäärä
Infinitiivilausekkeen tyyppi	Muodostaako infinitiivi lausekkeen yksin vai toisen infinitiivin kanssa?
Modaaliverbi	Mikä modaaliverbi on kyseessä?
Seuralaisverbi	Minkä seuralaisverbin modaaliverbi saa?
Seuralaisverbin syntaktis-semanttinen luokittelu	Miten seuralaisverbi luokitellaan syntaktis-semanttisesti, eli mihin verbityyppiin seuralaisverbi kuuluu?
Rakenteen tyyppi/persoona	Nollapersoona vai ei? Missä persoonamuodossa modaaliverbi eli verbiketjun finiittiverbi on?
Modaalisuuden tyyppi	Onko modaalisuuden tyyppi mahdollisuus, välttämättämyys vai onko se väljämerkityksinen?
Rakenteen tulkinta	Miten nollapersoonaisuus tulkitaan? Keneen puhuja viittaa?
Modus	Mikä on modaaliverbin eli verbiketjun finiittiverbin modus?

Viidestä kriteeristä ensimmäinen on, että keskustelijan pitää itse toteuttaa ilmaisemaansa toimintaa. Kontekstista pitää siis tulla ilmi se, että kyse on nimenomaan puhujan omasta tulevasta toiminnasta joko yksin tai kollektiivin jäsenenä. Toinen kriteeri on, että ilmauksissa täytyy olla finiittiverbi eli persoonamuotoinen verbi, koska tutkimusta ohjaa verbikeskeisyys. Kolmantena kriteerinä on tapahtumahetken ajallinen suhde keskusteluhetkeen. Kyseessä siis täytyy olla tulevaisuudessa tapahtuvat asiat, eli tapahtumahetki tulee olla keskusteluhetken jälkeen. Neljäntenä kriteerinä on, että lausetyyppi ei saa olla kysymyslause, ja viides eli viimeinen kriteeri on, etteivät aineistopoiminnat saa olla kieltolauseita. Kysymyslauseiden lisääminen aineistopoimintoihin toisi lisää näkökulmia työhön, ja kieltolauseiden lisääminen olisi liian vaikeatulkintaista. Puhujan oma tuleva toiminta kieltolauseissa olisi epämääräisesti hahmottuvaa ja myös syntaktisesti monimutkaista. (Karttunen 2018: 48–49.)

Tämän aineiston koodauksessa on ongelmallista yksityiskohtaiset ja monimutkaiset astrologiaan liittyvät puheenaiheet. Vaikka keskustelupalstan viesti saattaisi täyttää kriteerit rakenteellisesti, se voi sisällöllisesti olla liian monimutkainen tulkittavaksi. Tällaiset viestit olen jättänyt aineistopoiminnoista pois, sillä niiden sisällölliseen tulkintaan tarvitsisi yksityiskohtaista perehtymistä astrologian aihealueisiin.

4.3 Eettiset kysymykset

Internet-aineistojen tutkimuskäytössä tulee ottaa esille erilaisia eettisiä kysymyksiä. Eettisyydestä on käyty erilaisia keskusteluja, ja on pyritty vakiinnuttamaan tutkijoille eettisiä toimintaohjeita. (Sharf 1999.) On myös yleisesti korostettu jokaisen tutkimuksen yksilöllisyyttä ja sitä, että jokaisen tutkijan tulisi tapauskohtaisesti käsitellä tutkimusaineistonsa liittyvät eettiset kysymykset. Internet on jatkuvassa muutoksessa, eikä parhaimmista eettisistä toimintatavoista ole yhteisymmärrystä. Eettiset huolenaiheet liittyvät pääasiassa yksityisyyden suojaan ja henkilökohtaisten tarinoiden tutkimuskäyttöön. Sähköisten viestintävälineiden monitulkintainen luonne korostaa näitä eettisiä kysymyksiä, vaikka näitä samoja ongelmia esiintyy muissakin tutkimuksissa. (Mt.: 245.)

Erilaiset digitaaliseen vuorovaikutukseen aineistot voidaan luokitella niiden yksityisyyden ja julkisuuden perusteella. Esimerkiksi tekstiviestit voidaan luokitella täysin yksityisiksi ja monet verkkosivut ja blogit taas julkisiksi. Keskustelupalstat sijoittuvat näiden kahden ääripään välille: keskustelupalsta voi olla kaikille lukijoille avoin, mutta keskustelun osallistumisen edellytyksenä saattaa olla sivustolle rekisteröityminen. Keskustelupalstaa voidaan hyödyntää tutkimuskäyttöön, jos viestiin lukemiseen ei vaadita rekisteröitymistä. Tässä tutkielmassa aineistona ovat tutkimuskäytössä vapaasti olevat keskustelut, jotka ovat kaikkien luettavissa, mutta keskusteluun osallistuminen vaatii rekisteröitymisen. Tällaisten keskustelujen tutkimiseen erillistä tutkimuslupaa ei tarvitse. Jos taas teksti on luonteeltaan yksityistä, kirjoittajalta pitäisi saada suostumus. Jos kirjoittaja on alaikäinen, niin tutkimuskäyttöön pitäisi saada huoltajalta suostumus. (Helasvuo ym. 2014: 21–23.)

Astro.fi -keskustelupalstalla on myös keskusteluja, jotka ovat luettavissa vain rekisteröityneille käyttäjille. Yksityiset, tutkimuslupaa vaativat keskustelut, rajautuivat tutkimusaineistosta pois.

Tarkastelen informanttien viestejä yksinäisinä irti niiden keskusteluympäristöstään, ja sen vuoksi informanttien nimeäminen ei ole tarpeellista. Olen jättänyt aineistosta ja tutkielmastani pois tunnistettavat henkilötiedot anonymiteetin suojaamiseksi.

4.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni edustaa aineistopohjaista laadullista kielentutkimusta. Vaikka tutkimusote on laadullinen, teen aineistosta myös määrällisiä havaintoja: käytän aineiston analyysissa

numeerista esitystapaa esittääkseni tarkkoja huomiota aineistostani. Määrällisessä tutkimuksessa tarkastellaan usein laajempia aineistoja, eikä kielen ja aineiston yksityiskohtaista tarkastelua pysty toteuttamaan yhtä tarkasti kuin laadullisessa tutkimuksessa. Vaikka tutkimusten pääasialliseksi tutkimusotteeksi määritellään joko laadullinen tai määrällinen kielentutkimus, usein ne kulkevat käsi kädessä. (Luodonpää-Manni–Ojutkangas 2020: 415.) Pidän sopivana tarkastella tutkimusaineistoa pääasiassa laadullisesti, koska siten pystyn syventymään systemaattisesti jokaiseen aineistoesimerkkiin (ks. mt.: 415).

Tässä työssä tutkimusmenetelmänä on perinteinen lingvistinen analyysi. Perinteisellä lingvistisellä analyysillä jäsennetään ja järjestellään tutkittavaa kohdetta eri ryhmiin ja luokkiin havaintojen ja ennakkotietojen perusteella (Luodonpää-Manni–Ojutkangas 2020: 413). Sekä laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen että perinteisen lingvistisen analyysin taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että kielellinen merkitys ja rakenne perustuvat kielen käyttöön aidoissa vuorovaikutustilanteissa (mt.: 414). Koska tutkimukseni keskiössä ovat aidot vuorovaikutustilanteet, käyttöpohjainen kielikäsitelmä väistämättä vaikuttaa tämän tutkimuksen taustalla.

Vaikka olen kerännyt tutkimusaineistoni keskustelupalstalta, ja se sisältää aitoa keskustelua vuorovaikutustilanteissa, en tarkastele aineistoa vuorovaikutuslingvistiikan näkökulmasta. Keskustelupalstan keskustelut ovat monenvälisiä, ja vuorojen sekventiaalinen jäsentyminen on usein monimutkaista. Keskustelupalstalla vuorot ovat usein myös pitkiä, joten vuorovaikutuslingvistinen tutkimusasetelma tulisi liian monimutkaiseksi. Puhujan omaa tulevaa toimintaa ilmaisevien lauseiden yksityiskohtainen tarkastelu ei kuitenkaan vaadi vuorovaikutuskontekstin laajempaa tutkimista.

Konstruktiokielioppi on yksi lisänäkökulma tutkimukseeni. Käytän *konstruktion* tai *rakenteen* käsitettä viittaamaan vakiintuneisiin rakenteisiin ja kielen yksikköihin, jotka ovat kielenkäytön ja vuorovaikutuksen abstraktioita. Konstruktiota voidaan nähdä kielen rakenteena, joka esiintyy riittävän usein, ja kielioppi voidaan ymmärtää näiden vakiintuneiden rakenteiden strukturoituina luetteloina. (Termistä ks. Ono–Thompson 1995: 219.) Konstruktiota on kuvailtu myös muodon ja merkityksen yhteenliittymiksi (ks. esim. Goldberg 2006: 3; Niemi 2015: 7). Tarkastelen viestiketjuja Astro.fi -sivustolla soveltaen *konstruktion* käsitettä.

Keskityn tutkielmassani siihen, huomaanko toistuvuutta verbiketjujen käytössä ja millaisissa konstruktioissa modaaliverbit *pitää*, *täytyä*, *voida* ja *saada* ilmenevät. Luodonpää-Manni ja

Ojutkangas (2020: 426) puhuvat verbityyppien syntaktis-semanttisen luokittelamisen hyödyllisyydestä mahdollisten konstruktioiden hahmottamisessa. Koska tavoitteenani on tutkia juuri nimenomaan konstruktioita, jaottelen modaaliverbien seuralaisverbejä syntaktis-semanttisiin verbityyppeihin. Seuralaisverbien verbityyppi- jaottelu auttaa konstruktioiden hahmottamisessa samankaltaisesti kuin yksittäisten verbien luokittelu syntaktis-semanttisiin verbityyppeihin perinteisessä lingvistisessä analyysissä.

Tämän tutkielman käsittelyosa jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa analysoin aineistoa kvantitatiivisella tutkimusotteella keskittyen aineiston tarkasteluun kokonaisuutena. Tässä osassa tutkin yhtäältä verbiketjujen yleisimpiä modaaliverbejä ja toisaalta verbiketjujen yleisimpiä infinitiivien verbityyppejä. Ensimmäisessä osassa syvennyn myös verbiketjujen finiittiverbin, eli modaaliverbin muotoon, kuten persoonaan ja moduksiin ja finiittiverbeihin liittyvien infinitiivilausekkeiden tyyppeihin. Tässä osassa teen paljon kvantitatiivisia havaintoja, mutta tarkastelen aineistoa myös kvalitatiivisesti.

Analyysin toisessa osassa keskiöön nousee konstruktiokieliopin näkökulma sekä verbien syntaktis-semanttinen analyysi. Tässäkin osassa annetut määrälliset tiedot pohjaavat laadulliseen analyysiin.

5 Modaaliverbit futuurisissa ilmauksissa Astro.fi -keskustelupalstalla

Keräämäni aineisto Astro.fi -keskustelupalstalta käsittää yhteensä 189 puhujan oman tulevaa toimintaa ilmaisevaa lausetta. Olen analysoinut esiintymiä luokittelemalla niitä erilaisiin ryhmiin keskittyen joko verbiketjujen finiittiverbeihin tai niihin liittyviin infinitiivilausekkeisiin. Tässä luvussa tarkastelen lähemmin millaisia aineiston modaaliverbit, eli verbiketjujen finiittiverbit ovat.

Aloitan analyysiluvun esittämällä aineistoa määrällisesti: Luvussa 5.1.1 esittelen aineiston yleisimpiä modaaliverbejä sekä niihin liittyvien infinitiivilausekkeiden tyyppejä. Luvussa 5.1.2 esittelen aineiston yleisimmät verbityypit Pajusen (2001) luokituksen mukaan. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan jokaista finiittiverbiä yksitellen. Analysoin *pitää*- ja *täytyä*-verbejä yhteisesti luvussa 5.2. Tarkastelen *voida*-verbiä luvussa 5.3 ja *saada*-verbiä luvussa 5.4.

Tässä luvussa keskiössä ovat siis aineiston finiittiverbit (*voida*, *pitää*, *täytyä* ja *saada*), niiden rakenteellinen ulottuvuus, niihin liittyvien infinitiivilausekkeiden tyypit ja finiittiverbien muoto (persoonaa ja modus). Käytän tutkielmani analyysiosassa esimerkkejä havainnollistamisen apuna. Lisäksi olen laatinut taulukoita ja kuvioita finiittiverbien ja verbityyppien määrällisistä jakaumista.

5.1 Määrällistä tarkastelua

5.1.1 Modaaliverbit ja infinitiivilausekkeiden tyypit

Tässä luvussa tarkastelen Astro.fi -keskustelupalstalta keräämäni aineistoa määrällisesti. Aloitan tarkastelun aineiston yleisimmistä modaaliverbeistä ja modaaliverbeihin kiinnittyvistä infinitiivilausekkeiden tyypeistä.

Aineisto käsittää yhteensä 189 erilaista puhujan omaa tulevaa toiminnan kielellistä ilmausta. Tarkastelemisani puhujan oman tulevan toiminnan kielellisissä ilmauksissa on aina verbiketju, jossa on finiittiverbinä modaalinen verbi. Alla olevassa taulukossa 1 on nähtävillä verbiketjujen modaaliverbien *voida*, *pitää*, *täytyä* ja *saada* määrällinen jakauma aineistossa.

TAULUKKO 1. Modaaliverbien määrällinen jakauma puhujan omaa tulevaa toimintaa ilmaisevissa lauseissa.

Modaaliverbi	Lukumäärä	Osuus prosentteina koko aineistosta
<i>voida</i>	75	39,7
<i>pitää</i>	71	37,6
<i>täytyä</i>	34	17,9
<i>saada</i>	9	4,8
Yhteensä	189	

Yllä olevasta taulukosta 1 voi todeta, että *voida*-modaaliverbi on yleisin puhujan omaa tulevaa toimintaa kuvaavissa lauseissa keräämässäni aineistossa. *Voida*-modaaliverbi on verbiketjun finiittiverbinä 75 esiintymässä, mikä on 39,7 prosenttia aineistosta.

Nesessiiviverbit *pitää* ja *täytyä* kattavat yhteenlaskettuna suurimman osan aineistostani. Näiden verbien yhteenlaskettu määrä on 105 esiintymää, joka on 55,6 prosenttia aineistosta. Lähes yhtä yleinen *voida*-verbin kanssa on *pitää*-verbi verbiketjujen finiittiverbinä. *Täytyä*-modaaliverbiä taas esiintyy huomattavasti vähemmän nesessiivirakenteen finiittiverbinä kuin verbiä *pitää*. Aineiston harvinaisin modaaliverbi puhujan oman tulevan toimintaa kuvaavissa lauseissa on verbi *saada*, jolla on vain 9 esiintymää.

Keskityn tutkielmassani pääasiassa modaaliverbeihin ja niiden A-infinitiivitäydennyksiin, mutta modaaliverbeihin liittyy myös muita infinitiivejä, jotka huomioin tarkastelussa. Taulukko 2 havainnollistaa infinitiivilausekkeiden tyyppisiä puhujan omaa tulevaa toimintaa kuvaavissa lauseissa. Modaaliverbeillä esiintyy tyypillisesti joko A-infinitiivitäydennys tai MA-infinitiivitäydennys (VISK § 1564). Keräämässäni aineistossa esiintyy yleisimmin modaaliverbin A-infinitiivitäydennyksen muodostamia verbiketjuja esimerkiksi *pitää tehdä*, *täytyy sanoa*, *voi miettiä* ja *saa nähdä*. Kyseisiä verbiketjuja on yhteensä 169 kappaletta, mikä kattaa lähes 90 prosenttia aineistosta.

Aineistossa esiintyy modaaliverbin ja A-infinitiivin muodostamien verbiketjujen lisäksi 8 modaaliverbin, A-infinitiivin ja MA-infinitiivin muodostamaa verbiketjua (*pitää alkaa tutkimaan*, *voi alkaa odottamaan*). Yhtä monta aineistoesiintymää on modaaliverbin ja kahden A-infinitiivimuotoisen verbin muodostamia verbiketjuja (*pitää uskaltaa aloittaa*, *pitää voida luottaa*). Aineistossa esiintyy myös muutama modaaliverbin ja MA-infinitiivitäydennyksen muodostama verbiketju (*saa palaset loksahdamaan*, *saa aina*

tutkimaan, pitää tutkiman), ja yksi A-infinitiivin ja E-infinitiivin muodostama ketju *pitää mennä maaten*.

Aineisto käsittää lisäksi yhden modaaliverbi-ilmauksen, joissa ei ole infinitiivitäydennystä.

(Astro.fi)

(1) Pelkään, että syksystä tulee (taas) todella vaikea. Mutta kun **saisi** nyt vähän levättyä ja rentouduttua kesällä niin se olis hyvä.

Esimerkissä 1 *saada*-verbiin liittyy TU-partisiipin yksikön partitiivi. Tästä esimerkeistä on kuitenkin havaittavissa se, ettei modaaliverbiin liity mitään infinitiiviä, vaan puhujan omaa tulevaa toimintaa on ilmaisemassa vain yksi modaaliverbi.

TAULUKKO 2. Infinitiivilausekkeiden tyyppien määrällinen jakauma puhujan omaa tulevaa toimintaa kuvaavissa lauseissa.

Finiittiverbi	A.inf.	A.inf. + A.inf.	MA-inf.	A.inf. + E-inf.	A-inf. + MA-inf.	Yksinäinen finiittiverbi
<i>pitää</i>	60	4	1	1	5	
<i>täytyä</i>	34					
<i>voida</i>	69	3			3	
<i>saada</i>	6		2			1
Yhteensä	169	8	3		8	1

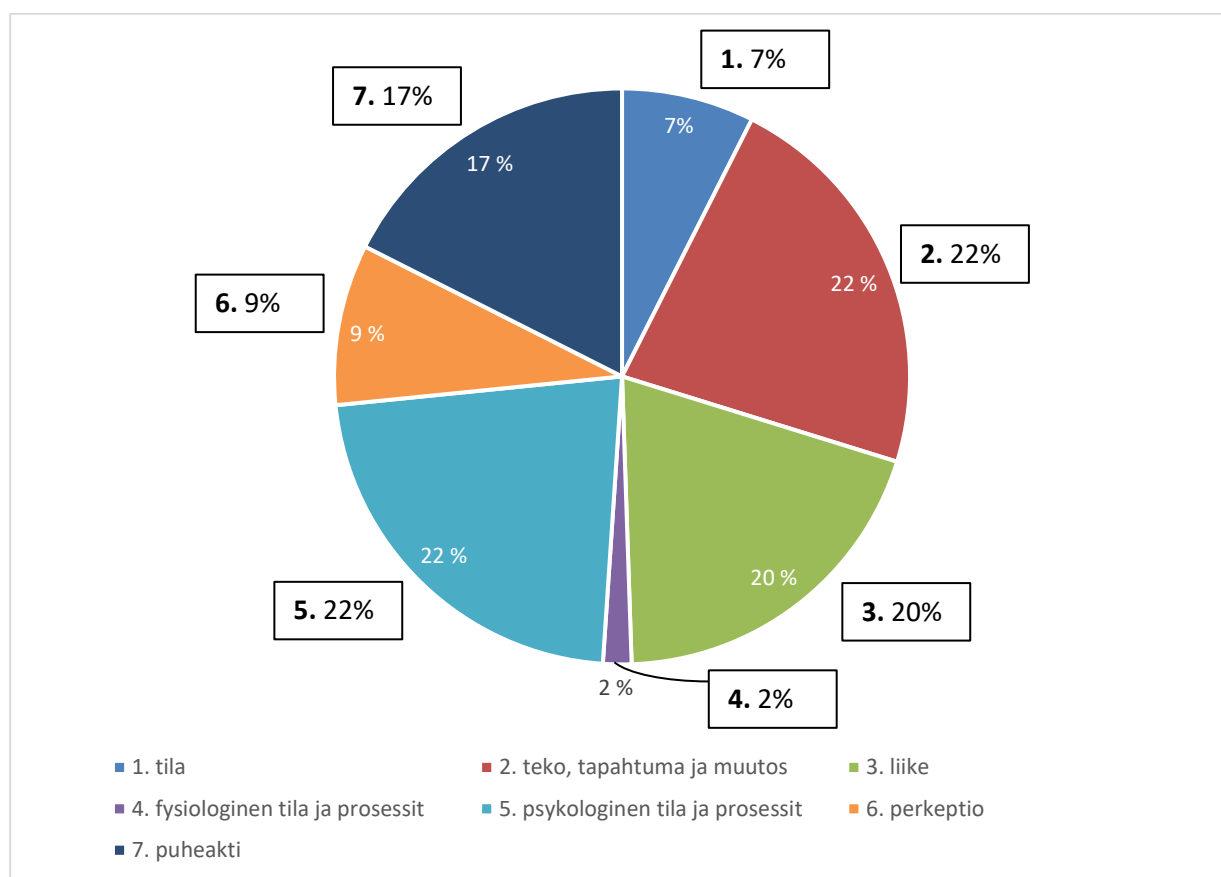
Taulukossa 2 on näkyvillä infinilausekkeiden tyyppien määrällinen jakauma. Toisin sanoen taulukosta näkee, muodostaako infinitiivi lausekkeen yksin vai jonkin toisen infinitiivin kanssa.

Yleisimmin aineistossa esiintyy *voida*-modaaliverbi ja siihen liittyvä A-infinitiivi. Toiseksi yleisin verbiketju puhujan oman tulevan toiminnan kielellisissä lauseissa on *pitää*-modaaliverbi ja siihen liittyvä A-infinitiivi. Jakaumasta käy ilmi, että A-infinitiivi on aineiston yleisin infinitiivilausekkeen tyyppi. Muut infinitiivilausekkeiden tyypit ovat huomattavasti harvinaisempia.

5.1.2 Yleisimmät syntaktis-semanttiset verbityypit

Sovellan seuraavaksi Pajusen (2001) verbityyppien luokitusta. Jaan aineistoni verbityypit joko A-verbeihin tai B-verbeihin. A-verbit luokittelen neljään eri ryhmään: tilaverbit, teko-, tapahtuma- ja muutosverbit, liikeverbit sekä fysiologista tilaa tai prosesseja ilmaisevat verbit. B-verbejä jaottelen kolmeen ryhmään: psykologista tilaa ja prosesseja ilmaiseviin verbeihin, perkeptioverbeihin ja puheaktiverbeihin. Tässä työssä jaottelen verbejä siis seitsemään eri luokkaan.

Aineistosta pystyy hahmottamaan 188 seuralaisverbille verbityypin. Vain yhdessä aineistoesiintymässä modaaliverbi esiintyy puhujan omaa tulevaa toimintaa ilmaisemassa lauseessa ilman seuralaisverbiä. Tämän vuoksi yksi aineistoesiintymä on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

KUVIO 3. Seuralaisverbien syntaktis-semanttiset verbityypit aineistossa Pajusen (2001) luokituksen mukaan.

Jokaiselle aineiston seuralaisverbille ei ole löydettävissä Pajusen (2001) luokituksesta omaa selvää verbityyppiä. Tällaisessa tapauksessa olen etsinyt mahdollisimman samankaltaisen verbin, ja luokitellut seuralaisverbin samaan verbityyppiin.

Kuviossa 3 näkyy aineiston seuralaisverbien verbityyppien määrällinen jakauma. Yleisimmät seuralaisverbien syntaktis-semanttiset verbityypit ovat psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit ja teko-, tapahtuma- ja muutosverbit. Anneli Pajusen (2001) luokituksen mukaan psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit ovat B-verbejä, kun taas teko-, tapahtuma- ja muutosverbit lukeutuvat A-verbeihin.

Lähes yhtä yleisiä keskenään ovat liikeverbit ja puheaktiverbit. Harvinaisempia ovat perkeptioverbit ja tilaverbit. Aineiston harvinaisin verbityyppi on fysiologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit.

Psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit kuuluvat B-verbeihin, samoin kuin perkeptioverbit ja puheaktiverbit. B-verbien esiintymiä on aineistossa yhteensä 48,9 prosenttia ja A-verbien esiintymiä 51 prosenttia.

Tulokset tukevat hypoteesia, jossa esitin aineiston yleisimmäksi verbityypiksi psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit keskustelupalstan aihealueiden perusteella. B-verbeillä, joihin myös psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit kuuluvat, ilmaistaan mentaalaisia prosesseja: ne liittyvät A-verbeillä leksikalisoituihin asiointilojen kokemiseen tai tulkitsemiseen ja niiden leksikalisointiin. B-verbeillä ilmaistu mentaalinen prosessi liittyy myös ihmisten mielessä tapahtuviin mielen kykyihin ja toimintoihin. (Pajunen 2001: 296.)

Horoskooppiaiheisella keskustelupalstalla seuralaisverbeillä ilmaistu toiminta liittyy varsinaisen toiminnan sijaan abstrakteihin mielen ja kognition prosesseihin, kuten mietiskelyyn ja tutkiskeluun. Tulokset eivät kuitenkaan tukeneet hypoteesia, jossa ehdotin B-verbejä kokonaisuudessaan aineiston yleisimmiksi verbityypeiksi, koska prosentuaalisesti A-verbejä on aineistossa enemmän.

5.2 *Pitää-* ja *täytyä-*verbit

5.2.1 Nollapersoona ja genetiivisubjekti

Koska toiseksi yleisin tarkastelemani modaaliverbi aineistossani on *pitää* ja kolmanneksi yleisin on modaaliverbi *täytyä*, nesessiivirakenteiden määrä aineistossa on suuri. Tässä luvussa tarkastelen vain modaaliverbien *pitää* ja *täytyä* sekä niihin liittyvien infinitiivien muodostamia verbikonstruktioita, eli nesessiivirakenteita.

Pitää ja *täytyä*, niin kuin muutkin tarkasteltavat modaaliverbit, saavat aineistossa myös muita seuralaisverbejä kuin A-infinitiivejä rinnalleen. Joskus aineiston modaaliverbit ja

seuralaisverbit muodostavat kompleksisia verbirakenteita, joissa finiittimuotoiseen modaaliverbiin liittyy kaksi infinitiiviä (ks. taulukko 2). Tässä luvussa jätän kuitenkin muut *pitää*- ja *täytyä*-verbeistä muodostuvat konstruktiot tarkastelun ulkopuolelle, koska A-infinitiivi on yleisin infinitiivilausekkeen tyyppi.

Yhteensä 105 *pitää*- tai *tehdä*-verbillisistä verbiketjuista vain 6 esiintymää saa genetiivisubjektin. Nesessiivirakenne on tyypillisesti genetiivisubjektiton (VISK § 505), mikä toteutuu myös keräämässäni aineistossa. Nesessiiviverbit ovat yksipersonaisia genetiivisubjektillisissa lauseissa. Toisin sanoen nesessiiviverbi esiintyy aina yksikön kolmannessa persoonassa. Nollapersoonalauseella tarkoitetaan lausetta, jossa subjekti on ilmipanematon. (Varjo 2023: 18–19.) Myös tässä tutkimuksessa luokittelen nollasubjekttilauseiksi sellaiset nesessiivirakenteet, joissa on ilmipanematon pronomini.

TAULUKKO 3. *Pitää*- ja *täytyä*-verbien genetiivisubjektien osuus *pitää*- ja *täytyä*-modaaliverbillisissä rakenteissa.

Finiittiverbi	Saa genetiivisubjektin	Ei saa genetiivisubjektia
pitää	6	65
täytyä	0	34
Yhteensä	6	99

Yllä olevasta taulukosta 3 huomaa, että genetiivisubjektin saa aineistossani vain *pitää*-verbi. *Pitää*-verbi saa kolme yksikön ensimmäisen persoonan muotoista (jatkossa Y1) pronominisubjektia, jotka ovat genetiivissä.

- (2) **Minun** pitäisikin keksiä mukaani jokin merkityksellinen asteroidi nyt kun toimilupa-anomuspaperin kanssa pähkäilen. :D
- (3) **Mun** pitää "ruokkia" / arvostaa maan antimia? Äitimaa on mun toinen luonne?
- (4) **Minun** pitäisi kuunnella, mitä siippa on mistäkin asiasta mieltä, sillä hänellä on hyvä vaisto kaikkeen, mikä liittyy minuun.

Kuten esimerkeistä 2, 3 ja 4 huomaa, genetiivisubjektilla puhuja korostaa omaa toimintaansa. Tämän rakenteen tyypillinen nollapersoonaisuus ja genetiivisubjektittomuus puolestaan on yleistävä, jolloin puhuja ei luultavasti halua painottaa omaa toimintaansa. Yksikön ensimmäisen persoonan lisäksi *pitää*-verbi saa myös monikon ensimmäisen persoonan (jatkossa M1) muotoisia pronominisubjekteja, jotka ovat genetiivissä.

- (5) Ja hmm, liittyiskö tuo Prometheus sillain maksansa myötä Chironin yrteillä parantamiseen, että kun tuo maksa on kaikkien myrkkyjen varasto ja poistaja, että **meidän** pitäisikin luopua kemiallisista myrkyistä (mm lääkkeitä...)
- (6) Tai ehkä **meidän** pitäisi ottaa Käärmeenkantaja mukaan astrologisiin tulkintoihin...
- (7) syvä kunnioitus perinteisiin, ja siihen käytännöllisen elämän viisauteen. idea siitä mihin **meidän** pitäisi monelta osin palata, jotta :vesimies: tulevaisuus olisi mahdollinen myös jälkipolville.

M1-muotoinen genetiivisubjekti korostaa niin ikään kollektiivisuutta. Puhuja näkee itsensä osana jotain ryhmää, joten hän valitsee käyttää persoonapronominia *me*. Esimerkissä 5 ja 7 puhujat käyttävät M1-muotoista genetiivisubjektia viittaamaan kaikkiin ihmisiin, kun taas esimerkissä 6 puhuja käyttää sitä viittamaan vain yleisesti Astro.fi -keskustelupalstan jäseniin.

5.2.2 Modukset

Aineiston modaaliverbit esiintyvät vain indikatiivi- ja konditionaalimuotoisina. *Pitää-* ja *täytyä-*modaaliverbeistä vain *pitää* esiintyy konditionaalimuodossa. *Täytyä* on aineiston ainoa modaaliverbi, joka esiintyy vain indikatiivimuotoisena. Nesessiiviverbit esiintyvät kokonaisuudessaan vähemmän konditionaalimuotoisina kuin indikatiivimuotoisina. Konditionaalimuotoisia *pitää-* tai *täytyä-*verbillisiä verbiketjuja on aineistossa 105 esiintymästä 27 kappaletta.

Aineiso käsittää 78 esiintymää, joissa *pitää-* tai *täytyä-*verbillisen verbiketjun finiittiverbin moduksena on indikatiivi. Näistä 44 esiintymää ovat *pitää-*verbillisiä, ja 34 on *täytyä-*verbillisiä verbiketjuja. Olen alla olevaan taulukkoon 4 koonnut *Pitää- ja täytyä-* finiittiverbien modusten määrällisen jakauman.

TAULUKKO 4. *Pitää-* ja *täytyä-*finiittiverbien modusten määrällinen jakauma.

Finiittiverbi	Indikatiivi	Konditionaali
pitää	44	27
täytyä	34	0
Yhteensä	78	27

Lähes jokaisessa *pitää tehdä* -rakenteen esiintymässä finiittiverbin moduksena on konditionaali silloin, kun rakenteessa esiintyy genetiivisubjekti. Ainoastaan yhdessä esimerkissä on tällöin modaaliverbin moduksena indikatiivi.

- (8) Mietin, että keski-ikä on huolehtimisen aikaa. Monella on lapsia (itselläni ei ole) ja sitten toisaalta omat vanhemmat alkavat jo tarvita kaikenlaista apua. Itsestäkin **pitäisi** muistaa pitää huolta. Jos ei muista niin keho kyllä muistuttaa itsestään.
- (9) Huomenna tosin **pitäisi** mennä kyläileen pitkästä aikaa ja sitten illalla vaalivalvojaiset, jännää miten käy

Konditionaalimuotoinen *pitää*-verbi on tulkittavissa siten, että tuleva toiminta on epävarmaa, ja ettei puhuja sitoudu sanomaansa kovin vahvasti. Hakulinen ja Sorjonen (1989: 85) esittävät, että indikatiivi- ja konditionaalimuotoiset nesessiivirakenteet ovat funktioiltaan erilaisia. Heidän mukaansa indikatiivimuotoinen *pitäisi* velvoittaa puhujan tai puhuteltavan johonkin, mutta konditionaalimuotoinen *pitää* taas ei. Myös tässä aineistossa konditionaalimuotoinen *pitäisi* näyttäytyy siten, ettei puhuja sitoudu sanomaansa.

Esimerkit 8 ja 9 ovat keskenään hyvin erityyppiset. Esimerkissä 8 puhuja ikään kuin antaa itselleen muistutuksen siitä, että itsestä pitäisi muistaa pitää huolta. Tämä verbiketju koostuu itse modaaliverbistä *pitää* ja kahdesta A-infinitiivistä *muistaa* ja *pitää*. A-infinitiivi *muistaa* lisää sanomaan epävarmuutta. Tässä lauseessa *muistaa* tuo esiin puhujan vastuuntunnon, mutta epävarmuuden sen toteutumisesta. Vaikka huolehtiminen itsestä tiedostetaan, se ei ole välttämättä aina aktiivisesti toteutettu asia, vaan siihen liittyy muistamisen ja unohtamisen mahdollisuus.

Esimerkissä 9 sävy on puolestaan varmempi. Verbiketju koostuu modaaliverbistä *pitäisi*, A-infinitiivistä *mennä* ja MA-infinitiivin illatiivista *kyläileen* (kyläilemään). Puhuja korostaa, ettei käy usein kylässä, mikä tuo varmuutta ilmaukseen. Hän ei kuitenkaan halua antaa lausumalleen täydellistä varmuutta, ja siksi käyttää rakenteessa konditionaalia.

Esimerkeissä 10 ja 11 indikatiivimuotoinen *pitää* ja A-infinitiivi -rakenne näyttäytyy konditionaalimuotoisen rakenteen tavoin epävarmana, mutta puhuja kuitenkin sitoutuu sanomaansa jollain tavoin.

- (10) Palaan asiaan, kun eräs reissu on tekaistu, ellen sitten peru koko reissua. **Pitää** pohtia. On sillai fifty-sixty tilanne, kannattais lähtee, mut asiat vaatii toista.
- (11) Ja Pholuksen symboliikkaa ja tarinaa en taas muista, menee kentaurit aina sekasin keskenään, **pitää** tarkistella. Muuta, kun että muutosta.
- (12) Olen ajatellut viettää lauantaita katsomalla UMK:ta ja juomalla punkkua yms muuta mukavaa - **pitää** katsella että tuoko onnea uudelle vuodelle :angel: Kukko on lohikäärmeen vuonna onnekas tyyppi joten high hopes

Indikatiivimuotoisen *pitää*-modaaliverbin ja A-infinitiivin muodostamalla verbiketjulla puhuja esittää hyvin epävarman tulevan toiminnan. Modaalisuudeltaan verbi *pitää* ilmaisee tyypillisesti välttämättömyyttä tai pakkoa. Yllä olevat esimerkit eivät ole modaalisuudeltaan välttämättömyyksiä, vaan ilmaukset asettuvat modaalisuuden jatkumolla enemmän mahdollisuuden ääripäähän.

Esimerkeissä 11 ja 12 verbiketjujen A-infinitiivit ovat frekventatiiviverbejä, jotka tekevät ilmauksesta rennomman, mikä vaikuttaa verbiketjun modaalisuuden tulkintaan siirtämällä sen pois pakollisuuden ja välttämättömyyden ääripäästä.

Täytyä-verbillä ilmaistaan tyypillisesti välttämättömyyden ja pakollisuuden sävyjä. Myös *täytyä*-verbi saa aineistossa käyttökontekstissaan lisäsävyjä, jolloin modaalisuuden lajiltaan se muuttuu ehdottomasta välttämättömyydestä enemmän mahdollisuudeksi.

Modaalisuuden tulkintaan vaikuttaa niin ikään esimerkin 13 murteellinen ja vanhahtava *-pi*-liitepartikkeli, joka keventää ilmausta. Se on myös vanha yksikön kolmannen persoonan persoonapäätte (VISK § 107). Sama ilmiö on esimerkissä 14, jossa puhuja käyttää *kin*-liitepartikkelia ja esimerkissä 15, jossa puhuja käyttää *-päs*-liitepartikkelia. Lisäksi esimerkkien 14 ja 15 verbiketjussa A-infinitiivit ovat jälleen frekventatiiviverbejä, mikä sijoittaa modaalisuudeltaan ilmaukset pois välttämättömyyden ääripäästä.

- (13) Astraea siis 6. huone eli neitsyen huone. Mutta tästä Astraestahan onkin se oma ketju...**täytyypi** perehtyä...
- (14) **Täytyykin** tutkailla :kuu:-paluita ja muutakin vähän etiäppäin...musta tuntuu nimittäin, että tähän koronasotaan mun on tarkoitus jollain lailla osallistua
- (15) Ammattitanssijan kartta poikennee tuollaisen muuten vain nautiskelijan ja harrastelijan kartasta jollain lailla, **täytyypäs** etsiskellä ja tutkiskella.

Aineistossa verbeillä *pitää* ja *täytyä* ilmaistaan niille tyypilliseen tapaan myös välttämättömiä ja pakollisia tulevia tapahtumia.

- (16) mutta vakavasti ottaen minäkin oon pettynyt useaan asiaan joiden piti tehdä tästä maailmasta parempi paikka ja jollain tapaa olla hyvien puolella. tämä foorumi auttajalistoineen vain yksi esimerkki siitä. en silti ole menettänyt toivoani, **täytyy** vain katsoa tarkkaan mihin käyttää aikansa ja energiansa.
- (17) **täytyy** vaan varoo, ettei haukkaa liian isoo omenaa
- (18) Toinen on :aspect_con: Lilith ja toinen keskellä stelliumia (myös :venus: rx mukana) että molempi parempi. Ehkä sitten **täytyy** vaan päättää kumpaa käyttää

Yllä olevat esimerkit sijoittuvat modaalisuudeltaan välttämättömyyden ja pakollisuuden modaalisuuden lajiin. Puhujat myös sitoutuvat sanomaansa paljon varmemmin kuin esimerkeissä 13–15. Esimerkeissä 16 puhuja käyttää verbiketjussa modaaliverbin ja A-infinitiivin välissä adverbia *vain* ja esimerkeissä 17 ja 18 *vaan*-konjunktiota.

5.3 *Voida*-verbi

5.3.1 Modus

Konditionaali *voida*-finiittiverbin moduksena on hieman yleisempi kuin indikatiivi. On mielenkiintoista, että *voida* on verbiketjujen ainoa finiittiverbi, jossa konditionaali on tyypillisempi modus kuin indikatiivi. *Voida* on yleisimmin esiintyvä verbi kaikkien konditionaalimuotoisten lauseiden joukossa.

Koska kyseinen verbi on aineiston yleisin verbi, ja konditionaali sen tyypillisin modus, konditionaalimuotoisen *voida*-verbin muodostama verbiketju on tavallisin tulevan toiminnan ilmauksen keino. Alla olevassa taulukossa 5 on näkyvillä *voida*-verbin modusten määrällinen jakauma.

TAULUKKO 5. *Voida*-verbin modusten määrällinen jakauma.

Finiittiverbi	Indikatiivi	Konditionaali
voida	32	43

Konditionaalimuotoinen *voida*-verbi sijoittuu modaaliselta tulkinnaltaan mahdollisuuden ääripäähän. Puhuja kertoo omasta tulevasta toiminnastaan mahdollisuutena ennemmin kuin välttämättömytenä. *Voida*-verbillisillä verbiketjuilla, joissa finiittiverbin moduksena on konditionaali, puhuja voi joko ilmaista vain omaa mahdollista tulevaa toimintaansa (esimerkki 19) tai puhuja voi olla osa kollektiivia, jonka mahdollisesta tulevasta toiminnasta puhuja kertoo (esimerkit 20 ja 21). Aina raja ei ole selvä, ja nollapersoonaa käyttäessä puhuja jättääkin tekijän paikan avoimeksi.

Konditionaalimuotoisilla *voida*-verbeillä puhuja ilmaisee hyvin epävarmoja tulevaisuuden tapahtumia, jotka voivat yhtä hyvin toteutua tai olla toteutumatta tulevaisuudessa.

Konditionaalilla ilmaistaankin suunnittelua, arvelua ja ennustettua tai kuviteltua aisantilaa (VISK § 1592).

- (19) Ja **voisinkii** silmätä ton Leonardon karttaa muuteski tarkemmin...muistan että siellä oli jotain kiinnostavaa ;D
- (20) **Vois** pohtia myös näin astrofoorumilla astrologian asemaa Suomessa, vähän sitäkin Vaaka temassa, että onko se yhteistyötä, vai onko :vaaka: :n :saturnus: :lla (ylennys vai mikä lie) ns. sisärenkaat ja ulkorenkaat, miten ns. ammatinharjoittajat ja harrastajat kohtaavat, kohtaavatko?
- (21) kipupisteitä mitä liekään, vaiko virtsatie tulehdus, alapää ja yläpää, kumpaako lie kuumottaa...Joopati, **vois** tutkia budjettiriihtä ja sähkö-vaali-budjettia, mut ei nyt natsaa, ei oo aikaa.

Indikatiivimuotoinen *voida*-verbi ei ole yhtä yleinen kuin konditionaalimuotoinen, mutta indikatiivi ei ole kuitenkaan harvinainen *voida*-verbin modus tulevan toiminnan ilmauksissa. Indikatiivimuotoisilla *voida*-verbeillä puhuja ilmaisee varmempia tulevaisuuden tapahtumia kuin konditionaalimuotoisilla *voida*-verbeillä. Konditionaalilla puhuja ilmaisee suunnittelua tai arvelua, kun taas indikatiivilla puhuja kertoo tulevasta tapahtumasta todennäköisempänä. Modaalisuuden jatkumolla, jossa ääripäät ovat mahdollisuus ja välttämättömyys, konditionaalimuotoinen *voida* sijoittuu lähemmäs mahdollisuutta. Indikatiivimuotoinen *voida* puolestaan sijoittuu lähemmäs välttämättömyyttä.

- (22) Minulla on erittäin vahvat hampaat, vain yksi reikä koko elämäni aikana - kauniit hampaani eivät ole, mutta varsin terveet! Luuston kanssa **voi** olla vanhempana ongelmia, tiedän, että minulla on lääkkeideni takia osteoporoosiriski.
- (23) Uudenkuun hetki aina sellainen jonkinlainen uuden aloitus ja tuo uudenlaista energiaa. Tää viikonloppu **voidaan** vielä nauttia uudenkuun energioista ja sain ripauksen sitä myös uudelle ap-kartalleni.

Esimerkeissä 22 ja 23 puhujat esittävät tulevat tapahtumat melko todennäköisinä: ikään kuin heidän oma tuleva toimintansa olisi jo päätetty ennalta, ja se tulisi mitä todennäköisemmin tapahtumaan. *Voida*-verbillä ilmaistaan pääsääntöisesti dynaamista mahdollisuutta (Jokela 2012: 82).

Konditionaalimuotoisella *voida*-modaaliverbillä puhuja viittaa enemmän pelkästään itseensä, eikä niinkään itseensä osana jotain kollektiivia.

- (24) Siis tästä **voisi tehdä** jonkinlaisen löytökartankin.
- (25) niin sairaudelle **voi tehdä** kartan siitä ajankohdasta, kun se kaataa sinut sänkyyn.

Esimerkeistä 24 ja 25 on nähtävissä konditionaalien ja indikatiivien ero siinä, keneen puhuja viittaa. Molemmista esimerkeistä on modaaliverbi *voida* ja seuralaisverbi *tehdä*. Esimerkissä 25 indikatiivimuotoinen modaaliverbi tuo esimerkkiin enemmän tulkinnanvaraa siitä, keneen puhuja viittaa. Vaikuttaisi siltä, että kyseisessä esimerkissä puhuja viittaa itseensä tai myös muihin ihmisiin, eli itseensä osana jotain kollektiivia. Jälkimmäinen lause, jossa puhuja käyttää *sinä*-pronominia, täydentää tätä tulkintaa. Esimerkin voi kuitenkin tulkita viittaamaan myös vain puhujaan itseensä.

Kuten jo edellä mainitsin, konditionaalimuotoisella *voida*-modaaliverbillä viittaus omaan tulevaan toimintaan tulee näistä esimerkeistä selvemmin esille. *Siis tästä voisi tehdä jonkinlaisen löytökartan* on tulkittavissa selvemmin puhujaan itseensä viittaavaksi. Jos esimerkissä olisi indikatiivimuotoinen verbi, *Siis tästä voi tehdä jonkinlaisen löytökartan*, viittaisi se selvemmin puhujasta itsestä pois päin.

5.3.2 Persoona

Taulukosta 6 on havaittavissa, että kaikista 75 *voida*-verbin esiintymästä 57 esiintymässä rakenteen tyyppinä on nollapersoona. Nollapersoona, eli avoin yksikön 3. persoona, on siis yleisin *voida*-verbin muoto aineistossa. Toiseksi tyypillisimmin *voida*-verbi esiintyy Y1-muodossa, joita on 12 kappaletta. *Voida* esiintyy passiivimuotoisena jopa 6 eri verbiketjussa. Muut tarkasteltavat modaaliverbit eivät esiinny passiivimuotoisena.

TAULUKKO 6. *Voida*-verbin persoonamuotojen määrällinen jakauma.

Finiittiverbi	Nollapersoona	Y1	Passiivi
voida	57	12	6

Nollapersoonamuotoista *voida*-verbiä käytetään tilanteissa, jossa persoona halutaan jättää avoimeksi. Myös passiivilla ilmaistaan nollapersoonan kanssa samalaista avoimuutta ja epäspesifiyyttä (Helasvuo–Vilkuna 2008: 217).

- (26) Liittoutuma-aikaan **vois** välillä tosiaan vaipua maan alle ihan yssisseen latautuun ja tulla sit seuraavas elämäs takas vaix affenana. :-\
- (27) Nyt ku lomakin loppuu ja ens viikolla alkaa työt niin **vois** arjen sekaan yrittää saada mukaan sienestystä.

- (28) Voisko suomalaiset jumalattaret löytyä asteroideista? Mielikki, Ilmatar, Ajattara, Louhi, mitä näitä on. Vastineitahan niille **voi** miettiä, aika universaaleja nuo kansojen jumaluudet olleet. Esim. Ajattara/Lilith saattais osin käydä yksiin?

Esimerkeissä 26 ja 27 puhujat viittaavat nollapersoonalla kuitenkin selvästi enemmän vain itseensä. Esimerkissä 26 puhuja kirjoittaa metaforisesti tulevaisuuden ”haaveestaan” vaipua maan alle yksinään, ja esimerkissä 27 puhuja kirjoittaa ensin oman lomansa loppumisesta ja siitä, miten haluaisi arkeensa lisää sienestystä. Esimerkki 28 on erilainen: puhuja jättää tulkinnan avoimeksi nollapersoonan avulla, koska ei halua spesifioida ketään tiettyä henkilöä, ja lause on tulkittavissa myös viittaamaan häneen itseensä.

5.4 Saada-verbi

5.4.1 Modus

Saada-modaaliverbi on aineiston harvinaisin finiittiverbi puhujan tulevan toiminnan verbiketjuissa. Tyypillisimmin *saada*-verbin modus on indikatiivi, kun taas konditionaali on paljon harvinaisempi. Taulukossa 7 on koottuna *saada*-verbin modusten määrällinen jakauma.

TAULUKKO 7. *Saada*-verbin modusten määrällinen jakauma.

Finiittiverbi	Indikatiivi	Konditionaali
saada	7	2

Indikatiivimuotoisia *saada*-modaaliverbejä käytetään monesti toteamuksena, jossa puhuja suhtautuu epäilevästi siihen, tapahtuuko jokin asia tulevaisuudessa. Esimerkissä 29 ja 30 puhujat käyttävät *saada*-modaaliverbin ja perkeptioverbin muodostamaa konstruktia esittämään tuleva tapahtuma epätodennäköisenä.

- (29) no juu tuo sopii kivasti menneeseenkin... mulla pimennys osuu Venukselle ja oppo MClle niin **saas** katsoa kun tämä päivä ei mennyt kovin hyvin... mitäs jos pimennyksen aikaan aloittaisit astrologi blogin
- (30) Esim. pelihimo on yleistä Parkinson-potilailla, jotka saavat asianmukaista hoitoa. Noh, ainakaan toistaiseksi käytös on pysynyt kurissa, mutta **saa** nähdä, miten käy, kun sairaus etenee.
- (31) Eli jos joillain menee huonejaottelut sekaisin, niin tulkintojen osalta **saa** olla tarkkana. Myös, että jos on tuplahuoneita, niin löytyy myös näitä "komeromerkkejä", siitä olikin jo keskustelua jossain...

Esimerkissä 30 puhuja kertoo ensin, joko omansa tai jonkun toisen ihmisen, sairaudesta, jossa ei ole esiintynyt pelihimoa. Tämän jälkeen puhuja käyttää indikatiivimuotoista *saada*-verbiä ja perkeptioverbin, jolla hän ilmaisee epäileväisyytensä siitä, pysyykö pelihimo kurissa tulevaisuudessakin. Esimerkissä 31 *saada*-modaaliverbiä käytetään ilmaisemaan ennemmin välttämättömyyttä kuin mahdollisuutta: puhuja esittää tulevaisuudessa tapahtuvan tarkkana olemisen välttämättömyytensä.

Aineistossa konditionaalimuotoisia *saada*-modaaliverbejä käytetään ilmaisemaan tulevaisuuden tapahtumaa, jonka puhuja haluaisi tapahtuvan. Konditionaalimuotoisia *saisi*-verbillisiä rakenteita on aineistossa vain 2 esiintymää, eli rakenne on harvinainen.

- (32) Tänä vuonna karkauspäivänä kun olisi joku jota kosia, ja **saisi** pitää häät "day out of time" 25.7.2007..oisa mukavaa..
 (33) Pelkään, että syksystä tulee (taas) todella vaikea. Mutta kun **saisi** nyt vähän levättyä ja rentouduttua kesällä niin se olisi hyvä.

Esimerkeissä 32 ja 33 puhujat kertovat mieluisista tulevista tapahtumista: Esimerkin 32 puhuja puhuu häistä, jotka hän toivoisi tapahtuvan, mutta pitää niitä kuitenkin epätodennäköisinä. Esimerkin 33 puhuja puolestaan puhuu tulevana kesänä rentoutumisesta, johon hän suhtautuu todennäköisenä tulevaisuuden tapahtumana. *Saada*-modaaliverbin modaalisuuden laji on monitulkintainen (ks. Kangasniemi 1992: 91–92, 399), mutta aineistoni kaikissa esimerkeissä verbi sijoittuu mahdollisuuden ääripäähän.

5.4.2 Persoona

Saada-verbi esiintyy kaikkein yleisimmin nollapersoonalauseessa. Alla olevassa taulukossa 8 on nähtävillä *saada*-verbin persoonamuotojen määrällinen jakauma.

TAULUKKO 8. *Saada*-verbin persoonamuotojen määrällinen jakauma.

Finiittiverbi	Nollapersoona	Y1
saada	8	1

Yleisimmin *saada*-verbi esiintyy nollapersoonalauseessa. Nollapersoona ei kuitenkaan aina tarkoita persoonan häivyttämistä, vaikka se onkin nollapersoonan käytön yleinen funktio. Puhujat voivat käyttää sitä myös silloin, kun toiminta kohdistuu myös itse puhujaan.

Esimerkeissä 29 ja 30 puhujat käyttävät nollapersoonaa, mutta verbillä ilmaistava toiminta viittaa suoraan puhujaan itseensä.

Esimerkissä 29 puhuja ilmaisee *mulla pimeys osuu Venukselle* viittaa siihen, että viittauskohteena on puhuja itse. Myös modaaliverbirakenteen jälkeinen toteamus *tämä päivä ei mennyt kovin hyvin* kertoo puhujan oman kokemuksensa kuluneesta päivästä.

Esimerkissä 30 puhuja käyttää esimerkin 29 kanssa samantyyppistä nollapersoonamuotoista *saada*-verbin ja perkeptioverbin muodostamaa rakennetta, joka näyttäisi olevan melko vakiintunut. Puhujat viittaavat *saas katsoa-* ja *saa nähdä-*rakenteilla omaan toimintaansa eli siihen, että he itse jäävät odottamaan tulevaa, joka heidän mielestään on epävarmaa.

Saada-verbi esiintyy vain kerran Y1-muotoisena.

- (34) Proge kartalla se on neliössä neloshuoneen plutoon :o Ja nimen omaan, kun sanoit että 12.huoneessa se voi olla oman rauhan etsimistä. Niin sitä se on :) Muuton myötä, **saan** keskittyä ihan oikeasti itseeni ja mietinkin että siellä voisin löytää itseni, todella

Esimerkissä 34 *saada*-verbi esiintyy yksikön ensimmäisessä persoonassa, mikä on poikkeuksellista, sillä yleisimmin *saada*-verbi esiintyy nollapersoonassa aineistossa. Tässä tapauksessa puhujan valinta käyttää Y1-muotoista verbiä korostaa henkilökohtaista kokemusta ja omakohtaisuutta. Tämä on linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa, joissa Y1-muotoisella *saada*-verbillä puhuja ilmaisee semanttista rooliaan hyötyjänä (ks. Karttunen 2018: 69; Muikku-Werner 1993: 161; Lappalainen 2008: 495).

Esimerkissä 34 puhuja viittaa siihen, että hänellä on mahdollisuus keskittyä itseensä ja löytää oma rauha, ja tämän myötä yksikön ensimmäinen persoona tuo tulkintaan vahvemman subjektiivisen sävyn. Puhuja ei koe muutoksen tapahtuvan passiivisesti vaan aktiivisesti: hän saa keskittyä itseensä. Tämä henkilökohtainen ja subjektiivinen kokemus ilmaistaan selkeästi yksikön ensimmäisen persoonan avulla.

6 Modaaliverbien ja seuralaisverbien muodostamat konstruktiot

Astro.fi -keskustelupalstalla

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan lähemmin verbiketjujen seuralaisverbejä ja niiden syntaktis-semanttisia verbityyppjä sekä modaaliverbikonstruktioita. Aineiston seuralaisverbit ovat pääasiassa A-infinitiivejä, mutta otan tarkastelussa huomioon myös muut infinitiivit. Jos verbiketjussa on kaksi infinitiiviä, olen tehnyt luokittelun jomman kumman infinitiivin mukaan selkeyden vuoksi. Esimerkiksi verbiketjussa *voi alkaa odottamaan* käsittelen *voida-*finiittiverbiin liittyviä infinitiivejä yhtenäisenä, ja luokittelen verbin verbityyppiin *odottamaan-*infinitiivin perusteella. Vastaavasti kahden peräkkäisen A-infinitiivin muodostamassa *verbiketjussa pitää uskaltaa aloittaa* luokittelen verbityypin *uskaltaa-*infinitiivin mukaan. Lauseen *pitäisi opetella olemaan* olen luokitellut taas *opetella-*infinitiivin mukaan. Tällaisissa kahden tai useamman verbin ketjuissa olen tehnyt luokituksen sen mukaan, mikä infinitiiveistä on mielestäni verbiketjun tärkein verbi puhujan sanoman kannalta.

Luokittelen verbejä Pajusen (2001) luokituksen mukaan, missä verbit jaetaan primääriverbeihin ja sekundaariverbeihin. Tässä luokittelussa huomioin kuitenkin vain primääriverbit, joita jaotellaan edelleen A- ja B-verbeiksi. Asiantilan kielennys on A-verbeillä suurempaa kuin B-verbeillä. B-verbit kielentävät asiantilan itsensä lisäksi myös asenteen tai suhteen asiantilaa kohtaan. (Pajunen 2001: 51–56.)

Jaan aineiston infinitiivit seitsemään luokkaan Pajusen verbityyppiäottelua mukailleen: A-verbejä ovat neljä verbityyppiä ja B-verbejä kolme verbityyppiä. A-verbejä ovat tilaverbit (*olla*), teko-, tapahtuma- ja muutosverbit (*tehdä, pelata, haudata, maustaa*), liikeverbit (*seurata, mennä, lähestyä, hakea*) ja fysiologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit (*nauraa, hengittää*). B-verbejä taas ovat psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit (*päähkäillä, miettiä, ajatella, rakastaa*), perkeptioverbit (*katsoa, kuunnella, nähdä*) ja puheaktiverbit (*sanoa, mainita, lukea, tutkia*). Luvussa 3.4 kerron tarkemmin Pajusen syntaktis-semanttisesta verbityyppiluokittelusta.

A- ja B-verbeistä voi löytää erilaisia yhtäläisyyksiä, esimerkiksi fysiologiset verbit voivat ilmaista psykologisia tiloja, jotka ovat abstraktimpia. Niin ikään fysiologiset reaktioverbit voivat olla myös puheaktiverbejä. (Pajunen 2001: 56.) Tämän vuoksi jaottelu ei ole täysin ongelmaton. Kaikkia aineiston infinitiivejä ei voi katsoa kuuluvaksi selkeästi vain yhteen

verbityyppiin. Joissain tapauksissa puhuja käyttää liikeverbiä tai teko-, tapahtuma- ja muutosverbiä metaforisesti, eikä käytä verbiä konkreettisen liikkeen tai teon ilmaisemiseen, esimerkiksi *voisi vaipua maan alle*. Tällaisissa tapauksissa olen luokitellut verbit kuuluvaksi ”alkuperäistä” liikettä, tekoa, muutosta tai toimintaa kuvaavaan ryhmään, mutta käsittelen niitä erillisenä ryhmänä tässä luvussa.

Aloitan aineiston analyysin *voida*-modaaliverbin ja seuralaisverbien muodostamilla konstruktiolla. Tämän jälkeen analysoin *pitää*-verbin ja seuralaisverbien muodostamia konstruktiota luvussa 6.2. Seuraavassa luvussa 6.3 jatkan analyysia keskittyen *täytyä*-verbin ja seuralaisverbien muodostamiin konstruktiioihin. Luvussa 6.4 teen katsauksen *saada*-verbin ja seuralaisverbien muodostamiin konstruktiioihin ja viimeisenä tarkastelen metaforisia modaaliverbikonstruktiota luvussa 6.5.

Tarkastelen jokaisen modaaliverbin seuralaisverbien kahta yleisintä syntaktis-semanttista verbityyppiä. Tällä tavoin hahmotan tarkastelemieni modaaliverbin ja seuralaisverbien muodostamia konstruktiota. Poikkeuksena on *saada*-verbi. Analysoin vain yhtä yleisintä *saada*-verbiin liittyvän seuralaisverbien verbityyppiä ja näistä muodostuvia konstruktiota, koska *saada*-verbiä esiintyy aineistossa määrällisesti niin vähän.

Nimeän konstruktiot selkeämmän luokittelun ja analyysin vuoksi. Analyysini pohjautuu lähinnä konstruktioiden esittelyyn, mutta otan analyysiin mukaan myös niiden käytön ja esiintymisympäristön, jos aineistosta sellaisia pystyy hahmottamaan.

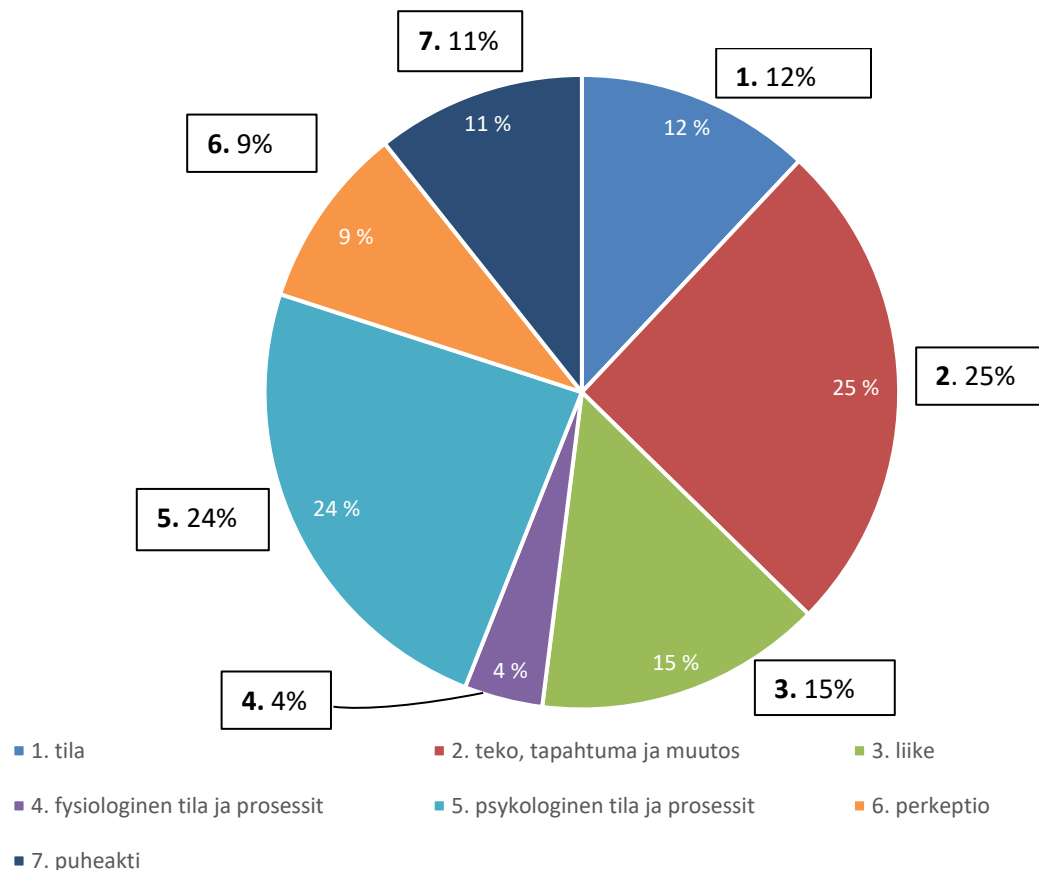
6.1 *Voida*-verbin ja seuralaisverbien muodostamat konstruktiot

Voida-verbi on selvästi aineiston monimuotoisin sen seuralaisverbien syntaktis-semanttisten verbityyppien osalta. Alla olevasta kuvioista 4 voi huomata, että kyseiseen verbiin liittyy kaikkia seitsemää eri verbityyppiä. Tämä johtuu pitkälti siitä, että *voida*-verbi on aineiston yleisin tarkastelemani modaaliverbi.

Voida-verbiin liittyy tasaisesti kaikkia verbityyppejä. Yleisimmin *voida*-verbiin liittyy teko-, tapahtuma- ja muutosverbi. Toiseksi yleisimmin *voida*-verbiin liittyvän seuralaisverbien verbityyppinä on psykologista tilaa ja prosesseja ilmaiseva verbi. Vähiten *voida*-verbiin liittyy fysiologista tilaa ja prosesseja ilmaisevia verbejä.

Käsittelen tässä luvussa *voida*-verbiin liittyviä seuralaisverbejä ja näistä muodostuvia konstruktiota. Hahmotan konstruktiot tarkastelemalla kahta yleisintä *voida*-verbiin liittyvän

seuralaisverbin verbityyppiä. Esittelen seuraavaksi kaksi yleisintä aineistosta hahmotettavissa olevaa *voida*-modaaliverbin ja seuralaisverbin konstruktioita. Aloitan analyysin esittelemällä tekemiskonstruktion luvussa 6.1.1 ja luvussa 6.1.2 ajattelukonstruktion.

KUVIO 4. *Voida*-verbiin liittyvien seuralaisverbien syntaktis-semanttiset verbityypit Pajusen (2001) luokituksen mukaan.

6.1.1 Tekemiskonstruktio

Teko-, tapahtuma- ja muutosverbi on yleisin *voida*-verbiin liittyvän seuralaisverbin verbityyppi. Nimitän näitä konstruktioita tekemiskonstruktioiksi. Tekemiskonstruktioita esiintyi aineistossa 19 kappaletta.

Teko-, tapahtuma- ja muutosverbit ilmaisevat konkreettista toimintaa ja niiden ilmaiseva teko muuttaa sen paikkaa tai olotilaa jollain tavalla (Pajunen 2001: 147). Tämän verbityypin verbit myös koodaavat jotain prosessia, joka ei ole kenekään tietoisesti aiheuttama (mt.: 168).

Pajunen jaottelee tämän verbityypin verbit kahteen luokkaan, jotka ovat teko ja kaksipaikkainen muutos sekä tapahtuma ja yksipaikkainen muutos. Näistä ryhmistä on

hahmotettavissa myös alaluokkia: muutosverbit, käsittelemisverbit, valmistamisverbit, aktiviteettiverbit, tapahtumaverbit ja yksipaikkaiset muutosverbit.

Tässä työssä käsittelen näitä kaikkia alaluokkia kuitenkin yhtenä ryhmänä ja nimitän näitä kaikkia yhteisesti teko-, tapahtuma- ja muutosverbeiksi. Tämä rajanveto selkeyttää analyysin esitystapaa. Seuraavaksi esittelen *voida*-verbiin liittyvien teko-, tapahtuma-, ja muutosverbien määrällistä jakaumaa aineistossa.

TAULUKKO 9. *Voida*-verbiin liittyvät teko-, tapahtuma- ja muutosverbit.

Seuralaisverbi	Yhteensä
tehdä	6
alkaa odottamaan	1
haudata	1
juhlia	1
koittaa panostaa	1
korvata	1
maustaa	1
nauttia	1
toimia	1
toteuttaa	1
tulla (palkituksi)	1
viettää (joulu)	1
vähentää	1
vaipua	1

Taulukosta 9 voi huomata, että selvästi yleisin teko-, tapahtuma- ja muutosverbi on *tehdä*. Kaikkia muita tämän konstruktion seuralaisverbejä on vain yksi aineistoesiintymä. Nostan seuraavaksi aineistoesimerkkejä tekemiskonstruktioista, joissa seuralaisverbinä on verbi *tehdä*.

- (35) Tahtoisin tietokoneohjelman jolla **voisi tehdä** karttoja ym hommaan liittyvää. Voiko joku suositella jotain? Ilmainen tai sitten maksullinen. Kiitos.
- (36) Mutta siis, lähdin ettimään semmosta monistetta, jossa ois nuo sairaudet / heikkoudet / alttius jokaiselle merkin asteelle, en löytänyt, mutta löysin muistiinpanoista semmosen kartan kuin decumbiture chart, eli niinku kadonneelle esineelle **voi tehdä** kartan ja etsiä sitä sen perusteella,

Samalla tavalla kuin esimerkeissä 35 ja 36, lähes kaikki muut tekemiskonstruktioita, joissa esiintyi verbi *tehdä*, liittyivät astrologisten karttojen tekemiseen. Muut tekemiskonstruktioita

aineistoesiintymät käsitteivät hyvin monipuolisesti erilaisia astrologiaan liittyviä aihealueita. Modaaliverbi *voida* tuo ilmauksen pois välttämättömyyden ääripäästä mahdollisuuden ääripäähän. Myöskään tässä konstruktiossa puhuja ei sitoudu tulevaan tekemiseen kovinkaan vahvasti: Esimerkissä 36 puhuja kertoo muistiinpanoistaan löytyneestä kartasta. Puhuja käyttää nollapersoonaa, jolloin viittaus jää avoimeksi.

Esimerkissä 35 verbi *tehdä* on konkreettinen toiminta, mutta puhuja vielä harkitsee sen toteuttamista. Modaalisuuden näkökulmasta karttojen tekeminen on mahdollinen, mutta ei vielä varmistettu toimenpide: konditionaalimuotoinen *voisi tehdä* ilmaisee halua, mutta toiminnan toteutuminen ei näyttäyty varmana.

Esimerkin 36 konstruktio korostaa jälleen sitä, että tekeminen on eräänlainen vaihtoehto, mutta ei välttämättä pakollinen tai varma. Indikatiivimuotoinen *voida* ilmaisee toiminnan olevan mahdollista. Tämän esimerkin *voida* ei siis esitä tekemistä epävarmana. Kummassakin esimerkeissä *tehdä*-verbi siis osoittaa konkreettisen toiminnan, mutta modaalisuuden ilmaisu jää epäsuoraksi ja mahdollisuuteen viittaavaksi.

Molemmissa esimerkeissä *tehdä*-verbi liittyy konkreettisen kartan tekemiseen. *Tehdä*-verbi osoittaa aineistoesiintymissä jonkin lopputuloksen, esimerkeissä 35 ja 36 kartan, syntymistä aktiivisen toiminnan seurauksena. *Voida*-modaaliverbi ja *tehdä*-seuralaisverbi rakentavat merkityskentän, jossa mahdollisuus ja konkreettinen toiminta yhdistyvät.

6.1.2 Ajattelukonstruktio

Voida-verbiin liittyy monesti myös psykologista tilaa ja prosesseja ilmaiseva verbi. Tässä luvussa käsittelem *voida*-verbin ja psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevien verbien muodostamia konstruktioita.

Aineiston psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit ovat hahmotettavissa emootio- ja kognitioverbeiksi, jotka ovat psykologisten verbien alaluokkia. Emootioverbit liittyvät tunnetilojen ja asiantilojen kielentämiseen, kun taas kognitioverbit kielentävät propositonaalisia asenteita. Kognitioverbeillä myös kielennetään tiedollisia tiloja ja prosesseja: ne leksikalisoivat asiantiloihin kohdistuvia asenteita ja tiedon laatua. Tiedon laatu liittyy esimerkiksi luuloon, uskomuksiin, tietoon ja arveluun. (Pajunen 2001: 309, 313.)

Suuri osa aineiston *voida*-verbiin liittyvistä psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevista verbeistä kielentävät ajattelua, mietiskelyä ja tutkiskelua. Kognitioverbeillä ilmaistaan usein

tämänkaltaista ajatteluprosessia ja tiedollista tilaa (ks. Pajunen 2001: 314). Siksi olen nimennyt *voida*-verbistä ja psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevasta verbistä muodostuvan konstruktion ajattelukonstruktiksi.

Aineisto käsittää yhteensä 18 ajattelukonstruktia. Konstruktioiden seuralaisverbeistä 17 on kognitioverbejä ja 1 on emotioverbi. Alla olevassa taulukossa 10 on lueteltuna kaikki *voida*-verbiin liittyvät psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat seuralaisverbit.

TAULUKKO 10. *Voida*-verbiin liittyvät psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat seuralaisverbit.

Seuralaisverbi	Yhteensä
pohtia	4
mieltää	3
ajatella	2
tulkita	2
amentaa	1
kuvitella	1
mieltää	1
oivaltaa	1
olettaa	1
pähkäillä	1
rakastaa	1

Pohtia-verbi on psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevista seuralaisverbeistä yleisin *voida*-modaaliverbiin liittyvä seuralaisverbi. Samankaltaiset *mieltää*, *ajatella* ja *tulkita* liittyvät kaikki ajatteluprosesseihin. Muut tämän verbityypin seuralaisverbit esiintyvät vain kerran aineistossa. Koska *voida*-modaaliverbiin liittyy tyypillisimmin *pohtia*-verbi, nostan seuraavaksi tarkasteluun tämän seuralaisverbin esiintymiä.

- (37) Ja kait se on loppujen lopuksi sitten intuitio joka viestittää, mitä jokin vois tarkoittaa..ja jos menee metsään niin pohtii uudelleen, siitakin oppii, erehdyksistään. Jokainen **voi pohtia** ihan yhdellä lailla.
- (38) **Vois pohtia** myös näin astrofoorumilla astrologian asemaa Suomessa.
- (39) Vaikka toisaalta olen aina itse niin mukana tunteella, että en osallistu mihinkään ilman, että annan samalla itsestäni, mutta joskus se on vaikea määrittellä mitä se on mitä annan. Energiaa? Tätä aihetta **voisikin pohtia** lisää, toisella kertaa. Nyt rauhoittumaan ja sitten nukkumaan.

Kaikista esimerkeistä on havaittavissa, että *voida*-modaaliverbin ja *pohtia*-seuralaisverbin avulla puhuja antaa ohjeistusta sisällyttäen itsensä joko osaksi kollektiivia (esimerkit 37 ja 38)

tai ikään kuin toteamuksena itselleen omasta tulevasta toiminnastaan (esimerkki 39). Muut psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat seuralaisverbit esiintyvät hyvin samankaltaisessa käytössä.

- (40) Hei (nimimerkki)! Ootko ikinä tutkinu, voisko suomalaiset jumalattaret löytyä asteroideista? Mielikki, Ilmatar, Ajattara, Louhi, mitä näitä on. Vastineitahan niille **voi miettiä**, aika universaaleja nuo kansojen jumaluudet olleet. Esim. Ajattara/Lilith saattais osin käydä yksiin?
- (41) Venuksenkin syntymyyttiä **vois** aina pikkasen **miettiä** vaaleenpunasia sydämiä lähettellessään.
- (42) Mulla tuo Pallastus ja kuu on yhdessä...no tuo Child asteroidi sitten myös...jotain oivalluksia lapsiin liittyen? ja uranus on saavuttamassa Pholuksen kolmos huoneessa. **Vois aatella**, että jotain äkkinäistä muuttuu, kenties pomppaan täältä kotiseinien sisäpuolelta poijjes.

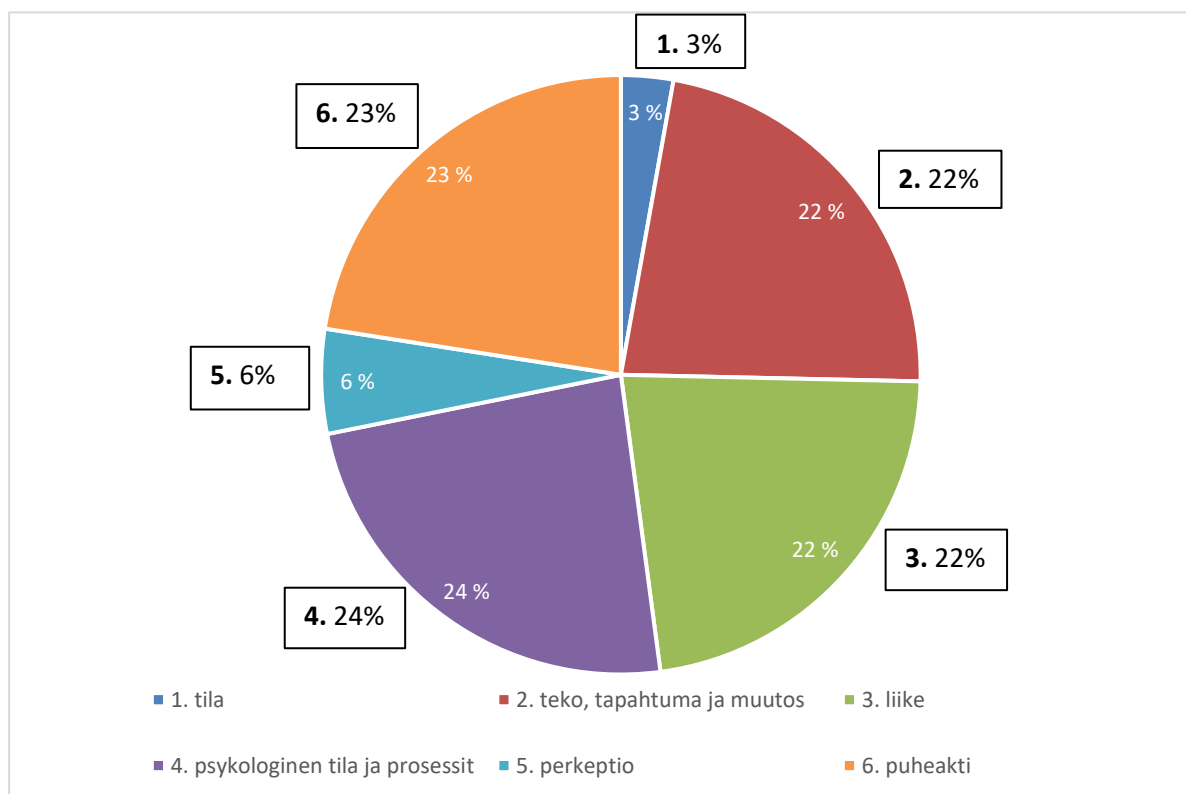
Esimerkeissä 40 ja 41 seuralaisverbinä on *miettiä* ja esimerkissä 42 *ajatella*. Myös näissä esimerkeissä puhuja käyttää *voida*-modaaliverbin ja psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevien seuralaisverbien konstruktioita ohjeistuksen kaltaisesti. Ajattelukonstruktio esiintyy näissä esimerkeissä silloin, kun puhuja on juuri ennustanut tai on ennustamassa jotain.

Voida-modaaliverbillä ilmaistaan tyypillisesti modaalista mahdollisuutta, joka näkyy myös aineiston esimerkeistä. Yllä olevissa esimerkeissä puhuja ei sitoudu vahvasti tulevaan tapahtumaan, vaan käsittelee tulevaa tapahtumaa mahdollisuutena. Ajattelukonstruktio esiintyminen ennustamisen yhteydessä ”lieventää” ennustusta: puhuja ei halua sitoutua täysin sanomaansa. Lieventämisellä tarkoitan sitä, että puhuja ei halua tehdä suoria väittämiä tulevaisuudesta vaan antaa tilaa tulkinnalle. Puhuja ei ole varma, mitä tulevaisuudessa tapahtuu ja haluaa näin jättää mahdollisuuden toisenlaisille tulkinnoille.

Se, että ajattelukonstruktio on yksi yleisin *voida*-modaaliverbin konstruktioista, tukee hypoteesiani siitä, että psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit olisivat aineiston yleisin verbityyppi. Tulokset eivät kuitenkaan tue hypoteesia täysin, koska arvioin kyseisen verbityypin olevan koko aineiston yleisin verbityyppi.

6.2 *Pitää*-verbin ja seuralaisverbien muodostamat konstruktio

Pitää-modaaliverbin seuralaisverbeille löytyi 6 eri verbityyppiä aineistosta. Yleisimmin *pitää*-verbiin liittyy psykologista tilaa ja prosesseja ilmaiseva verbi. Puheaktiverbit, liikeverbit ja teko-, tapahtuma ja muutosverbit esiintyvät yhtä monta kertaa keskenään *pitää*-verbin seuralaisena. *Pitää*-verbin kanssa esiintyy vähiten perkeptio- ja tilaverbejä.

KUVIO 5. *Pitää*-verbiin liittyvien seuralaisverbien syntaktis-semanttiset verbityypit Pajusen (2001) luokituksen mukaan.

Yllä olevasta kuviosta 5 huomaa, että *pitää*-verbiin liittyvät seuralaisverbien verbityypit ovat jakautuneet melko tasaisesti. Tämän takia käsittelem yleisimmän verbityypin muodostamien konstruktioiden lisäksi sattumanvaraisesti valittua toista verbityyppiä, joka on puheaktiverbit.

Tarkastelen luvussa 6.2.1 lähemmin *pitää*-verbin ja psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevien verbien muodostamia rakenteita. Luvussa 6.2.2 siirryn käsittelemään *pitää*-verbin ja puheaktiverbin muodostamia rakenteita.

6.2.1 Muistuttelukonstruktio

Pitää-modaaliverbin ja psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevien verbien konstruktioita on aineistossa yhteensä 17. Nimitän näitä muistuttelukonstruktioiksi. Yleisin muistuttelukonstruktion seuralaisverbi on *muistaa*, jolla on kuusi aineistoesiintymää. Kaikkia muita tämän verbityypin seuralaisverbejä esiintyy *pitää*-modaaliverbin kanssa vain yhden kerran. Olen luetellut alla olevaan taulukkoon 11 kaikki muistuttelukonstruktioissa esiintyvät seuralaisverbit aineistossani.

TAULUKKO 11. *Pitää*-verbiin liittyvät psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat seuralaisverbit.

Seuralaisverbi	Yhteensä
muistaa	6
uskaltaa aloittaa, uskaltaa ottaa (uusia asioita)	2
hyväksyä	1
voida unohtaa	1
voida luottaa	1
pohtia	1
tietää	1
suunnitella	1
keksiä	1
opetella olemaan	1
huomioida	1

Tarkastelen seuraavaksi lähemmin muistuttelukonstruktioita, joissa esiintyy seuralaisverbinä *muistaa*.

- (43) Ja **pitää muistaa**, että kyse on asteiden herkkyydestä määrättyihin kehon osiin. EI SIIS TÄSMÄDIAGNOOSI!!!
- (44) Itsestäkin **pitäisi muistaa** pitää huolta. Jos ei muista niin keho kyllä muistuttaa itsestään.
- (45) Niin ja toi 6.huone varmaan selittää myös mun pajatuksen järjestyksestä ;D Niistä leipomuksista ja koristeluista jo puhuinkin, mutta **pitää** muuten **muistaa**, ettei joulusiivous lähde ihan lapasesta, siinäkin **pitäisi muistaa** nyt ottaa rauhallisemmin.

Pitää-modaaliverbi ilmaisee esimerkeissä velvollisuutta, ehdottomuutta ja pakkoa. Tässä kontekstissa toiminta, jota puheaktiverbit konstruktiossa ilmaisevat, ei ole konkreettista tekemistä, vaan se liittyy mentaalisiin prosesseihin, kuten juuri muistamiseen, hyväksymiseen ja pohtimiseen.

Esimerkissä 43 puhuja muistuttaa joko itseään tai kuulijaa olemaan tietoinen siitä, mitä seuraavaksi aikoo sanoa. Esimerkissä 44 konditionaalimuotoisella *pitäisi muistaa* puhuja ilmaisee itsestä huolen pitämisen olevan tärkeä asia muistaa. Konditionaali tässä esimerkissä tekee lausumasta sävyltään pehmeämmän. Se ilmaisee velvoitteen, joka saattaa kuitenkin jäädä toteutumatta.

Esimerkissä 45 muistuttelukonstruktio esiintyy kahdesti. Ensimmäisessä esiintymässä, *pitää muuten muistaa, ettei joulusiivous lähde lapasesta*, muistaminen liittyy järjestykseen. Toisessa lauseessa *pitäisi muistaa nyt ottaa rauhallisemmin*, rauhallisuuden muistaminen esitetään välttämättömyytenä *pitää*-verbin avulla.

Muistuttelukonstruktiossa *pitää*-modaaliverbillä ilmaistaan modaalinen velvollisuus tai pakko, ja psykologista tilaa tai prosesseja ilmaiseva verbi tarkoittaa, millainen mentaalinen toiminta on kyseessä. Muistuttelukonstruktioita käytetään aineistossa silloin, kun puhuja haluaa korostaa muistamisen, ajattelun tai jonkin muun kognitiivisen prosessin tärkeyttä tulevaisuudessa. Konstruktio toimii puhujalle itselleen tai kuulijalle muistutuksena siitä, että toiminnan huomioiminen on olennaista tulevaisuudessa.

6.2.2 Tutkimiskonstruktio

Pitää-verbin ja puheaktiverbin muodostamaa konstruktioita nimitän tutkimiskonstruktioiksi. Tällaisia konstruktioita esiintyy aineistossa myös 16 kappaletta. Taulukossa 12 on nähtävillä kaikki *pitää*-verbiin liittyvät puheaktiverbit.

TAULUKKO 12. *Pitää*-verbiin liittyvät puheaktiverbit.

Seuralaisverbi	Yhteensä
tutkia, lähteä tutkimaan, alkaa tutkimaan, tutkiman	6
tarkistaa, tarkistella	5
lukea	2
mainita	1
selvittää	1
puhua	1

Pitää-verbin kanssa esiintyvien puheaktiverbien kirjo ei ole aineistossa kovinkaan laaja.

Yleisimmät puheaktiverbit ovat *tutkia* ja *tarkistaa*. Olen luokitellut *pitää alkaa tutkimaan* ja *pitää lähteä tutkimaan* -tyyppiset lauseet *tutkimaan*-infinitiivin mukaan.

- (46) Niin ja tuo selittyi aika hyvin miusta juuri ruusunpun. lasien poiston opinahjolta mutta **pitää tutkia** asteroidien mahdollisuuksia myös vielä kun toi lokakuu oli melkoisen karmallista aikaa parisuhdemieles-
- (47) Tännehan on tullut jo vaikka mitä... :o Tuolta signin linkistä katselin että kiintotähti makaa melkein jokaisen planeetan päällä..Ja kuten signillä myös minulla ovat SKAT JA SITULA yhtymässä Aurinkon..TÄTÄ **pitää tutkia** lisää.. ::)Ihan jos muistin virkistykseksi joku kertois lyhyesti että mikäs se draconinen kartta taas olikaan ;)

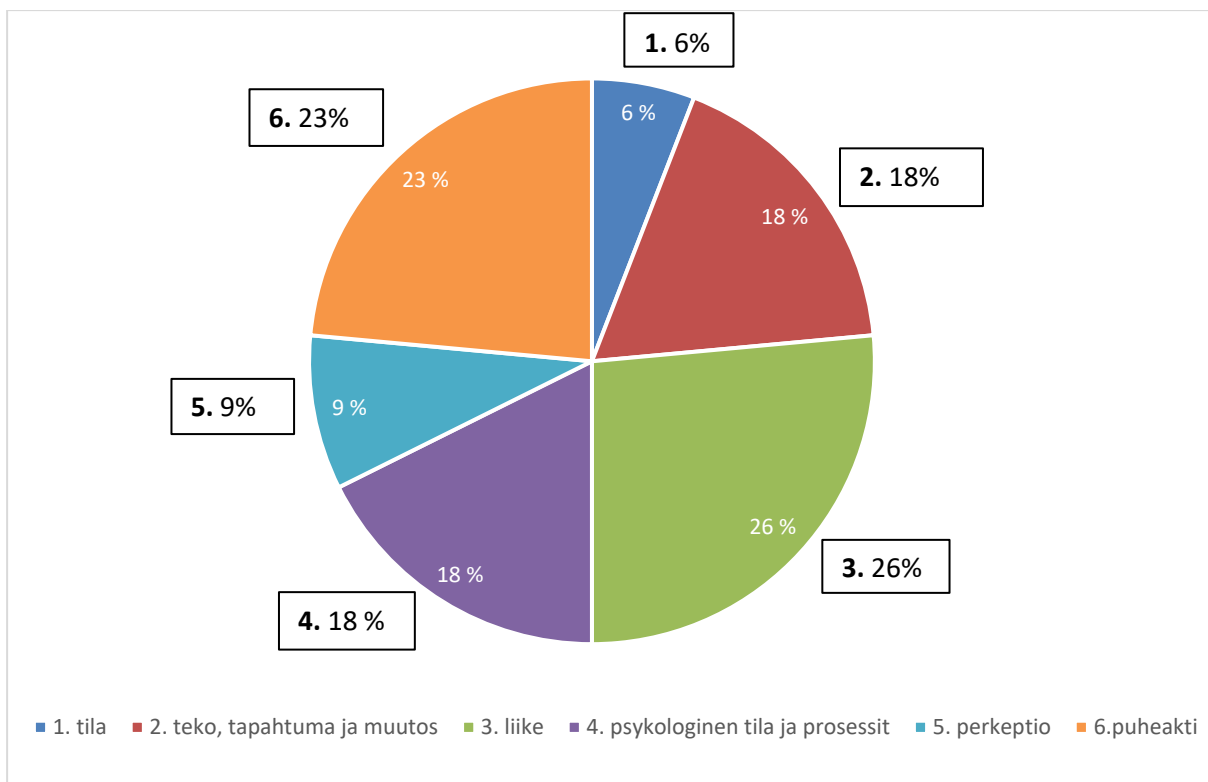
Esimerkissä 46 modaaliverbi *pitää* ja puheaktiverbi *tutkia* muodostavat konstruktion, jossa toiminta esitetään velvollisuutena. Puheaktiverbit, kuten *tutkia*, *tarkistaa* ja *lukea* viittaavat kognitiivisiin ja toiminnallisiin prosesseihin, jossa keskiössä on tiedon hankinta. Tässä esimerkissä verbi *tutkia* viittaa siihen, että asteroidien vaikutus tai merkitys ei ole vielä täysin selvää, ja sitä puhujan pitää tulevaisuudessa vielä analysoida tarkemmin.

Puheaktiverbin käyttö *pitää*-verbin kanssa osoittaa, että toimintoja, joita puheaktiverbillä ilmaistaan, ei voi jättää tekemättä. Myös esimerkissä 47 välttämättömyys korostuu, sillä puhuja käyttää isoja kirjaimia sanassa *TÄTÄ* ennen konstruktioita. Tutkimiskonstruktioita käytetään, kun kyseessä on kognitiivinen prosessi, joka on vielä kesken ja joka vaatii aktiivista paneutumista asiaan myöhemmin.

6.3 Täytyä-verbin ja seuralaisverbien muodostamat konstruktioit

Alla olevasta kuvioista 6 voi huomata, että *täytyä*-verbin seuralaisverbeille löytyi 6 eri verbityyppiä. *Täytyä*-modaaliverbi saa aineistossa seuralaisverbikseen yleisimmin liikeverbin. Käsittelem *täytyä*-modaaliverbin ja liikeverbin muodostamia konstruktioita – menemiskonstruktioita – luvussa 6.3.1.

Toiseksi yleisin *täytyä*-modaaliverbiin liittyvän seuralaisverbin verbityyppi on puheaktiverbi. Luvussa 6.3.2 analysoin *täytyä*-modaaliverbin ja puheaktiverbin muodostamia konstruktioita, sanomiskonstruktioita.

KUVIO 6. *Täytyä*-verbiin liittyvien seuralaisverbien syntaktis-semanttiset verbityypit Pajusen (2001) luokituksen mukaan.

6.3.1 Menemiskonstruktio

Seuraavaksi käsittelen *täytyä*-modaaliverbin ja liikeverbin muodostamia konstruktioita, eli menemiskonstruktioita aineistossa. Menemiskonstruktioita esiintyi yhteensä 9 kappaletta, ja jokainen *täytyä*-verbiin liittyvä liikeverbi esiintyi vain kerran. Olen alla olevaan taulukkoon 13 luetellut jokaisen aineistossa esiintyvän *täytyä*-verbiin liittyvän liikeverbin.

TAULUKKO 13. *Täytyä*-verbiin liittyvät liikeverbit.

Seuralaisverbi	Yhteensä
mennä	1
etsiskellä	1
laittaa	1
ronkkia	1
löytää	1
ottaa	1
lähteä	1
ostaa	1
ottaa (huomioon)	1

Pajusen (2001: 55) luokituksen mukaan liikeverbit kuvaavat lokomotionaalista tai refleksiivistä liikettä. Tämä tarkoittaa sitä, että liikeverbejä pystyy erottelemaan liikkeen etenevyyden perusteella. Lokomotionaalista liikettä kuvaavat verbit ilmaisevat paikanmuutosta, kun taas refleksiivistä liikettä kuvaavat verbit ilmaisevat asennonmuutosta. Refleksiivinen liike tapahtuu suhteessa puhujaan itseensä (Pajunen 2001: 196, 211). Luokittelen tähän verbityyppiryhmään sekä lokomotionaalista että refleksiivistä liikettä kuvaavat verbit.

(48) Ei nyt **täytyy mennä** nukkumaan.

(49) **Täytyy lähteä** kohta tuonne kuun valoon kattomaan sitä vähän lähemmin. (töihin)
Jos nyt pysyn tolpillani.

(50) David Copperfieldillä on samassa asteessa nousumerkki. Olenkin havainnut, että tuleva kumppanini löytyisi töistä, ja onkin ollut ehdokkaita. Tai jos ei miellytä kukaan, niin luultavasti olen työhöni rakastunut. Ehdottomasti se, että **täytyy löytää** rakkaus töihin, tai intohimo töihin, tai tekemiseen, sitä kautta löydän itseni ja sitä kautta ilmaantuu ihmisiä.

Menemiskonstruktio esiintyy aineistossa yleensä silloin, kun puhujan toimintaan, joka on usein fyysistä siirtymistä tai liikettä, liittyy pakko tai välttämättömyys. Esimerkeissä 48, 49 ja 50 näkyy kaikissa voimakas tarve toteuttaa toiminta tulevaisuudessa.

Esimerkissä 48 konstruktiossa näkyy kiireellisyys, pakko ja välttämättömyys. Puhuja kokee, että on pakko mennä nukkumaan, vaikka ei ehkä olisi täysin valmis tekemään niin. Tämä korostaa "pakotettua" siirtymistä nukkumaan.

Samankaltainen välttämättömyys ja pakko näkyy esimerkeissä 49 ja 50. Esimerkki 50 tuo esiin henkisen paineen, jossa puhuja kokee, että hänen täytyy löytää ensin rakkaus töihin. Tämä rakenne eroaa hieman muista menemiskonstruktioista siinä, että liikeverbillä ilmaistu toiminta (löytäminen) ei ole fyysistä, vaan pikemminkin henkistä.

6.3.2 Sanomiskonstruktio

Tässä luvussa käsittelen sanomiskonstruktioita, jotka ovat *täytyä*-modaaliverbin ja puheaktiverbin muodostamia konstruktioita. Sanomiskonstruktioilla on aineistossa 8 esiintymää.

Tämän konstruktion yleisin verbi on *tutkia*. Koska nimitän tutkimuskonstruktioiksi *pitää*-verbin ja puheaktiverbin muodostamaa konstruktioita, nimitän *täytyä*-modaaliverbin ja puheaktiverbin muodostamia konstruktioita sanomiskonstruktioiksi. *Sanoa* on tämän konstruktion toiseksi yleisin seuralaisverbi.

Olen luetellut alla olevaan taulukkoon 14 jokaisen *täytyä*-verbin kanssa esiintyvän puheaktiverbin.

TAULUKKO 14. *Täytyä*-verbiin liittyvät puheaktiverbit.

Seuralaisverbi	Yhteensä
tutkia, tutkailla	3
sanoa	2
tarkistaa	1
muistuttaa	1
omaksua	1

(51) **Täytyy tutkia** tuo Apophis.

(52) Kai sitä **täytyy tutkia** historiaa, vaikka sitten fiktiivisessä kaunossa, kun nykyhetki on niin kamala. Yhtään edes toiseen maailmansotaan sijoittuvaa kirjaa tai ohjelmaa en nyt kestä.

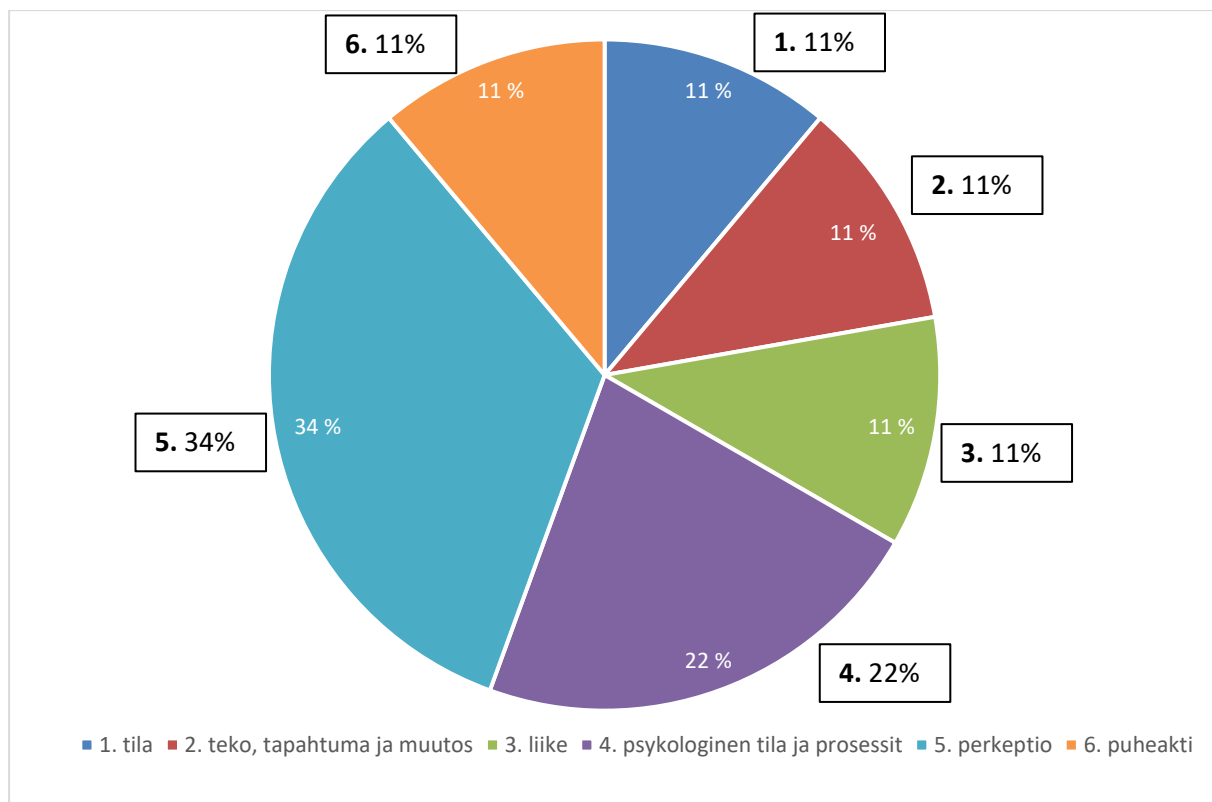
Esimerkit 51 ja 52 eroavat sävyiltään hieman toisistaan niiden modaalisuuden näkökulmasta.

Täytyä-verbin ja puheaktiverbin muodostamaa konstruktiota voidaan käyttää erilaisilla intensiteettitasoilla riippuen siitä, kuinka voimakkaasti puhuja kokee velvollisuuden tai tarpeen. Esimerkin 51 konstruktiolla ilmaistaan välttämättömyyttä ja pakkoa.

Epävarma tai vähemmän intensiivinen välttämättömyys näkyy esimerkissä 52. Tässä on mukana epäily ja vähemmän voimakas velvollisuuden kokemus, koska puhuja on valinnut käyttää konstruktion yhteydessä ilmausta *kai*. Esimerkin 52 lauseessa konstruktion esiintymisympäristö muokkaa konstruktion modaalisuuden lajia: *kai* muovaa konstruktion sävyä.

6.4 *Saada*-verbin ja seuralaisverbien muodostama konstruktio

Saada-verbillisiä konstruktiota oli kaikista vähiten aineistossa, vain 8 kappaletta. Yksi aineiston *saada*-modaaliverbi esiintyi ilman infinitiiviä: sen vuoksi en ota kyseistä esiintymää käsittelyyn. Alla olevassa kuviossa 7 on näkyvillä kaikki *saada*-verbiin liittyvien seuralaisverbien verbityypit.

KUVIO 7. *Saada*-verbiin liittyvien seuralaisverbien syntaktis-semanttiset verbityypit Pajusen (2001) luokituksen mukaan.

Koska *saada*-modaaliverbillisiä konstruktioita esiintyi niin vähän aineistossa, käsittelem tässä luvussa vain yhtä yleisintä sen ja seuralaisverbin muodostamaa konstruktioita. *Saada*-verbiin liittyy yleisimmin perkeptioverbi. Käsittelem seuraavaksi *Saada*-verbin ja perkeptioverbin muodostamia konstruktioita.

Saada-verbin ja perkeptioverbin muodostamia konstruktioita nimitän katsomiskonstruktioiksi. Näillä konstruktioilla oli 3 esiintymää aineistossa.

Alla olevassa taulukossa 15 on nähtävillä kaikki *saada*-verbiin liittyvät perkeptioverbit. *Saada*-verbi saa *katsoa*-seuralaisverbin kaksi kertaa aineistossa ja kerran *nähdä*-seuralaisverbin.

TAULUKKO 15. *Saada*-verbiin liittyvät perkeptioverbit.

Seuralaisverbi	Yhteensä
katsoa	2
nähdä	1

- (53) Esim. pelihimo on yleistä Parkinson-potilailla, jotka saavat asianmukaista hoitoa. Noh, ainakaan toistaiseksi käytös on pysynyt kurissa, mutta **saas nähdä**, miten käy, kun sairaus etenee.
- (54) **Saas kattoo** löytyykö elämäni mies, tuleeko muutto samalla ja työssäkin muutos kun yleensähan tuo proge ASC:lla muuttaa elämän täysin
- (55) no juu tuo sopii kivasti menneeseenkin.. mulla pimennys osuu Venukselle ja oppo MClle niin **saas katsoa** kun tämä päivä ei mennyt kovin hyvin.. mitäs jos pimennyksen aikaan aloittaisit astrologi blogin :-*

Esimerkeissä 53, 54 ja 55 *saada*-modaaliverbin ja perkeptioverbin muodostamilla rakenteilla puhuja ilmaisee epätietoisuutta ja odotuksen tulevaisuuden tapahtumasta. Kyse ei ole välittömästä havaitsemisesta vaan ennemmin epävarmuuden ja tulevaisuuden mahdollisuuksien esille tuomisesta.

6.5 Metaforiset verbikonstruktiot

Tässä luvussa käsittelen seuralaisverbejä, joiden verbityyppi näyttäytyy metaforisena liikkeen tai teon ilmaisuna. Aineistosta pystyy havaitsemaan, miten joitakin verbejä ei käytetä niiden alkuperäisessä merkityksessään, vaan puhuja käyttää näitä verbejä metaforisessa merkityksessä.

Olen luokitellut kyseiset metaforiset verbit kuuluvaksi aina siihen verbityyppiin, jota verbi tosiasiaassa ilmaisee. Olen luokitellut esimerkin 56 verbin *vaipua* teko-, tapahtuma- ja muutosverbeihin, vaikka kyseisessä esiintymässä puhuja käsittelee maan alle vaipumista metaforisena tekona.

- (56) näin uranus/saturnus/pluto/mars voimien liittoutuma-aikaan **vois** välillä tosiaan **vaipua** maan alle ihan yssisseen latautuun ja tulla sit seuraavas elämäs takas vaix affenana.

Tämän esimerkin kaltaisia metaforisia, verbejä esiintyi aineistossa 15 kappaletta, mikä on 3,4 prosenttia aineistosta. Määrä ei ole huomattava, mutta on olennaista nostaa metaforiset verbit niiden luokitteluongelman vuoksi esille. Alla olevassa taulukossa 16 on nähtävillä kaikki aineiston metaforiset seuralaisverbit.

TAULUKKO 16. Metaforisten seuralaisverbien määrällinen jakauma aineistossa.

Seuralaisverbi	Yhteensä
tehdä (valintaa/valintoja/siirtoja) metaforinen teko-, tapahtuma- ja muutosverbi	3
palata (ideaan/asiaan) metaforinen liikeverbi	2
pistää sivuun (mielessä) metaforinen liikeverbi	1
seurata (mielessä) metaforinen liikeverbi	1
poimia (mielessä) metaforinen liikeverbi	1
lähestyä (mielessä) metaforinen liikeverbi	1
lähteä (johonkin suuntaan elämässä) metaforinen liikeverbi	1
käsitellä (mielessä) metaforinen liikeverbi	1
kehittää (rutiini) metaforinen teko-, tapahtuma- ja muutosverbi	1
kiinnittää (huomiota) metaforinen liikeverbi	1
yhdistellä (mielessä) metaforinen teko-, tapahtuma- ja muutosverbi	1
vaipua (maan alle) metaforinen teko-, tapahtuma- ja muutosverbi	1

7 Yhteenveto ja päätelmät

Olen tässä työssä tarkastellut modaaliverbejä puhujan oman tulevan toiminnan kielellisissä ilmauksissa. Tutkimuskohteena olivat modaaliverbit *voida*, *pitää*, *täytyä* ja *saada* sekä niistä muodostuvat modaaliverbirakenteet, joita olen nimittänyt tässä työssä myös konstruktioiksi.

Tutkimusidea oli lähtöisin Miia Karttusen (2018) väitöstutkimuksesta, jossa hän tutkii puhujan oman tulevan toiminnan kielellisiä ilmauksia sekä niiden pragmaattisia funktioita ja modaalista luonnetta. Valitsin tarkastelemani modaaliverbit Karttusen sekä Hakulisen ja Sorjosen (1989) tutkimustulosten valossa. Lisäksi tein Karttusen kanssa samoja valintoja muun muassa aineistopimintojen kriteereissä.

Teoreettisena taustana toimi Pajusen (2001) syntaktis-semanttinen verbityyppijaottelu, jonka avulla hahmotin aineistosta konstruktioita. Merkittävänä teoreettisena lähtökohtana olivat sekä käyttöpohjaisen kieliteorian että konstruktiokieliopin näkemykset, jotka molemmat pohjautuvat ajatukselle siitä, että kieli muodostuu aidoissa vuorovaikutustilanteissa.

Tutkimukseni yhtenä tavoitteena oli selvittää, miten modaaliverbejä *pitää*, *voida*, *täytyä* ja *saada* käytetään tulevan toiminnan ilmauksissa. Tarkemmin sanottuna millaisissa moduksissa ja persoonissa verbiketjujen modaaliverbit esiintyvät. Tarkastelin aineistoa myös yleisellä tasolla määrällisesti keskittyen siihen, mikä on aineiston yleisin modaaliverbi ja seuralaisverbin syntaktis-semanttinen verbityyppi sekä millainen on infinitiivilausekkeiden tyyppien määrällinen jakauma puhujan omaa tulevaa toimintaa kuvaavissa lauseissa.

Tutkimukseni toisena tavoitteena oli tarkastella modaaliverbeistä ja niihin liittyvistä seuralaisverbeistä muodostuvaa konstruktioita. Tutkin, millaisia seuralaisverbejä tarkastelemani modaaliverbit saivat rinnalleen ja millaisia konstruktioita aineistosta pystyi verbityyppijaottelun avulla hahmottamaan.

Tarkastelussa selvisi, että *voida* on tutkimistani modaaliverbeistä yleisin puhujan oman tulevan toiminnan ilmauksissa. *Voida*-verbillä on aineistossa 75 esiintymää. Toiseksi yleisin modaaliverbi on *pitää*, jolla on 71 aineistoesiintymää. Kolmanneksi yleisin modaaliverbi tulevan toiminnan ilmauksissa on *täytyä*, joka esiintyy aineistossa 34 kertaa. Näin ollen nesessiiviverbien *pitää* ja *täytyä* osuus on suuri: niiden yhteenlaskettu määrä kattoi 55,5 prosenttia koko aineistosta. Tarkastelemistani modaaliverbeistä *saada* on harvinaisin, koska sillä on vain 9 esiintymää.

Aineistosta hahmottui kaksi yleisintä seuralaisverbien syntaktis-semanttista verbityyppiä: psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit ja teko-, tapahtuma- ja muutosverbit. Näitä kumpaakin esiintyi 22 prosenttia koko aineistosta. Harvinaisin verbityyppi oli fysiologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit, joita oli 4 prosenttia aineistosta.

Seuraavaksi kerron, missä moduksissa tarkastelemani modaaliverbit esiintyivät. Verbiketjujen finiittiverbeillä oli aineistossa kaksi modusta: indikatiivi ja konditionaali. Näistä yleisin tarkastelemieni finiittiverbien modus oli indikatiivi. Indikatiivi esiintyi 189 aineistoesiintymästä 117:ssä. Prosentuaalisesti indikatiivi kattoi siis 61,9 prosenttia aineistosta. Indikatiivi oli tarkastelemieni *pitää*-, *täytyä*- ja *saada*-verbien yleisin modus.

Täytyä-verbin moduksena esiintyi kaikista tutkimistani modaaliverbeistä yleisimmin indikatiivi – tämän modaaliverbin modus oli jokaisessa esiintymässä indikatiivi. Kaikista *pitää*-verbin esiintymistä 61,9 prosentissa, ja *saada*-verbin esiintymistä 77,8 prosentissa, oli moduksena indikatiivi.

Vain *voida*-verbin moduksena esiintyi yleisimmin konditionaali: 75 *voida*-verbillisistä esiintymistä 32 esiintymässä oli moduksena indikatiivi ja 43:ssa oli moduksena konditionaali. Indikatiivin osuus *voida*-verbin moduksena on siis 42,7 prosenttia. Konditionaali esiintyi finiittiverbin moduksena 72 esiintymässä. Prosentuaalisesti konditionaali kattoi 38,1 prosenttia aineistosta.

Seuraavaksi siirryn kertomaan tuloksista modaaliverbien persoonan osalta. Tarkastelemani *pitää*- ja *täytyä*-verbilliset nesessiivirakenteet esiintyivät yleisimmin ilman genetiivisubjektia. Yhteensä 105 *pitää*- tai *tehdä*-verbillisistä verbiketjuista vain 6 esiintymää sai yksikön ensimmäisen persoonan (Y1) ja monikon ensimmäisen persoonan (M1) muotoisia pronominisubjekteja, jotka ovat genetiivissä. Genetiivisubjekteja saa aineistossa vain *pitää*-verbi. Y1-muotoisella genetiivisubjektilla puhuja korosti omaa toimintaansa, kun taas M1-muotoista genetiivisubjektia puhuja käytti korostamaan kollektiivisuutta.

Nollapersoonana oli yleisin *voida*-verbin muoto aineistossa. *Voida*-verbi esiintyi nollapersoonassa 57 esiintymässä, joka oli 76 prosentissa kaikista *voida*-verbillisistä verbiketjuista. *Voida*-verbi esiintyi Y1-muotoisena 12 verbiketjussa, joka oli 16 prosenttia *voida*-verbillisistä verbiketjuista. *Voida* esiintyi passiivimuotoisena 6 eri verbiketjussa. Muut tarkasteltavat modaaliverbit eivät esiintyneet passiivimuotoisena.

Myös *Saada*-verbi esiintyi yleisimmin nollapersoonalauseessa. Puhujat käyttivät nollapersoonaa myös silloin, kun toiminta kohdistui selvästi itse puhujaan. Nollapersoonaa ei siis käytetty vain persoonan häivyttämiseen, mikä tyypillisesti nollapersoonan funktio. *Saada*-verbi esiintyi nollapersoonassa 8 esiintymässä, joka on 88,9 prosenttia kaikista *saada*-verbillisistä verbiketjuista. *Saada*-verbi esiintyi Y1-muotoisena kerran, joka oli 11,1 prosenttia *saada*-verbillisistä verbiketjuista.

Seuraavaksi käsittelem tuloksia modaaliverbikonstruktiosta. Luvussa 6 hahmottelin aineistosta seitsemän modaaliverbikonstruktiota modaaliverbin, seuralaisverbin syntaktis-semanttisen verbityypin, esiintyvyyden ja käyttökontekstin perusteella. Analysoin tässä työssä jokaisesta tarkastelemastani modaaliverbistä ja seuralaisverbistä muodostuneita konstruktiota.

Tutkin jokaista modaaliverbiä ja niiden kanssa esiintyviä seuralaisverbejä. Tarkastelin jokaisen tutkimani modaaliverbin seuralaisverbien kahta yleisintä syntaktis-semanttista verbityppiä. Verbityyppiä jaottelun avulla hahmotin tarkastelemieni modaaliverbien ja seuralaisverbien muodostamia konstruktiota. *Saada*-verbiä esiintyi aineistossa niin vähän, ettei analyysin kannalta ollut mielekästä tarkastella enempää kuin kyseisen modaaliverbin ja sen yleisimmän seuralaisverbin verbityypin muodostamia konstruktiota.

Voida-verbin seuralaisverbien kaksi yleisintä verbityppiä olivat teko-, tapahtuma- ja muutosverbit ja psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit. *Pitää*-verbin seuralaisverbien kaksi yleisintä verbityppiä olivat psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit ja puheaktiverbit. *Täytyä*-verbin seuralaisverbien kaksi yleisintä verbityppiä olivat liikeverbit ja puheaktiverbit. *Saada*-verbin seuralaisverbien yleisimmäksi verbityypiksi hahmottui perkeptioverbit.

Olen nimennyt nämä konstruktiot seuralaisverbien verbityyppien mukaan. Nämä verbityypit ovat: tekemis-, ajattelu-, muistuttelu-, tutkimis-, menemis-, sanomis- ja katsomiskonstruktiot. Lisäksi aineistosta hahmottui niin sanottuja metaforisia verbikonstruktiota, joissa seuralaisverbillä ilmaistiin metaforisia tekoja. Alla olevassa taulukossa 17 on luokiteltuna konstruktiot sekä niiden prosentuaaliset osuudet suhteessa koko aineistoon.

TAULUKKO 17. Modaaliverbikonstruktioiden määrällinen jakauma puhujan omaa tulevaa toimintaa ilmaisevissa lauseissa.

Modaaliverbi + seuralaisverbin syntaktis-semanttinen verbityyppi	Konstruktion nimi	Osuus prosentteina koko aineistosta	Seuralaisverbin tyyppi
<i>voida</i> + psykologista tilaa ja prosesseja ilmaiseva verbi	ajattelukonstruktio	10,1	B-verbi
<i>voida</i> + teko-, tapahtuma- ja muutosverbi	tekemiskonstruktio	10,1	A-verbi
<i>pitää</i> + psykologista tilaa ja prosesseja ilmaiseva verbi	muistuttelukonstruktio	9	B-verbi
<i>pitää</i> + puheaktiverbi	tutkimiskonstruktio	8,5	B-verbi
<i>täytyä</i> + liikeverbi	menemiskonstruktio	4,8	A-verbi
<i>täytyä</i> + puheaktiverbi	sanomiskonstruktio	4,3	B-verbi
<i>saada</i> + perkeptioverbi	katsomiskonstruktio	1,6	B-verbi
modaaliverbi + metaforinen seuralaisverbi	metaforinen verbikonstruktio	8	molempia

Hypoteesini siitä, että *pitää* ja *täytyä*-verbit esiintyisivät samankaltaisissa rakenteissa, piti osittain paikkaansa. Molempiin verbeihin liittyi usein puheaktiverbi. Tällaisia rakenteita ovat analysoimani tutkimiskonstruktiot (*pitää tutkia*, *pitää alkaa tutkimaan*, *pitää tarkistaa*) ja sanomiskonstruktiot (*täytyy tutkia*, *täytyy sanoa*).

Mielenkiintoista oli, että *pitää*-verbiin liittyi yleisimmin psykologista tilaa ja prosesseja ilmaiseva verbi, B verbi. Tätä konstruktiota nimitän muistuttelukonstruktiksi. *Täytyä*-verbiin puolestaan liittyi yleisimmin liikeverbi, A-verbi. Tässä työssä nimitän tällaista rakennetta menemiskonstruktiksi. Tältä osin tyypillisesti synonyymisina pidetyt *pitää* ja *täytyä*-verbit eroavat toisistaan: toinen saa rinnalleen tyypillisemmin B-verbin ja toinen A-verbin. Tätä tulosta hypoteesini ei tukenut.

Rakenteet esiintyivät hyvin erityyppisissä tilanteissa: Muistuttelukonstruktio esiintyi aineistossa, kun puhuja halusi korostaa muistamisen, ajattelun tai jonkin muun kognitiivisen prosessin tärkeyttä tulevaisuudessa. Konstruktio toimii ikään kuin puhujalle itselleen tai kuulijalle muistutuksena. Menemiskonstruktio puolestaan kytkeytyi puhujan voimakkaimpiin ja väistämättömämpiin tarpeisiin.

Toinen hypoteesini oli, että aineiston *pitää* ja *täytyä*-verbillisistä verbiketjuista yleisin modaaliverbi olisi *pitää*. Tulokset tukevat hypoteesia, koska *pitää*-verbiä esiintyi aineistossa määrällisesti huomattavasti enemmän kuin *täytyä*-verbiä: *pitää*-verbi esiintyi 71 esiintymässä ja *täytyä*-verbi 34 esiintymässä.

Kolmas hypoteesini oli, että primääri-B-verbit olisivat yleisimpiä seuralaisverbejä aineiston verbiketjuissa. Tulokset tukevat hypoteesiani osittain, muttei täysin. Aineiston yleisimmät seuralaisverbien syntaktis-semanttiset verbityypit olivat psykologista tilaa ja prosesseja ilmaisevat verbit ja teko-, tapahtuma- ja muutosverbit.

Aineiston yksi yleisimmistä modaaliverbikonstruktioista oli ajattelukonstruktio, jossa *voida*-verbiin liittyy psykologista tilaa ja prosesseja ilmaiseva verbi, eli B-verbi. Myös *pitää*-verbiin liittyy tavallisimmin psykologista tilaa ja prosesseja ilmaiseva verbi. *Saada*-verbiin liittyvän seuralaisverbin yleisin verbityyppi oli puolestaan perkeptioverbi, joka niin ikään lukeutuu B-verbeihin.

A-verbejä esiintyi koko aineistossa määrällisesti enemmän kuin B-verbejä. Tätä tulosta hypoteesini ei tukenut: A-verbien osuus koko aineistosta oli 51 prosenttia ja B-verbien osuus 49 prosenttia.

Vaikka oma tutkimusaineistoni onkin poimittu keskustelupalstalta, en ole tarkastellut aineistoa vuorovaikutuksen näkökulmasta. Olisi mielenkiintoista tarkastella futuurisia ilmauksia myös vuorovaikutus- ja keskustelukontekstissa. Olisi myös kiinnostavaa tarkastella Astro.fi -keskustelupalstan modaaliverbejä laajemmalla näkökulmalla: Mitä muita modaaliverbejä ja verbirakenteita käytetään puhujan oman tulevan toiminnan ilmauksissa? Futuurisia ilmauksia on paljon muitakin kuin vain modaaliverbit ja niihin liittyvät infinitiivilausekkeet, ja horoskooppiaiheinen keskustelupalsta voisi olla otollinen paikka sellaisten tarkastelulle.

Tutkimukseni yksi heikkous on tutkimusaineiston horoskooppiaiheinen abstrakti kieli, jota horoskoopeista tai asteroideista tietämättömän on haastavaa analysoida. Tutkin seuralaisverbien verbityyppejä, joten verbin merkitys sekä konteksti on oleellista selvittää. Tämän vuoksi olen jättänyt kaikkein abstrakteimpia esiintymiä aineiston ulkopuolelle.

Olen päättänyt jo ennen aineiston keruuta, mitä verbejä alan poimia. Tämä on tutkimukseni toinen heikkous – tulokset eivät voi antaa täysin kattavaa kuvaa aineiston kaikkien mahdollisten modaaliverbien käytöstä tulevan toiminnan ilmaisussa. Olen rajannut

modaaliverbit *voida*, *pitää*, *täytyä* ja *saada* aiempien tutkimustulosten valossa, joten voidaan olettaa, että kyseiset modaaliverbit ovat niin ikään Astro.fi -keskustelupalstalla yleisimmät puhujan oman tulevaa toimintaa kuvaavien lauseissa. Modaaliverbejä olisi kuitenkin mielenkiintoista tutkia laajemmastakin näkökulmasta.

Lähteet

Aineslähteet

Access-tietokantaan koodattu aineisto Astro.fi -keskustelupalstalta vuosina 2023–2024.

Tutkimuskirjallisuus

- Arpo, Robert 2005. *Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Itä-Suomen yliopiston suomen kielen ja kulttuuritieteiden laitos. Viitattu 13.10.2023. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:952-458-705-X>.
- Bybee, Joan L. – Fleischman, Suzanne 1995. An introductory essee. Toim. Joan Bybee – Suzanne Fleischman. *Modality in grammar and discourse*, s. 1–14. John Benjamins, Amsterdam.
- Dahl, Östen – Velupillai, Viveka 2008. The future tense. [Verkojulkaisu.] *World atlas of language structures online*. Toim. Dryer, Matthew S. Haspelmath, Martin. Munich. Max Planck Digital Library. Viitattu 13.12.2023. Saatavissa <http://wals.info/chapter/67>.
- Diessel, Holger 2017. *Usage-based linguistics*. Toim. Mark Aronoff. Oxford Research Encyclopedia of Linguistics. Oxford University Press, New York. Viitattu: 17.11.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199384655.013.363>.
- Fillmore, Charles – Kay, Paul – O’connor, Mary 1988. Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: the case of Let Alone. *Language* 64(3) s. 501–538.
- Flint, Aili 1980. Semantic Structure in the Finnish Lexicon: Verbs of Possibility and Sufficiency. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia* 960. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Forsberg, Hannele 1998. *Suomen murteiden potentiaali. Muoto ja merkitys*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 720. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Goldberg, Adele 1995. *Constructions. A construction grammar approach to argument structure*. University of Chicago Press, Chicago.
- 2006. *Constructions at work. The nature of generalization in language*. Oxford University Press, Oxford.

- Hakulinen, Auli – Karlsson, Fred 1979. *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 350. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki
- Hakulinen, Auli – Sorjonen Marja-Leena 1989. Modaaliverbit spontaanissa keskustelussa. *Suomalaisen keskustelun keinoja 1*, s.73–97. Kieli 4. Toim. Hakulinen, Auli. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2016. Lauserakenteet. *Keskusteluanalyysi – kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta*, s. 122–141. Toim. Stevanovic, Melisa – Lindholm, Camilla. Vastapaino, Tampere.
- Haltia, Heidi 2015. *Modaaliverbien käyttö oppijansuomessa Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoilla A2–C2*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- Heinonen, Tarja Riitta – Vilkuna, Maria – Dubois, Graïd – Niva, Heidi 2022. Konstruktioita ja verkkoja: kaksi käyttöpohjaista kielioppimallia. *Virittäjä*, 126(1). Viitattu 8.9.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.23982/vir.110575>.
- Helasvuo, Marja-Liisa – Johansson, Marjut – Tanskanen, Sanna-Kaisa 2014. Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. *Kieli verkossa: Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*, s. 9–28. Toim. Helasvuo, Marja-Liisa – Johansson, Marjut – Tanskanen, Sanna-Kaisa. SKS, Helsinki.
- Helasvuo, Marja-Liisa – Vilkuna, Maria 2008. Impersonal is Personal: Finnish perspectives. *Transactions of the Philological Society* 106(2) s. 216-245. Viitattu 17.6.2014. Saatavissa: <https://doi.org/10.1111/j.1467-968X.2008.00208.x>.
- Itkonen, Esa 2001. *Maailman kielten erilaisuus ja samuus*. Gaudeamus, Helsinki.
- Itkonen, Esa 2011. Konstruktioikielioppi ja analogia. *Virittäjä*, 155(4). Viitattu 17.6.2024. Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/4758>.
- Jokela, Hanna 2012: *Nollapersoonalause suomessa ja virossa: Tutkimus kirjoitetun kielen aineistosta*. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja, Annales Universitatis Turkuensis C/334. Turun yliopisto. Viitattu 23.3.2024. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-4912-0>.
- Kangasniemi, Heikki 1992. *Modal expressions in Finnish*. *Studia Fennica linguistica* 2. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Karttunen, Miia 2018. *No pitää kahttoo. Puhujan tulevan toiminnan ilmausten kielioppia ja pragmatiikkaa*. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Itä-Suomen yliopiston suomen kielen ja kulttuuritieteiden laitos. Viitattu 13.10.2023. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2711-8>.

- Kotilainen, Lari 2007. Konstruktioiden dynamiikkaa. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. Viitattu 17.6.2024. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-4442-7>.
- Laitinen, Lea 1992. *Välttämättömyys ja persona. Suomen murteiden nesessiivisten rakenteiden semantiikkaa ja kielioppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 569 Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Lappalainen, Hanna 2008. Kelan virkailijoiden henkilötunnuspyynnöt. Tutkimus rutiininomaisista toiminnoista. *Virittäjä* 112, s. 483–517.
- Larjavaara, Martti 2007. *Pragmasemantiikka*. SKST 1077. SKS, Helsinki.
- Leino, Jarkko 2010. Adele E. Goldberg – Väitöskirjalla klassikoksi. *Kielentutkimuksen modernit klassikot*, s.71–97. Toim. Haddington, Pentti – Sivonen, Jari. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.
- Luodonpää-Manni, Milla – Ojutkangas, Krista 2020. Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus. [Verkkoversio.] *Kielentutkimuksen menetelmiä I-IV*, s. 412–441. Toim. Luodonpää-Manni, Milla – Hamunen, Markus – Konstenius, Reetta – Miestamo, Matti – Nikanne, Urpo – Sinnemäki, Kaius. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. Viitattu 17.1.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.21435/skst.1457>.
- Muikku-Werner, Pirkko 1993. *Impositiivisuus ja kielellinen variaatio. Julkisten keskustelujen käskyt ja kysymykset kielenopetyksen näkökulmasta*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 14.
- Niemi, Jarkko 2015. *Myönnyttelyn käytänteitä. Erimielisyys ja yhteisymmärryksen rakentuminen vuorovaikutuksessa*. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. Viitattu 15.1. 2024. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-0603-2>.
- Ono, Tsuyoshi – Thompson, Sandra 1995. What can conversation tell us about syntax? [Verkkodokumentti.] *Alternative linguistics. Descriptive and theoretical modes*, s. 213–271. Toim. Philip W. Davis. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam. Viitattu 15.1.2024. Saatavissa: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/reader.action?pq-origsite=primo&ppg=221&docID=793531>.
- Pajunen, Anneli 2001. *Argumenttirakenne. Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

- Penttilä, Aarne 1963. *Suomen kielioppi*. Toinen, tarkistettu painos. WSOY, Porvoo.
- Reichenbach, Hans 1947. *Elements of symbolic logic*. The Mcmillan Company, New York.
- Ranta-Knuuttila, Johanna 2015. Horoskooppi tekstilajina: Astro.fi -verkkosivuston horoskooppitekstit ja niiden tuottaminen. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. Viitattu 15.11.2023. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201504061544>.
- Räsänen, Piritta 2021. Tähtikartat ovat täällä taas. Helsingin Sanomat 27.5.2021. Viitattu 17.6.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/nyt/art-2000007988186.html>.
- Salmi, Leena 2014. Digitaalisen vuorovaikutuksen sanastoa. *Kieli verkossa: Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. s. 187–209. Toim. Helasvuo, Marja-Liisa – Johansson, Marjut – Tanskanen, Sanna-Kaisa. SKS, Helsinki.
- Sharf, Barbara 1999. Beyond Netiquette. The Ethics of doing Naturalistic Discourse Research on the Internet. [Verkkoversio.] *Doing Internet Research: Critical Issues and Methods for Examining the Net*, s. 243–256. Toim. Sharf, Barbara – Jones, Steve. SAGE Publications. International Educational and Professional Publisher, Thousand Oaks, London, New Delhi. Viitattu 31.1.2024. Saatavissa: [DOI: 10.4135/9781452231471.n12](https://doi.org/10.4135/9781452231471.n12).
- Siro, Paavo 1964. *Suomen kielen lauseoppi*. Tietosanakirja, Helsinki.
- Varjo, Mikael 2023. *Nollalla jaettua. Korpustutkimus nollasubjekttilauseista suomenkielisessä arkikeskustelussa*. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja, Annales Universitatis Turkuensis B/609. Turun yliopisto. Viitattu 6.4.2024. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9167-9>.
- Vilkuna, Maria 1992. *Referenssi ja määräisyys suomenkielisten tekstien tulkinnassa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- 2000. *Suomen lauseopin perusteet*. Toinen, korjattu painos. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Edita, Helsinki.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2005. *Iso suomen kielioppi*. [Verkkoversio.] SKS, Helsinki. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7.
- Voutilainen, Jenni 2021. *Taitaa-modaaliverbin syntaktis-semanttista tarkastelua varhaisnykysuomessa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopiston humanistinen osasto. Viitattu 3.12.2023. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20210742>.

Väänänen, Milja 2016. *Subjektin ilmaiseminen yksikön ensimmäisessä persoonassa. Tutkimus suomen vanhoista murteista.* [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. Viitattu 20.12.2023. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6664-6>.

Wiik, Kalevi 1976. Suomen tempusten etä- ja pintarakenteista. *Virittäjä* 80, s. 135–162.